REVIEW Sony *a*7RVI | Samnyang LK 60-180mm | Tamron 25-200 f2.8-5.6 €9,95

DIGIFOTO PRO

Fotografie als passie.

NR.3.2026 | digifotopro.nl

TIPA WORLD AWARDS 2026

Inspiratie, cultuur
en praktische tips
Reisfotografie.

Workflow.
Van opname tot print
Slimmer werken op reis

Terugkeer naar Japan.
Hoe één bestemming
blijft inspireren volgens Maan Limburg

Religieuze rituelen wereldwijd.
Van exorcismes tot pelgrimstochten
Fotografie door Athanasios Maloukos

Travel Gear Guide.
Het ideale reisobjectief,
accessoires en
complete travel setup

Rob Hornstra.
Legt Europa vast tussen
2020-2030 in *The Europeans*

EDUCATIE

Minder plannen, minder kijken
Hoe maak je sterkere reisfoto's?

Avontuur boven comfort
Wilmar Dik over de kracht van loslaten

02603
BP 8 71096614728 80

Keep discovering

€50 t/m €1000 korting

op geselecteerde producten*

©Marcello Zerletti

*€50 t/m €1000 korting op geselecteerde Nikon-producten.

Actie t/m 27-07-2026.

Keep inspiring Nikon

UITGEVER
Linda Oenema
linda@clipboardmedia.nl
Tel: +31(0)15 7600 700

COMMERCIEEL MANAGER
Martijn Daalder
sales@clipboardmedia.nl

CONTENT COÖRDINATIE PRINT
Nina Oomen

CONTENT COÖRDINATIE ONLINE
Niek Huizing
redactie@clipboardmedia.nl

CONTENT EDITORS
Wilmar Dik
Johan Elzenga
Niek Huizing
Maarten Kuiper
Richard Koek
Amber de Koning
Maan Limburg
Dré de Man
Nina Oomen
Bryan Oosenbrug
Wouter Toet
Cees Visser

HARDWARE COÖRDINATIE
Dré de Man

PERSBERICHTEN
persberichten@clipboardmedia.nl

VORMGEVING
Robyn Luneburg
IPS Productions

FOTOGRAFIE
Rob Hornstra
Athanasios Maloukos
Ed Slagboom

COVERFOTO
Athanasios Maloukos

AMBASSADEURS
Ezra Böhm
Karin de Bruin
Maarten Kuiper
Fokko Muller
Ivo Mostert

DRUKKERIJ
Senefelder Misset, Doetinchem

DISTRIBUTIE BENELUX
Betapress BV
AMP Brussel

ISSN
2468-869X

ABONNEMENTEN
read.clipboardmedia.nl
JAARABONNEMENT NEDERLAND
(6 edities) : **€ 49,95**
JAARABONNEMENT DIGITAAL
(6 edities) : **€ 39,95**
Llosse edities: €9,95
(prijswijzigingen voorbehouden)
*Het abonnement wordt automatisch verlengd. Opzeggen kan schriftelijk of per e-mail uiterlijk twee maanden voor afloop van de abonnementsperiode.
abo@clipboardmedia.nl
Edities zijn (na) te bestellen via
read.clipboardmedia.nl
Digifotopro.nl | digifotostarter.nl

READ.CLIPBOARDMEDIA.NL

Copyright © 2026 Niets uit deze weergave mag worden vermenigvuldigd, gekopieërd, of op andere wijze worden verspreid zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever.

INTERVIEW

10 **Bekendmaking winnaar fotowedstrijd + Interview**
De winnende reisfoto bewijst hoe timing en observatie samenkomen in één krachtig beeld, gevolgd door een persoonlijk interview met de maker.

20 **Rob Hornstra**
Rob Hornstra laat in *The Europeans* zien hoe het dagelijks leven wordt beïnvloed door migratie, polarisatie en veranderende grenzen in Europa.

68 **Athanasios Maloukos**
Athanasios Maloukos vertelt hoe antropologie, vertrouwen en menselijke verbondenheid centraal staan in zijn project RELIGIO MUNDI.

INSPIRATIE

06 **A Postcard from Tokyo**
Richard Koek vertelt het verhaal achter een van zijn bekendste foto's uit Tokyo en reflecteert op straatfotografie, stereotypen en de schoonheid van het alledaagse.

56 **Op fotoreis naar de kust van de Algarve**
Ambassadeur Karin de Bruin deelt haar favoriete fotolocaties en tips voor het fotograferen van de ruige kust van de Algarve.

42 **Terugkeer naar Japan**
Twintig jaar na haar eerste reis naar Japan blikt Maan Limburg terug op een land dat haar fotografie en manier van kijken blijvend beïnvloed.

EDUCATIE

32 **Avontuur boven comfort**
Wilmar Dik over de kracht van loslaten.

46 **Minder plannen, beter kijken**
Ambassadeur Ivo Mostert vertelt hoe voorbereiding, geduld en flexibiliteit leiden tot betere reisfoto's in Costa Rica.

52 **Filmen voor fotografen deel 10: Zoomen**
In dit deel legt Dré de Man uit waarom zoomen in video zowel een krachtig creatief hulpmiddel als een valkuil kan zijn.

64 **Welke objectief neem je mee op reis?**
Een overzicht van de voor- en nadelen van reiszooms, brandpunten en objectiefcombinaties

REVIEW

80 **TIPA Awards**
Alle winnaars op een rij.

95 **Sony *a*7RVI**
Meer resolutie, meer dynamiek: Sony verfijnt zijn high-end camera voor landschap en studio.

100 **Sony FE 100-400mm f/4.5 G Master OSS**
Veel bereik, weinig gewicht. Een veelzijdige telezoom voor natuur- en sportfotografie.

104 **Schneider-Kreuznach x LK Samyang 60-180mm f/2.8**
Een lichte telezoom die een aantrekkelijk alternatief biedt voor de klassieke 70-200mm.

108 **Tamron 25-200 f2.8-5.6**
Meer groothoek, meer lichtsterkte en één objectief voor vrijwel elke reis.

112 **Nikkor Z 70-200mm f/2.8 VR S II**
Lichter dan ooit, zonder concessies aan snelheid of beeldkwaliteit.

115 **FUJINON XC13-33mmF3.5-5.6 OIS**
Compacte standaardzoom met opvallend veel groothoek voor APS-C-fotografen.

REDACTIE

118 **Fotoclubs**

120 **Agenda**

122 **Boeken**

AWARDS
Wij kunnen niet bepalen hoeveel waarde jij hecht aan bepaalde eigenschappen van een objectief of camera. De ene persoon zal bijvoorbeeld snelheid belangrijker vinden dan een ander. Daarom geven we scores voor afzonderlijke criteria. Wel vellen we een eindoordeel in de vorm van één van de awards die je hiernaast ziet staan.

BRONS Een product dat doet wat het moet doen, maar niet echt uitblinkt krijgt een bronzen award.

GOUD Weet een product ons echt te overtuigen, dan belonen we het met een gouden award.

ZILVER Producten die een goede indruk op ons achterlaten, krijgen een zilveren award.

PLATINA Voor de echt uitblinkende producten is er de platina award. Een product moet ons volledig weten te overtuigen, willen we deze award toekennen.

DF PRO VOLG ONS OP | DIGIFOTO PRO | @DIGIFOTOPRO | @DIGIFOTOPRO | @DFPRO | DIGIFOTO PRO IS POWERED BY the CONTENT GROUP

A postcard from Tokyo

‘Shinjuku station, Tokyo’

TEKST EN FOTOGRAFIE RICHARD KOEK

Broughton Castle, Oxfordshire,
England. 1911

kate spade
NEW YORK

Wekenlang had ik het voorrecht om rond te dwalen in de enorme metropool Tokyo, Japan. Het begin van een project genaamd TOKYO TOKYO dat uiteindelijk het licht heeft gezien als gelijknamig koffietafelboek en nu zelfs een expositie heeft gekregen in SieboldHuis in Leiden. New York vergelijken met Tokio is een zinloze oefening. De 8,8 miljoen inwoners van NYC tegenover de 14 miljoen inwoners van Tokyo. Ik herinner me de eerste avond achter mijn laptop. Ik keek naar Google maps en een golf van angst nam van mij meester. Ik voelde me hulpeloos. Hoe kan ik in de korte tijd die ik heb de grootste stad in de wereld eer aan doen? Ik had het gevoel dat ik slechts het topje van de ijsberg kon vastleggen en de kern nooit volledig zal kunnen doorgronden.

Gedurende mijn trip in Tokyo kwam ik Maria en Yuka tegen in Shinjuku station. Ik had een paar uur rondgelopen in de omgeving op zoek naar de bekende 'Harajuku'-tieners. Dit zijn jonge mensen die daar samenkomen om hun unieke gevoel voor mode te tonen en zich over te geven aan zogenaamde cosplay (zich verkleden als een anime of fantasie personages). Ik kon niet vinden wat ik zocht. Ik zat vast in commerciële straten, volgepakt met voetgangers. Ik gaf mijn zoektocht met frustratie op en liep terug naar het treinstation.

‘Ik gaf mijn zoektocht met frustratie op en liep terug naar het treinstation’

Beneden na de ingang zag ik Maria, in het zwart gekleed, tegen een betegelde muur staan. Haar kostuum wordt 'Goth Lolita' genoemd. Met behulp van de stem van Google Translate lukte het me om mijn waardering voor haar outfit uit te drukken. Communicatie was moeizaam en wat er gebeurde, balanceert een beetje op de grens van wat ik acceptabel vind: ik als oudere man en Maria als verlegen tiener die duidelijk ongemakkelijk was. Ik deelde mijn Instagram-account, wat haar het nodige vertrouwen gaf. Ze maakte duidelijk dat ze op een vriendin wachtte.

Op dat moment kwam er een jonge man uit het toilet. Hij liep op me af en vroeg of ik iets nodig had. Ik was een beetje teleurgesteld want ik nam aan dat dit haar vriend was. Ik stelde me voor dat ik ze nu samen moest fotograferen. Maar hij liep gewoon langs en probeerde me te helpen omdat hij Engels sprak. Zijn naam was Kai. Maria wees toen naar haar vriendin die eraan kwam: een meisje volledig gekleed in roze en wit (een pink Lolita!). Dit was precies waar ik op had gehoopt. Beiden waren akkoord om gefotografeerd te worden. Een paar minuten lang klikte mijn Sony Alpha Mark 3 weg terwijl het reizend publiek om mij heen liep. Ik was bezig voor spreads in een boek, dit is horizontaal beeld. De twee dames stelde ik me voor op de rechterpagina. Maar wat doe ik met de linkerkant? Dus vroeg ik aan Kai of hij als 'extra' in mijn beeld wilde verschijnen. Ik houd erg van een gedeeltelijk geconstrueerde werkelijkheid.

Toch zat ik een beetje met deze foto in mijn maag. Mijn focus is namelijk om de betovering van het alledaagse leven vast te leggen. Ik houd ervan om het gewone op een voetstuk te plaatsen. Dit beeld wordt meteen gelezen als iets typisch Japans. Maar is het dat ook? Ik heb zo langzamerhand geleerd dat hoe een land wordt geportretteerd op social media, reiswebsites en boeken erg vaak een stereotype is. Net zoals Nederland meer is dan windmolens en klompen, had ik kunnen verwachten dat Tokyo meer is dan deze harajuku girls en de shibuya zebrapaden. Deze foto is het onderwerp van discussie geweest met de uitgever. Ze wilde de foto heel graag op de boekomslag van mijn boek TOKYO TOKYO maken, en ik had daar moeite mee. Ik hou er niet van wanneer mijn visueel verhaal culturele stereotypen benadrukt.

Uiteindelijk hebben we toch gekozen om de cliché op de voorkant te plaatsen. Laat ik eerlijk zijn, het is een mooie foto.

Aan de andere kant, de cliché maakt ook onderdeel uit van de werkelijkheid die ik ervaar en mijn beeld van schoonheid van alledag kan eigenlijk enkel bestaan als het in verhouding staat tot de mooie fantasie.

Liefs van Koek

De tentoonstelling TOKYO TOKYO is tot en met 6 september 2026 te zien in Japanmuseum SieboldHuis in Leiden.

De Nederlands-Argentijnse fotograaf Richard Koek is een visuele verhalenverteller. Hij hing als belastingadviseur zijn stropdas aan de wilgen, om zijn passie voor fotografie in New York City na te jagen. Hij deelt zijn liefde voor het stadsleven en de anonieme mensen die er dagelijks leven en werken. In 2021 verscheen de tweede editie van zijn boek NEW YORK NEW YORK en in 2024 werd TOKYO TOKYO uitgegeven door Terralannoo. Zijn gevoeligheid voor het gecompliceerde leven toont zich in zijn foto's, die in tegenstelling tot Bresson's beslissend moment slechts een aanmoediging zijn voor kijkers om hun eigen interpretatie van zijn werk te vormen. Naast zijn straatfotografie werkt hij voor de meeste Nederlandse kranten, internationale publicaties, bedrijven en non-profitorganisaties. Zijn werk verscheen in gerenommeerde tijdschriften waaronder FD Magazine, Interview Magazine, Stern, The New York Times en The New York Review of Books. Richard woont in Harlem, New York met Ivy en hun dochter Skylar.

Meer info over Richard Koek vind je op **richardkoek.com**. Volg Richard op Instagram via **@richardkoek.**

Saake SHOP

Vóór 18:00 uur besteld, dezelfde dag verstuurd!

DÉ CAMERA-ACCESSOIRE SPECIALIST VAN NEDERLAND!

CHILIPOWER USB DUO KIT

WANT TWEE IS BETER DAN GÉÉN!

Nooit meer een lege accu dankzij de ChiliPower USB Duo Kit!
Als je veel onderweg bent en veel fotografeert of filmt, dan red je het niet met één volledig opgeladen accu. Je wilt natuurlijk te allen tijde voorkomen dat je met een lege camera komt te staan op de momenten die tellen. Daarom is de ChiliPower USB Duo Kit in het leven geroepen. De set is leverbaar voor alle courante camera's, waaronder Canon, Nikon, Sony, Fujifilm, Panasonic en Olympus.

CHILIPOWER USB DUO KIT Camera accu set
Voordeelset, bestaande uit 2 ChiliPower accu's en een compacte USB dubbellader. Inclusief USB kabel. Aan te sluiten op een powerbank, autolader, USB poort of het lichtnet. **VANAF**: **€ 29,95**

Bezoek **saake-shop.nl** voor meer info!

- Afhalen in Haarlem op afspraak
- info@saake-shop.nl
- T: 023-2302168 • Saakeshop.nl

GRATIS VERZENDING!

Winnaar fotowedstrijd ‘Reisfotografie’

Ed Slagboom

In deze editie van DIGIFOTO Pro maken we de winnaar bekend van de Fotowedstrijd Reisfotografie. Uit de vele inzendingen koos de jury uiteindelijk voor een beeld dat direct blijft hangen. De winnende foto van Ed Slagboom, gemaakt in Santiago de Cuba, toont een groep passagiers in een oude gele bus. Het zijn vooral de verschillende blikken en gezichtsuitdrukkingen die het beeld zijn kracht geven.

Waarom deze foto wint

De foto laat zien waar sterke reisfotografie om draait: aanwezig zijn op het juiste moment en oog hebben voor menselijke interactie. Het jongetje met de afgezakte zonnebril trekt direct de aandacht, waarna je blik vanzelf verder door het beeld dwaalt. De verschillende generaties, de reacties van de passagiers en het kader van het busraam zorgen samen voor een foto die zowel documentair als verhalend aanvoelt.

Dit zeggen onze ambassadeurs

Dré de Man

'De ramen van de bus vormen een sterk beeld-in-beeld kader dat de aandacht direct naar de passagiers leidt. Uiteindelijk gaat deze foto niet om techniek, maar om wat de fotograaf heeft gezien.'

Ivo Mostert

'Een sterk documentair beeld waarin de verschillende blikken en gezichtsuitdrukkingen direct de aandacht trekken. Vooral de interactie met het kind maakt het beeld krachtig en menselijk.'

Karin de Bruin

'Als ik aan reisfotografie denk, is dit precies het type beeld dat ik voor ogen heb. Wat het voor mij extra sterk maakt, is dat alle mannen in de lens kijken. Met als bonus het jongetje met de bril op zijn neus.'

Fokko Muller

'De afgezakte zonnebril en verbaasde blik van het kind geven deze foto een humoristisch karakter. Het oogcontact met de andere passagiers toont sterke timing van de fotograaf. Een mooi uitgebalanceerd beeld dat perfect past binnen het thema reisfotografie.'

Ezra Böhm

'Mooie kadering met elke persoon die een duidelijke emotie toont. Die bril omlaag is een grappig detail waardoor je blijft kijken.'

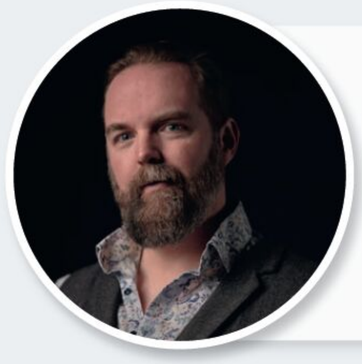

Maarten Kuiper

'De blikken in de foto maken het alsof je er zelf bij bent. Het bijzondere is dat iedere persoon op een andere manier naar de fotograaf kijkt.'

Ed Slagboom
Met de prijs: ChiliPower USB Duo Kit.

Meer dan een mooi moment

Wat deze foto bijzonder maakt, is dat alles samenkomt in één fractie van een seconde. De compositie, de opvallende gele bus, de verschillende generaties en de blikken van de passagiers zorgen voor een beeld dat nieuwsgierig maakt en blijft boeien. Het is een foto die laat zien dat sterke reisfotografie niet alleen draait om verre bestemmingen, maar vooral om aandacht voor mensen en het vermogen om een bijzonder moment te herkennen.

Lees het interview met Ed Slagboom op de volgende pagina

In gesprek met fotowedstrijdwinnaar Ed Slagboom

‘Soms krijg je maar één kans op een foto’

Een oude gele bus, een jongen met een afgezakte zonnebril en een man die precies op het juiste moment recht de camera inkijkt. Het zijn de ingrediënten van de foto waarmee Ed Slagboom (1953) de DIGIFOTO Pro Fotowedstrijd Reisfotografie heeft gewonnen. Volgens de jury is het een beeld dat blijft hangen. Niet alleen door de kleurrijke setting, maar vooral door de verschillende blikken van de mensen in de bus. Voor Slagboom zelf was het een typisch voorbeeld van fotografie op zijn best: een onverwacht moment dat zich slechts één keer voordoet. In dit gesprek vertelt hij over zijn liefde voor reis- en documentairefotografie, de verhalen achter zijn winnende foto en het belang van aandachtig kijken.

TEKST NINA OOMEN
FOTOGRAFIE ED SLAGBOOM

Ed werd geboren in Delft, de stad waar hij ook opgroeide. Tegenwoordig woont hij in Voorhout, midden in de Bollenstreek. Fotografie speelde al vroeg een rol in zijn leven. ‘Mijn vader fotografeerde veel en legde vanaf mijn geboorte allerlei momenten vast. Daardoor ontstond mijn nieuwsgierigheid naar het medium.’ Zijn eerste camera was een Praktica TL, een forse spiegelreflexcamera die volgens Ed vooral opviel door zijn gewicht. Toch vormde die camera het begin van een levenslange passie. ‘Al voordat ik een fotografieopleiding volgde, richtte ik thuis op zolder een eigen donkere kamer in,’ deelt hij. ‘Daar bracht ik vele weekenden door met het ontwikkelen van zwart-witfilms en het maken van afdrukken.’

Die fascinatie leidde uiteindelijk naar de MTS voor Fotografie en Fotonica in Den Haag. Na deze opleiding bleek het echter lastig om werk in de fotografie te vinden. Via verschillende cursussen belandde Ed uiteindelijk in een andere beroepsrichting. Toch bleef hij bewust fotograferen naast zijn werk en dat ziet hij inmiddels als een voordeel: ‘Het geeft me de vrijheid om te fotograferen wat ik écht interessant vind, zonder commerciële druk.’

‘Het is een expressiemiddel om een gevoel of beleving uit te drukken’

Reizen, observeren en documenteren

Voor Ed is fotografie veel meer dan het maken van mooie beelden. Het is een manier om zijn kijk op de wereld te delen. 'Het is een expressiemiddel om een gevoel of beleving uit te drukken,’ legt hij uit. ‘Dat kan gaan over hoe mooi de natuur is, maar ook over minder positieve onderwerpen zoals vervuiling of veranderingen in onze leefomgeving.' Die manier van kijken zie je ook terug in zijn werk. Waar veel fotografen zich richten op grote landschappen of spectaculaire onderwerpen, wordt zijn aandacht vaak getrokken door details. Tijdens reizen kijkt Ed niet alleen naar de bekende hoogtepunten, maar vooral naar het dagelijks leven. Juist die nieuwsgierigheid bracht hem de afgelopen jaren naar bestemmingen over de hele wereld.

Inmiddels fotografeerde hij in zo'n vijftien landen, waaronder de Verenigde Staten, Indonesië, China en Cuba. 'Ik ben geïnteresseerd in hoe mensen leven en hoe een land echt aanvoelt,' vertelt hij. 'Vaak zoek ik naar een combinatie van sfeer, cultuur en mensen in hun omgeving.' Van alle bestemmingen maakte China misschien wel de grootste indruk op hem. Het was een land dat totaal anders aanvoelde dan wat hij tot dan toe kende. Toch is het Cuba dat hem uiteindelijk zijn meest succesvolle foto's opleverde. Daar ontstond niet alleen zijn winnende beeld voor deze fotowedstrijd, maar ook een foto die eerder al werd bekroond met een bronzen onderscheiding bij de Fotobond.

Hoewel Ed graag nieuwe plekken ontdekt, zijn er ook bestemmingen waar hij steeds opnieuw naartoe terugkeert. Griekenland behoort al jarenlang tot zijn favorieten. 'De combinatie van natuur, geschiedenis, cultuur en de mensen spreekt mij enorm aan. Daarnaast is het klimaat er in het voor- en najaar ideaal.' Op zijn fotografische verlanglijst staan nog genoeg andere bestemmingen. Noorwegen lijkt hem bijzonder vanwege de ruige kustlijnen en kleine vissersplaatsen.

EDU
CA
TE
XA

Ook IJsland zou hij graag eens uitgebreid fotograferen. 'Die ruige natuur spreekt me enorm aan.' Wat hij tijdens al zijn reizen heeft geleerd? Dat mensen uiteindelijk meer op elkaar lijken dan je misschien denkt. 'Waar je ook komt, iedereen wil gelukkig zijn en een eigen plek hebben om te leven. Dat zie je overal terug.'

‘Waar je ook komt, iedereen wil gelukkig zijn’

Een onverwacht moment in Cuba
De winnende foto ontstond tijdens een rondreis door Cuba in 2013. Samen met zijn vrouw en twee zoons reisde hij door het land. ‘Na een lange busrit kwamen we aan bij een hotel in Santiago de Cuba. Terwijl de meeste reisgenoten direct verkoeling zochten in het zwembad, besloot ik om nog even rond te kijken met mijn camera. Vlak bij het hotel bevond zich een busstation waar mensen na hun werkdag werden opgehaald en afgezet. Daar zag ik een oude gele bus vol passagiers.’ Ed besloot er wat foto's te maken en probeerde zo onopvallend mogelijk te werken. ‘Dat was lastig, want als toerist met een camera val je natuurlijk meteen op.' Zijn aandacht werd direct getrokken door een jongen met een zonnebril die iets te groot was voor zijn hoofd. Terwijl Ed zijn compositie bepaalde en scherpstelde, gebeurde er iets onverwachts. 'Op het moment dat alles goed stond, keek de man voor het jongetje ineens recht mijn lens in. Toen drukte ik af.' Meer tijd kreeg hij niet. Vrijwel direct daarna reed de bus weg. 'Het was echt een Henri Cartier-Bresson-moment. Eén foto en daarna was de situatie voorbij!'

Volgens Ed zit de kracht van het beeld vooral in de interactie tussen de verschillende personen in de bus. De kijker wordt als het ware door het beeld geleid. Je blik valt eerst op het jongetje met de opvallende zonnebril. Daarna ontdek je de man ervoor, die de fotograaf recht aankijkt. Vervolgens vallen ook de andere gezichten op die vanuit de bus naar buiten kijken. Hoewel Ed aanvankelijk liever had gezien dat de man niet in de camera keek, denkt hij inmiddels dat juist die blik extra spanning toevoegt aan het beeld. Daarnaast vertelt de foto volgens hem ook iets over Cuba zelf. 'Je ziet de staat van de bus, het openbaar vervoer en tegelijkertijd de mensen die erin zitten. Het vertelt iets over het dagelijks leven daar.' Dat de jury juist deze foto koos als winnaar, verraste hem. Lachend vertelt hij dat zijn eerste gedachte niet eens pure blijdschap was. Hij vroeg zich vooral af of zijn werk wel goed genoeg was voor publicatie. 'O jee, nu komt er ook nog een interview, dacht ik meteen.'

Blijven leren en kijken
Hoewel reisfotografie een belangrijk onderdeel van zijn werk vormt, fotografeert Ed ook graag architectuur, landschappen en minimalistische onderwerpen.

Hij werkt voornamelijk met een Nikon D7500 en een Nikon Z50. 'Ik fotografeer eigenlijk al sinds de analoge tijd met Nikon. Het is een merk waar ik vertrouwd mee ben geraakt en dat bevalt me nog steeds uitstekend.' Wel denkt hij erover om in de toekomst volledig over te stappen naar een camera uit de Nikon Z-serie. Ed is bovendien actief lid van Fotoclub De Bollenstreek in Sassenheim, waar hij deelneemt aan verschillende werkgroepen en regelmatig werk bespreekt met andere fotografen. Inspiratie haalt hij uit fotoboeken, tentoonstellingen en fotografen als Saul Leiter. Vooral diens vermogen om schoonheid te vinden in regen, sneeuw en alledaagse straatbeelden spreekt hem aan. Daarnaast bezoekt hij regelmatig musea, World Press Photo, de Zilveren Camera en fotofestivals zoals die in Naarden en Breda. Volgens Ed blijf je jezelf ontwikkelen door voortdurend naar werk van anderen te kijken. 'Als je goede fotografie ziet, krijg je vaak meteen zin om zelf weer op pad te gaan.'

Oog voor detail

Ed omschrijft zichzelf niet zozeer als reis- of straatfotograaf, maar eerder als documentaire fotograaf. Tijdens reizen lopen die disciplines volgens hem vanzelf in elkaar over. Wat zijn werk onderscheidt, zit vaak in de details. 'Ik maak soms foto's waarvan anderen zich afvragen waarom ik ze überhaupt zie,' vertelt hij lachend. 'Een afgesleten verflaag op een vissersboot, een gescheurd gordijn voor een raam of een putdeksel met de naam van een stad erop.' Bij het maken van beelden spelen compositie, kleur en grafische vormen een belangrijke rol. 'Less is more. Hoe minder afleiding er in een beeld zit, hoe sterker het vaak wordt.' Ook timing en geduld zijn volgens hem essentieel.

‘Hoe minder afleiding er in een beeld zit, hoe sterker het vaak wordt’

Hij neemt vaak eerst de tijd om een plek rustig te observeren voordat hij zijn camera pakt. 'Als je net buiten de toeristische routes kijkt, kom je vaak de interessantste situaties tegen.' Respect voor de mensen die hij fotografeert staat daarbij voorop. 'Als iemand aangeeft niet gefotografeerd te willen worden, dan respecteer ik dat. Soms wis ik een foto ook gewoon.' Volgens Ed levert een open en respectvolle houding uiteindelijk de mooiste beelden op. 'Mensen voelen het vaak aan wanneer je oprechte interesse hebt.'

Voor de toekomst heeft Ed geen groot masterplan. Hij hoopt vooral nog jarenlang met zijn camera op pad te kunnen gaan en af en toe opnieuw verrast te worden door dat ene bijzondere moment. 'Je weet nooit precies wat er op je pad komt,' zegt hij. 'En misschien is dat wel het mooiste aan fotografie.' Met zijn winnende foto bewijst hij dat één goed moment soms genoeg is om een verhaal te vertellen dat blijft hangen.

In de cameratas van Ed Slagboom

- Nikon D7500
- Nikon D7200 (back-up)
- Nikon Z 50 Nikkor 16-50 mmf3,5-6,3
- Nikon AF-S Nikkor 18-200 mm f3,5-5,6 G ED
- Nikon AF-P Nikkor 10-20 mm f4,5-5,6 G ED
- Nikon AF-S Nikkor 16-85 mm f3,5-5,6 G ED
- Tamron 16-300 mm 3,5-6,3 Di II VC PZD Macro
- Nikon flitser SB-800
- Diverse filters

Ed Slagboom is lid van Fotoclub De Bollenstreek. Meer van zijn werk is te vinden via **fotoclubdebloembollenstreek.nl**.

In gesprek met Rob Hornstra

The Europeans: een fotografisch tijdsdocument van een continent in verandering

Toen fotograaf Rob Hornstra (1975) en schrijver Arnold van Bruggen (1979) in 2007 voor het eerst samenwerkten, konden ze nog niet vermoeden dat die samenwerking bijna twintig jaar later nog steeds zou voortduren. Met langlopende projecten als *The Sochi Project*, groeiden ze uit tot een opvallend duo binnen de documentaire fotografie. Hun huidige project, *The Europeans*, volgt Europa tussen 2020 en 2030. Precies in een periode waar oorlog, polarisatie en maatschappelijke spanningen het continent zichtbaar veranderen. Niet vanuit politieke instellingen of hoofdsteden, maar vanuit het dagelijks leven van gewone Europeanen.

TEKST NINA OOMEN
FOTOGRAFIE ROB HORNSTRA

Brexit, twijfel en het begin

Het idee voor *The Europeans* ontstond in 2016, in de periode rond de Brexit. ‘Vooral Arnold voelde toen sterk dat Europa een kantelpunt naderde,’ deelt Rob. ‘Hij zei op een gegeven moment: we moeten echt proberen om werk in Europa te gaan maken. Zelf had ik nog mijn twijfels. Ons vorige grote project was net afgerond en het idee om opnieuw jarenlang aan één onderwerp te werken voelde behoorlijk groot. Bovendien had ik jonge kinderen, gaf ik les en wilde ik juist minder lang van huis zijn.’ Toch bleef het gevoel knagen dat er iets fundamenteels aan het verschuiven was op het continent. Volgens Rob hing het onderwerp op dat moment zó sterk in de lucht dat ze bang waren dat iemand anders ermee aan de haal zou gaan. Daarom besloten ze ook vrij snel de naam *The Europeans* vast te leggen.

De keuze om het project tussen 2020 en 2030 te laten lopen, kwam voort uit hun fascinatie voor historische tijdsperiodes.

‘Als wij dit nu niet gaan doen, gaat iemand anders het oppakken’

Ze dachten veel na over hoe mensen later misschien terug zullen kijken op de jaren twintig van deze eeuw, net zoals wij nu terugkijken op de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw. ‘We hadden het gevoel dat we niet langer naar de randen van Europa moesten kijken, maar midden in die veranderingen moesten gaan staan,’ zegt Rob. ‘Als dit inderdaad een decennium van radicale verschuivingen wordt, dan krijgt deze periode later enorm veel historische lading.’

Verhalen die onderweg ontstaan

Wie met Rob praat over *The Europeans*, merkt al snel dat het project moeilijk in een paar zinnen samen te vatten is. Dat komt niet alleen door de omvang, maar ook door de manier waarop hij en Van Bruggen werken. Hun projecten ontstaan zelden vanuit een volledig uitgewerkt masterplan. Veel vaker groeien ze langzaam uit gesprekken, research, losse observaties en ideeën die zich over langere tijd opstapelen. ‘In de basis bedenken we alles samen, maar onderweg ontstaan er weer nieuwe invalshoeken die soms een eigen leven gaan leiden.’ Een recent voorbeeld daarvan is een boek over de uitgestrekte kassencomplexen in Zuid-Spanje, dat tegelijkertijd onderdeel vormt van *The Europeans*. Terwijl ze aan één onderwerp werken, openen zich alweer nieuwe verhalen, ontmoetingen en thema’s die uiteindelijk weer onderdeel worden van het grotere geheel.

Samen houden ze talloze Signal-groepen bij waarin artikelen, ideeën, plekken en mogelijke verhaallijnen worden verzameld. Sommige groepen blijven jarenlang stil liggen, andere worden ineens urgent.

‘Ik heb corona nooit beschouwd als een gamechanger’

‘Ik denk dat we wel twintig regio’s hebben waar we voortdurend dingen over verzamelen,’ vertelt Rob. ‘Soms gebeurt er een jaar niets en ineens komt ergens beweging in.’ Hun focus ligt daarbij bewust niet op afzonderlijke landen. Veel interessanter vinden ze regio’s die zich weinig aantrekken van nationale grenzen. Zo werkten ze recent in zowel Sloveens als Oostenrijks Karinthië, een gebied dat cultureel veel sterker verbonden is dan nationale kaarten suggereren. Ook Zuid-Spanje zien ze niet als een geïsoleerd Spaans verhaal. De sloppenwijken waar arbeidsmigranten onder erbarmelijke omstandigheden leven, beschouwt Rob als een direct gevolg van Europese consumptie en landbouw. ‘De problematiek waar wij het over hebben in die sloppenwijken is niet de schuld van Zuid-Spanje, maar van Europa. Wij zijn daar allemaal onderdeel van.’

COVID-19 als beperking, niet als breekpunt

Rob en Van Bruggen begonnen aan *The Europeans* in 2020, precies op het moment dat de wereld plotseling veranderde door de uitbraak van COVID-19. Toen ik Rob vroeg hoeveel invloed de pandemie uiteindelijk op het project heeft gehad, verwachtte ik eerlijk gezegd een verhaal over geannuleerde reizen, vastgelopen plannen en een project dat volledig moest worden omgegooid. Veel mensen zien het immers als hét grote breekpunt van de afgelopen jaren. Rob kijkt daar zelf opvallend anders naar. ‘Ik heb corona nooit beschouwd als een gamechanger. Meer als een beperking.’ Toen reizen moeilijk werd, besloot het duo simpelweg hun werkwijze aan te passen. In plaats van naar het buitenland te vertrekken, begonnen ze werk dichter bij huis te maken. In Den Helder

fotografeerden ze bijvoorbeeld besturen van verenigingen in verlaten clubhuizen, over het langzaam verdwijnen van het verenigingsleven. Deze serie won overigens ook een prijs.
‘Als kunstenaar heb je continu beperkingen,’ legt Rob uit. ‘Als je een slechte kunstenaar bent, dan klaag je daarover, maar als je een goede kunstenaar bent, probeer je iedere situatie naar je hand te zetten.’

Volgens hem maakte de pandemie vooral zichtbaar wat er al veel langer onder de oppervlakte speelde. ‘Ik denk dat corona een enorme katalysator is geweest voor bestaande spanningen,’ zegt hij. ‘Polarisatie, wantrouwen en maatschappelijke verdeeldheid werden tijdens die periode alleen maar zichtbaarder. Veel groepen mensen zijn daardoor verder uit elkaar komen te staan.’

Midden in het dagelijks leven
Voor Rob en Van Bruggen draait *The Europeans* uiteindelijk niet om abstracte politieke ontwikkelingen, maar om de mensen die daar dagelijks mee leven. Daarom proberen ze zo dicht mogelijk op gemeenschappen te werken, vaak buiten officiële instellingen of gecontroleerde persmomenten om.

‘Als je mensen wilt fotograferen, moet je er gewoon op af’

Naast persoonlijke verhalen zoeken ze binnen iedere regio ook bewust naar een aantal terugkerende thema’s en typen beelden die later met elkaar vergeleken kunnen worden.
Zo proberen ze in vrijwel ieder gebied onder meer slagers, bakkers, burgemeesters en kerkelijke leiders vast te leggen. Dat betekent ook dat hun manier van werken veel minder gestroomlijnd is dan mensen soms denken. Achter iedere serie gaat een lange voorbereiding schuil van research, lokale contacten, vertalingen en productiewerk.

Toch loopt het volgens Rob in de praktijk vrijwel altijd anders dan gepland. ‘Er gaat altijd heel veel mis,’ zegt hij lachend. ‘Afspraken vallen weg, mensen reageren niet, producers begrijpen niet altijd precies wat je zoekt. Je moet constant improviseren.’

PH-EUK

Tegelijkertijd proberen Rob en Van Bruggen hun reizen zo efficiënt mogelijk te plannen.

Vaak blijven ze ongeveer twaalf dagen in een regio, zodat ze maar één weekend van huis zijn. Zeker met jonge kinderen werd die balans steeds belangrijker voor het duo. ‘Dat klinkt misschien heel praktisch, maar daar denken we echt bewust over na.’ Juist daarin zit volgens hem de kracht van ervaring. Na bijna twintig jaar samenwerken weten ze goed hoe ze moeten schakelen wanneer situaties veranderen. Als afspraken uitvallen, trekken ze zelf de straat op. Ze bezoeken buurthuizen, kloppen aan bij culturele centra en spreken mensen direct aan. ‘Als je mensen wilt fotograferen, moet je er gewoon op af. Dat zei ik ook altijd tegen mijn studenten. Niet mailen, gewoon bellen of langsgaan.’

Een voorbeeld daarvan was hun poging om de burgemeester van Níjar in Zuid-Spanje te spreken. Al tijdens een eerdere reis probeerden ze contact met hem te leggen, maar zonder resultaat. Voor hun derde trip startten ze de productie al weken van tevoren opnieuw op. Ze stuurden mails, schakelden contacten in en bleven constant verzoeken indienen. ‘Op een gegeven moment waren we hem echt van alle kanten aan het stalken.’ Toen ze uiteindelijk opnieuw in Níjar aankwamen, huurden ze expres een appartement op nog geen honderd meter van het gemeentehuis. Ze stuurden nogmaals een bericht: we zitten letterlijk om de hoek, we kunnen langskomen wanneer het uitkomt. Toch liet de burgemeester uiteindelijk weten niet mee te willen werken.

Voor Rob voelde dat niet alleen frustrerend, maar hij vond het ook heel schadelijk. ‘Uiteindelijk zijn wij gewoon journalisten,’ legt hij uit. ‘We hebben een

internationale perskaart. Als burgemeester kun je niet voortdurend wegduiken.’ Volgens Rob proberen lokale bestuurders het probleem rondom de sloppenwijken regelmatig kleiner te maken dan het daadwerkelijk is. ‘Hij wist natuurlijk dat wij daar werkten en waarschijnlijk was hij bang dat er ingewikkelde vragen zouden komen over die omstandigheden. Juist als volksvertegenwoordiger moet je daar antwoord op kunnen geven, ook als dat soms een pijnlijk antwoord is.’ Volgens Rob zegt zo’n weigering uiteindelijk ook iets over de situatie zelf. Daarom besloten ze de afwezigheid van de burgemeester juist onderdeel van het verhaal te maken. ‘Aan het begin van Níjar stond een groot verkiezingsbillboard met zijn gezicht erop. Ik heb dat billboard gefotografeerd en het beeld, samen met het verhaal over zijn weigering, opgenomen in het boek.’

Werk terugbrengen naar de gemeenschap

Voor Rob en Van Bruggen stopt een project niet op het moment dat de foto’s gemaakt zijn. Juist omdat ze vaak langdurig in gemeenschappen werken, vinden ze het belangrijk dat het werk ook terugkeert naar de mensen die erin voorkomen. ‘Dat heeft voor ons met respect te maken,’ zegt Rob. ‘Ik vind het belangrijk dat de community het werk eerst zelf ziet en daar ook eerlijk op kan reageren.’ Maar juist daar lopen ze regelmatig tegen problemen aan. In Zuid-Spanje merkten ze bijvoorbeeld dat veel culturele organisaties financieel verbonden zijn aan dezelfde landbouwindustrie waar hun werk kritisch op is.

Daardoor durven veel organisaties zulke projecten niet te tonen.

Tijdens de research naar andere oplossingen ontstond een nieuw idee: billboards langs de weg. ‘We kwamen erachter dat je voor 600 euro een billboard voor een halfjaar kunt huren,’ vertelt Rob. Het leek hen een directe manier om het werk zichtbaar te maken in de omgeving waar het ontstaan was. Alleen liep het bedrag al snel op zodra ze groter begonnen te denken. Tien billboards betekenden meteen een investering van duizenden euro’s. Lachend zegt Rob: ‘Ik zoek nog steeds een geldschieter die dat blind wil betalen. Dus als die ergens rondloopt, mag hij zich bij ons melden.’

Dat zoeken naar manieren om hun projecten financieel mogelijk te maken, loopt al vanaf het begin parallel aan hun werk. In 2009 behoorden Rob en Van Bruggen tot de eersten in Nederland die actief met crowdfunding werkten, nog voordat platforms als Voordekunst groot werden. Tegenwoordig maken ze vooral gebruik van een culturele ANBI-constructie, waarbij donateurs hun bijdrage belastingtechnisch kunnen aftrekken. Voor langlopende projecten als *The Europeans* zorgt dat niet alleen voor financiële steun, maar ook voor meer continuïteit en ademruimte.

‘Je fotografeert altijd de ander en daar moet je heel zorgvuldig mee omgaan’

Mensen staan centraal

Fotografie trok Rob al vroeg, al stonden zijn ouders aanvankelijk minder enthousiast tegenover een carrière als fotograaf. Ze wilden liever niet dat hij direct naar de kunstacademie ging, waardoor hij eerst sociaal-juridische dienstverlening studeerde in Utrecht. Fotografie bleef echter voortdurend trekken. Uiteindelijk spraken zijn ouders met hem af dat hij eerst die opleiding zou afronden, waarna hij alsnog naar de kunstacademie mocht. Eerst probeerde hij toegelaten te worden aan de KABK in Den Haag, maar daar werd hij afgewezen. Uiteindelijk ging hij fotografie studeren aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, waar hij zijn opleiding in vijf jaar afrondde. Achteraf kijkt hij met humor terug op die eerste afwijzing omdat hij jaren later alsnog terugkeerde naar de KABK, dit keer als hoofd van de afdeling fotografie. Lachend noemt hij dat ‘goede wraak’.

Misschien verklaart juist die omweg ook waarom Rob fotografie nooit alleen als een technisch vak is gaan zien. Volgens hem draait documentaire fotografie niet alleen om beelden maken, maar vooral om de manier waarop je met mensen omgaat. Zeker binnen een project als *The Europeans*, waarin hij veel werkt met kwetsbare gemeenschappen en gevoelige onderwerpen, ziet hij die verantwoordelijkheid als essentieel. ‘Mensen denken vaak: je maakt een foto, loopt weg en publiceert die in een boek, maar er zit een heel natraject aan vast.’ Daarmee doelt hij op het contact onderhouden met de mensen die hij fotografeert, uitleg geven over waar het werk terechtkomt en luisteren naar waarom iemand wel of juist niet gefotografeerd wil worden. ‘Je fotografeert altijd de ander en daar moet je heel zorgvuldig mee omgaan.’

Volgens Rob zijn sociale vaardigheden daarin minstens zo belangrijk als technische kennis. Opvallend genoeg leerde hij die vaardigheden niet op de kunstacademie, maar tijdens de jaren waarin hij naast zijn fotografie in de horeca werkte. ‘Ik zeg weleens dat je beter in een bar kunt werken voor die skills dan dat je commerciële fotografie gaat doen,’ zegt hij lachend. ‘Daar leer je pas echt omgaan met mensen en hoe je moet luisteren.’

690
696

Hoewel *The Europeans* regelmatig harde onderwerpen aansnijdt, ziet Rob het project niet als uitsluitend pessimistisch. Volgens hem wordt vaak vergeten hoeveel sterke kanten Europa óók heeft.

‘De achtergrond vertelt vaak meer over iemand dan de persoon zelf’

‘Als je willekeurige wereldburgers vraagt waar ze zouden willen wonen, denk ik dat veel mensen Europa zouden kiezen,’ zegt hij. ‘Het is nog steeds een enorm rijk continent; cultureel en democratisch.’ Juist daarom vindt hij het belangrijk om ook kritisch te kijken naar wat er misgaat. Tijdens hun werk in Zuid-Spanje ontmoette hij jonge mannen die hun leven riskeerden om Europa te bereiken, om vervolgens in krottenwijken uitgebuit te worden als goedkope arbeidskrachten. Eén van hen was Mohammed, die via een lange route door meerdere landen uiteindelijk in Zuid-Spanje terechtkwam. ‘Look at my paradise, I am living in a tent,’ zei hij tegen Rob. Volgens hem is dat geen randverschijnsel, maar een Europese realiteit waar veel mensen liever van wegkijken. ‘Het is moderne slavernij wat er in Europa plaatsvindt op grote schaal.’

Juist zulke ontmoetingen vormen uiteindelijk de kern van zijn fotografie. Voor Rob draait een portret nooit alleen om een gezicht, maar ook om de wereld daarachter. ‘Mijn achtergronden zijn de wereld en wat daarin gaande is. Het onderwerp is de persoon die ik fotografeer. De achtergrond vertelt vaak meer over iemand dan de persoon zelf.’ Portretten vindt hij nog altijd het moeilijkste onderdeel van fotografie. Volgens hem ontstaat een sterk beeld pas wanneer verschillende elementen precies samenvallen: de blik, de omgeving, de houding en wat iemand vertegenwoordigt binnen een community. Juist omdat hij zijn beelden nooit volledig kan controleren, blijft het hem fascineren. ‘Je kunt het niet voorspellen en niet echt sturen. Maar je kunt het ook nooit meer opnieuw doen.’ Zelf is hij streng in zijn selectie. ‘Ik maak misschien vijf echt geslaagde portretten per jaar.’

Hoe nu verder?

Omdat *The Europeans* nog jaren doorloopt, weten Rob en Van Bruggen zelf ook nog niet precies waar het project uiteindelijk zal eindigen. Sommige verhalen dienen zich plotseling aan, terwijl andere ideeën jarenlang blijven doorsudderen in archieven en gesprekken. ‘Ongetwijfeld zijn er straks Signal-groepen waar we jarenlang van alles in verzameld hebben en uiteindelijk niks mee doen. Dat hoort er ook bij.’ Misschien is dat juist wat *The Europeans* uiteindelijk moet zijn: geen afgerond verhaal, maar een archief van een continent dat nog midden in zijn eigen veranderingen zit. Wat inmiddels wél vaststaat, is dat ze in 2030 samen met een grote instelling het project groots zullen presenteren. 2026 staat nog grotendeels in het teken van exposities, publicaties en presentaties, maar in 2027 zullen ze zich weer volledig richten op het maken van nieuw werk.

Links: Rob Hornstra, rechts: Arnold van Bruggen.

Wil je meer zien van Rob Hornstra? Neem dan een kijkje op zijn website **robhornstra.com** of volg hem op Instagram via **@robhornstra.**

Fotograaf: Derk van der Heiden | Locatie: Schiessentümpel waterval

Ontdek de mooiste fotolocaties in de Benelux

Verken de **adembenemende fotolocaties** van de Benelux, van **bekende hotspots** tot **verborgen pareltjes**. We zijn constant onderweg om deze locaties te bezoeken en te beoordelen, zodat jij als fotograaf geïnspireerd raakt door plekken die je niet mag missen. Ontdek de topfotolocaties van de Benelux en **ga eropuit.** Bekijk inspirerende video's waarin we elke locatie tot in detail uitlichten.

Scan de QR-code of ga naar cameranu.nl/pinned

cameranu

‘Stop met plannen, begin met kijken’

Waarom avontuur volgens Wilmar Dik leidt tot betere reisfoto’s

Australië, 1998.

Voor Wilmar Dik begint reisfotografie niet bij een bestemming, maar bij een gevoel van avontuur. Niet weten wat je gaat tegenkomen, bewust kiezen voor het onbekende en jezelf uit je comfortzone halen; juist daar ontstaan volgens hem de beelden die blijven hangen. Want wie altijd voor zekerheid kiest, ziet uiteindelijk maar een klein deel van wat een plek echt te bieden heeft.

TEKST NINA OOMEN
FOTOGRAFIE WILMAR DIK

Moet je reisfotografie dan nog plannen, of juist loslaten? Voor Wilmar ligt het antwoord duidelijk aan de kant van het laatste. Niet omdat voorbereiding binnen fotografie onbelangrijk is, maar omdat de werkelijkheid zich zelden laat sturen. 'Bij bedrijfsfotografie is voorbereiding heel belangrijk,' vertelt hij. 'Maar bij reisfotografie is het juist leuk om niet alles te plannen. Go with the flow. De leukste dingen zitten in bijzondere en toevallige momenten en die kun je niet plannen.'

Dat betekent niet dat hij compleet zonder voorbereiding vertrekt. Een eerste overnachting, een huurauto en een globale route regelt hij meestal vooraf. Maar veel verder gaat het niet. 'Na twee dagen is zo'n route vaak toch alweer anders.'

'In Australië bedacht ik dat ik professioneel fotograaf wilde worden'

Juist die vrijheid ziet hij als essentieel onderdeel van reisfotografie. Niet alles dichttimmeren, maar ruimte overlaten voor onverwachte ontmoetingen, veranderend licht of een plek waar je spontaan langer wilt blijven.

Buiten de gebaande paden

Voor Wilmar begint reisfotografie niet bij een camera, maar bij een keuze: ga je voor gemak of avontuur? Resorts, hotels en vaste routes laat hij liever links liggen, omdat je volgens hem op één plek maar een beperkte versie van een land ziet. Door te bewegen, te zoeken en soms ook ongemak toe te laten, ontstaat er ruimte om een omgeving echt te ervaren. Tijdens een recente reis door Portugal sliep hij bijvoorbeeld een nacht in een gehuurde caravan, midden in een weiland tussen de paarden. Geen afgebakende resortervaring, maar een plek waar je onderdeel wordt van het landschap en het dagelijkse ritme. 'Die ervaring krijg je het meest als je elke nacht ergens anders slaapt,' zegt hij. 'Juist dan kom je op plekken waar je anders nooit terecht zou komen.'

Dat avontuurlijke reizen zit al lang in hem. Een belangrijke reis in Wilmar's ontwikkeling was Australië, waar hij in zijn twintiger jaren met een backpack en oude Ford Falcon door het land trok. Een auto die hij zelf met luipaardvlekken beschilderde. Hij reed door de Australische outback, bezocht steden als Sydney, Brisbane en Darwin en raakte gefascineerd door het landschap, de dieren en de vrijheid van reizen. 'In Australië bedacht ik dat ik professioneel fotograaf wilde worden,' vertelt hij. 'Mijn manier van kijken was gevormd in mijn jeugd. In Australië ontstond mijn liefde voor reizen en het verkennen van de wereld. De vrijheid van onderweg zijn, slapen waar je uitkomt en constant nieuwe landschappen en mensen tegenkomen, heeft mijn manier van reizen sterk beïnvloed.' Uiteindelijk gooide Wilmar in 2008 het roer om en werd beroepsfotograaf.

Toch draait reisfotografie voor hem niet alleen om verre of extreme bestemmingen. Zo noemt hij Rome de mooiste stad van de wereld. Niet alleen vanwege de geschiedenis of architectuur, maar omdat de stad constant leeft.

Cuba, 2021.

Het laat zien dat een sterke reisfoto niet alleen ontstaat op afgelegen plekken, maar vooral door de manier waarop je kijkt. 'Rome is eigenlijk één groot openluchtmuseum. Wil je ook nog naar Barcelona, Parijs, Praag, Berlijn of Budapest? Ga daar dan eerst heen,' tipt hij.

Wilmar Dik, als kind.

Wachten tot het beeld klopt

Vooraf exact bedenken welke foto's hij gaat maken, vindt Wilmar bij reisfotografie niet nodig. Niet omdat hij geen ideeën heeft, maar omdat hij vaak op plekken komt die hij nog niet kent. Ook het weer is bijvoorbeeld van grote invloed op reisfotografie. Je kan voorafgaand bedenken dat je een bepaald gebouw of rivier mooi wil fotograferen, maar als het weer niet mooi is gaat dat niet. 'Je weet simpelweg niet wat je aantreft.' In plaats daarvan werkt hij vanuit wat er al is. Hij zoekt naar lijnen in het landschap, een interessant straatbeeld of licht dat precies goed valt. Daarna begint het wachten. Niet urenlang, maar nét lang genoeg tot het beeld iets extra's krijgt. Een brommer die door het beeld rijdt, een persoon die precies op het juiste moment langsloopt, een dier dat ineens opduikt. 'De basis van de foto is er vaak al,' zegt hij. 'Maar het spontane moment maakt het beeld af.' Toch noemt hij zichzelf geen fotograaf die eindeloos blijft hangen op één plek. 'Een paar minuten wachten kan prima, maar ondertussen kun je ergens anders ook weer iets missen.' Die balans tussen geduld en blijven bewegen loopt als een rode draad door zijn werk.

'Ik probeer alles dat niet bijdraagt aan een mooiere foto uit beeld te houden'

Zijn manier van kijken draait sterk om compositie, lijnen en kleur. Soms kiest hij bewust voor een schuine horizon of een onverwachte uitsnede omdat een beeld daardoor spannender wordt. Zolang je geen opdracht voor foto's hebt ben jezelf je opdrachtgever en bepaal je zelf hoe, wat en waar.

Hongarije, 2004.

Cuba, 2001.

India, 2005.

Fotografie is voor Wilmar bovendien net zo goed een kwestie van weglaten als van vastleggen. 'Ik probeer alles dat niet bijdraagt aan een mooiere foto uit beeld te houden,' legt hij uit. 'Prullenbakken en rotzooi voegen meestal weinig toe. Tenzij dat juist het verhaal van de foto is.' Die visie neemt hij ook mee in lezingen die hij soms geeft aan fotoclubs. Daar merkt hij hoe verschillend mensen naar reisfotografie kijken. 'Goede reisfotografie bestaat eigenlijk niet als vaste definitie. Voor de één moet een foto een plek goed vastleggen, voor de ander moet je juist zin krijgen om te reizen als je ernaar kijkt.' In zijn lezingen gaat het daarom nauwelijks over apparatuur of instellingen, maar vooral over kijken, timing en keuzes maken. 'Met beperkte controle toch mooie beelden maken, dat vind ik interessant.'

Avontuur boven comfort

De voorkeur voor avontuur boven comfort zie je ook terug in Wilmar's reizen door Afrika. Botswana heeft bijvoorbeeld zijn voorkeur boven Kenia, niet per se vanwege het landschap, maar vanwege de manier waarop je het ervaart. 'In Kenia en veel andere landen blijf je tijdens safari's in de auto; veilig, maar minder interessant. In Botswana zijn we met een gids te voet de natuur ingegaan en kampeerden we midden in het wild. Dat directe contact met de omgeving zorgt ervoor dat je anders kijkt en dus ook andere foto's maakt.' Een van de spannendste momenten beleefde hij op de Okavango Delta in Botswana. Staand in een wankel bootje probeerde hij een olifant te fotograferen terwijl zijn autofocus het door het hoge riet niet goed deed. 'Toen maar overgeschakeld op handmatig scherpstellen en hopen dat die olifant het allemaal okay vond,' lacht hij. 'Ik zag die krantenkop al voor me: "Nederlandse toerist in Botswana..." Gelukkig liep het goed af!' Niet elk avontuur liep even soepel.

In Zuid-Afrika kreeg Wilmar ooit twee messen op zich gericht toen hij 's avonds geld ging pinnen. 'Soms moet je ook gewoon niet 's avonds willen pinnen,' zegt hij nuchter. Tijdens een rocketfestival in Thailand zag hij een gigantische bamboe raket uit de lucht vallen, niet ver bij hem vandaan. Twee mensen overleefden dat niet. Zulke momenten maken reizen volgens hem intens, soms confronterend, maar ook onvergetelijk.

'Na één dag of twee weken ben je meestal wel aan de beurt en mag je aan de ciproflax'

India, chaos en vrijheid

Ook India heeft een bijzondere plek in zijn reisverhalen. Wilmar is er inmiddels drie keer geweest en omschrijft het als een land dat blijft verrassen, zowel positief als negatief.

India, 2023.

India, 2023.

Botswana, 2023.

Tijdens zijn laatste twee reizen reed hij er zelf auto. Iets wat hij niet snel zou aanraden als je geen rijervaring buiten Europa hebt, maar dit gaf hem tegelijkertijd veel vrijheid. 'India is heel erg intensief, in alle aspecten,' vertelt hij. 'Het eten is het lekkerste ter wereld, maar na één dag of twee weken ben je meestal wel aan de beurt en mag je aan de ciproflax.' Toch blijft het land trekken. 'Na een India-trip heb ik telkens geen behoefte om terug te gaan, maar na een paar jaar begint het dan toch weer te knagen.' Juist de chaos, kleuren, drukte en constante beweging maken India voor hem een van de meest fotogenieke landen die hij kent. Alles gebeurt tegelijk. Overal beweegt iets en zijn mensen, geuren, kleuren en indrukken. Daardoor voelt geen enkel moment hetzelfde.

Een land dat hem misschien nog wel het meest verraste, was Iran. Wilmar bezocht het land in 2002 en kijkt daar nog altijd met veel bewondering op terug. 'Wat een mooi land, interessante cultuur en aardige mensen,' vertelt hij. Juist omdat Iran politiek vaak negatief in het nieuws komt, had de reis extra impact. 'Verdrietig dat die mensen daar niet in vrijheid kunnen leven.' Volgens hem bewijst Iran hoe anders een land kan zijn dan het beeld dat veel mensen vooraf hebben. Juist daarom vindt hij reizen zo waardevol: het haalt vooroordelen weg en laat zien hoe complex en menselijk een plek werkelijk is.

Minder meenemen, meer zien

Opvallend is dat Wilmar bewust niet al zijn apparatuur meeneemt. Niet omdat hij weinig nodig heeft, maar omdat hij vrij wil blijven bewegen. 'Mijn 70-200 neem ik bijvoorbeeld niet mee naar Azië, maar wel naar Afrika. Naar Azië neem ik dan weer een 100mm macro mee. 'De fish-eye lens gaat wel overal mee naar toe.' Een statief laat hij meestal thuis. Natuurlijk is een statief handig, geeft hij toe, maar al die extra kilo's hebben ook nadelen. ‘Minder spullen betekent sneller reageren, makkelijker bewegen en bewuster kiezen wat je wel en niet fotografeert.’ Dat sluit aan bij zijn bredere kijk op reisfotografie.

‘Reisfotografie is eigenlijk een dure hobby’

Volgens hem maken beginnende fotografen soms weleens de fout om zichzelf te serieus te nemen. 'Ga gewoon lekker op vakantie en geniet van je reis, het eten, de natuur en cultuur,' zegt hij. 'Wat ik de laatste jaren heb geleerd is dat je eigen ervaringen belangrijker zijn dan een paar foto's die je wel of niet maakt. Ga genieten en veel meemaken, dan komen die mooie reisfoto's gegarandeerd vanzelf. Want als het echt heel mooi begint te worden pak je je camera toch wel.'

Iran, 2002.

India, 2005.

Rome, 2006.

Ook in de nabewerking houdt Wilmar het relatief simpel. Een foto moet volgens hem vooral goed gemaakt zijn op het moment zelf. 'Ik ben niet iemand die een uur aan één foto besteedt,' zegt hij. 'Nabewerking kost meestal maar een paar minuten per beeld.' Na een recente reis van twaalf dagen door Portugal kwam hij bijvoorbeeld thuis met ongeveer negenhonderd foto's, iets waar hij uiteindelijk zo'n twee dagen mee bezig was om alles te selecteren en bewerken. Juist dat selecteren vindt hij belangrijk: niet alles bewaren, maar kritisch kiezen welke beelden echt iets toevoegen.

Een dure hobby

Inmiddels reisde Wilmar naar een stuk of 50 landen, van Australië, Sri Lanka en Laos tot Iran, Cuba, Suriname en Jordanië. Zijn beelden verschenen in magazines, advertenties, kranten en op boekcovers. Toch blijft hij opvallend nuchter over de realiteit van het vak. 'Reisfotografie is eigenlijk een dure hobby,' zegt hij. 'Er worden gigantisch veel reisfoto's gemaakt. De mooiste stockfoto's zijn tegenwoordig voor centen te downloaden en mensen kunnen met hun mobiel ook zelf beelden maken.' Volgens hem is de markt door digitalisering compleet veranderd. Waar fotografen vroeger nog konden verdienen aan stock en reisfotografie, is het tegenwoordig niet meer mogelijk om daar nog van rond te komen. Ik lees wel eens wat anders, maar dat soort berichten zijn meestal niet door fotografen zelf geschreven.

Zijn motivatie ligt inmiddels ook ergens anders. Niet bij commercieel succes, maar bij de ervaring zelf. Bij kijken, reizen en momenten die zich niet laten plannen. Misschien is dat ook precies waarom zijn reisfoto's blijven werken. Ze voelen niet alsof ze geforceerd zijn ontstaan, maar alsof ze toevallig gebeurden, op het juiste moment, op de juiste plek. 'Wie alles probeert te plannen,' zegt hij uiteindelijk, 'mist misschien precies dat ene moment'.

Wil je meer reisfoto's zien van Wilmar Dik? Bekijk zijn websites **wilmardik.nl** en **wilmarphotography.com.**

Terugkeer naar Japan

Er was geen begin, of in elk geval niet één netjes aan te wijzen moment. Ik had geen mystieke ervaring bij een rivier of bergtop, ik zag geen vallende ster boven Kyoto. Als ik een begin aan zou moeten wijzen, was het achter mijn computer toen ik een jaar of dertien was. Mijn beeldscherm toonde me Japanse straatmode en dat was het begin van een levenslange fascinatie voor het land. Ik bezocht Japan voor het eerst in 2005. Ik werd gegrepen door het land, voelde me thuis daar, al begreep ik op mijn zeventiende eigenlijk nog weinig van de cultuur. Na die eerste reis kwam een tweede, en toen een derde, vierde, vijfde en toen nog heel veel meer. Van Hokkaido tot Okinawa, van de grote steden tot verlaten dorpjes, ik wil het allemaal zien.

TEKST EN FOTOGRAFIE MAAN LIMBURG

Mijn eerste soloreis naar Tokyo en omgeving (2008) was ook de reden dat ik mijn eerste camera kocht. Ook al waren die eerste beelden absoluut geen goede foto's, het was wel het begin van mijn fotografie carrière. Nu, twintig jaar later, ben ik tienduizenden beelden door aan het spitten, verspreid over meerdere harde schijven. Ik maak prints, zowel kleine testprints als grote fine art prints. Daarnaast kijk ik naar wat ik verder zoal heb meegenomen: Visitekaartjes, souvenirs, korte tekstjes, herinneringen aan mensen, bossen, kusten, mist en bergen. Samen is het een nieuw verhaal.

Hoewel ik in mijn boek *The Lost World* verlaten huizen centraal zette, komt dit keer een ander onderwerp duidelijk naar voren: het landschap. De blauwe zee en witte stranden, de mystieke vormen van rotsen, oeroude bomen, alles daar lijkt een ziel te hebben, alles lijkt magisch te zijn. Daar bedoel ik overigens niet iets zweverigs mee, voor mij zit magie in waardering en in het gevoel van verbondenheid tussen alles. Misschien is het wat de Japanners 'kami' noemen, vanuit het Shintoïsme.

Mijn jaarlijkse reizen door het land waren een goede introductie, maar tijdens een artist in residence in Shimane in 2024 [via MONO Japan en MUJUN] werd ik voor het eerst zelf 'onderdeel' van het landschap. Tien weken om de omgeving te leren kennen en de rust om niets anders te doen dan fotograferen, veranderde mijn blik. Mijn waardering voor de natuur groeide. Mijn beeld werd abstracter, schilderachtiger, minder concreet - al is het in essentie nog steeds documentair werk.

Het voelt nu als tijd om die afgelopen twintig jaar te bundelen. Waarschijnlijk in een boek en expositie, maar mogelijk ook nog in andere vormen. Gelukkig heeft het geen haast, zo werkt dit project niet. Ik vond het wel een goed moment om terug te blikken op al deze herinneringen en beelden. Dus laten we in retrospect wat tips geven aan de twintig jaar jongere Maan, die op het punt staat om in het vliegtuig te stappen!

Tips

1. Terugkeer en herhaling is helemaal OK. Nu snap je er nog weinig van, van je fascinatie, de fotografie en het land zelf, maar dat komt. Gewoon slow en steady doorgaan en teruggaan.

2. Het hebben van tijd is essentieel. Dus leg níét je hele reis vast, maar zie vanzelf waar je terecht komt. Twee nachten, of drie, of tien, op dezelfde plek is prima. Of probeer eens een lange tijd op één plek te zijn, zonder verplichtingen.

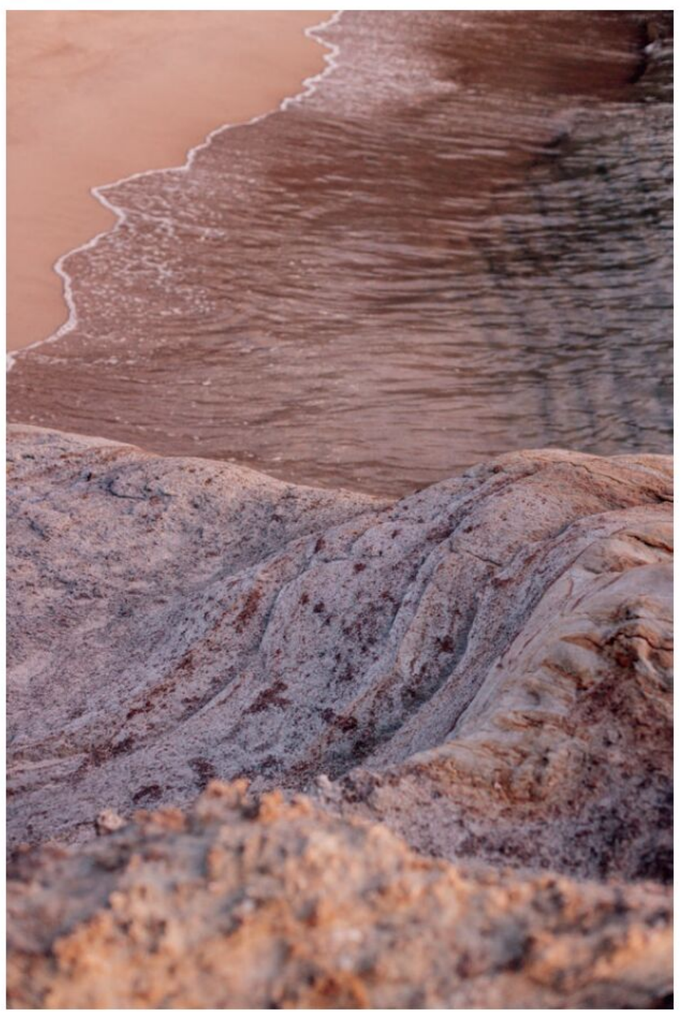

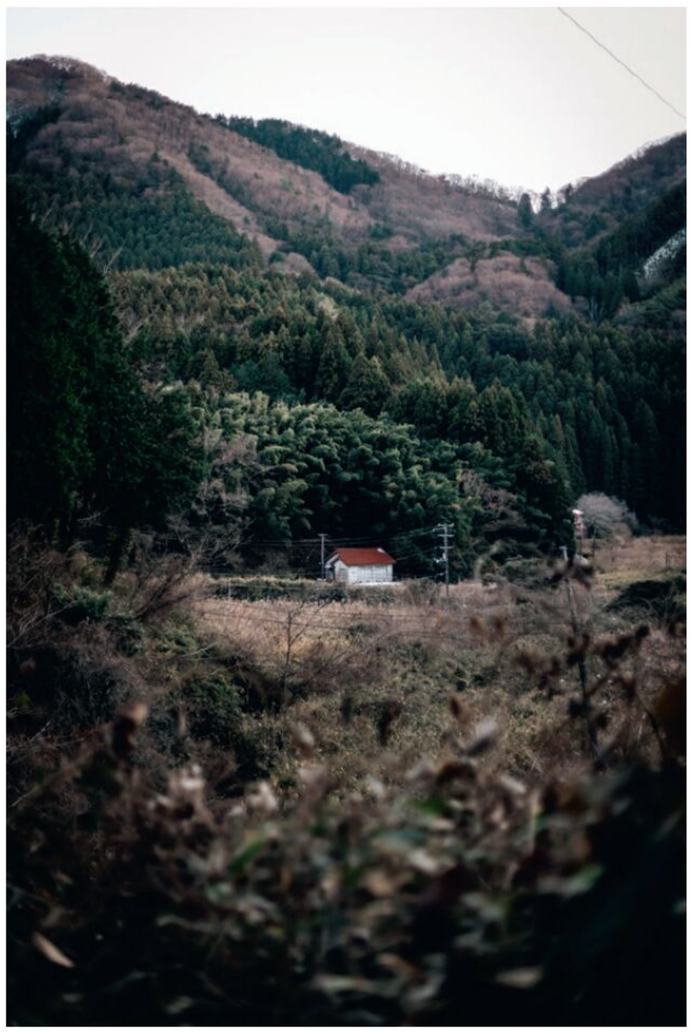

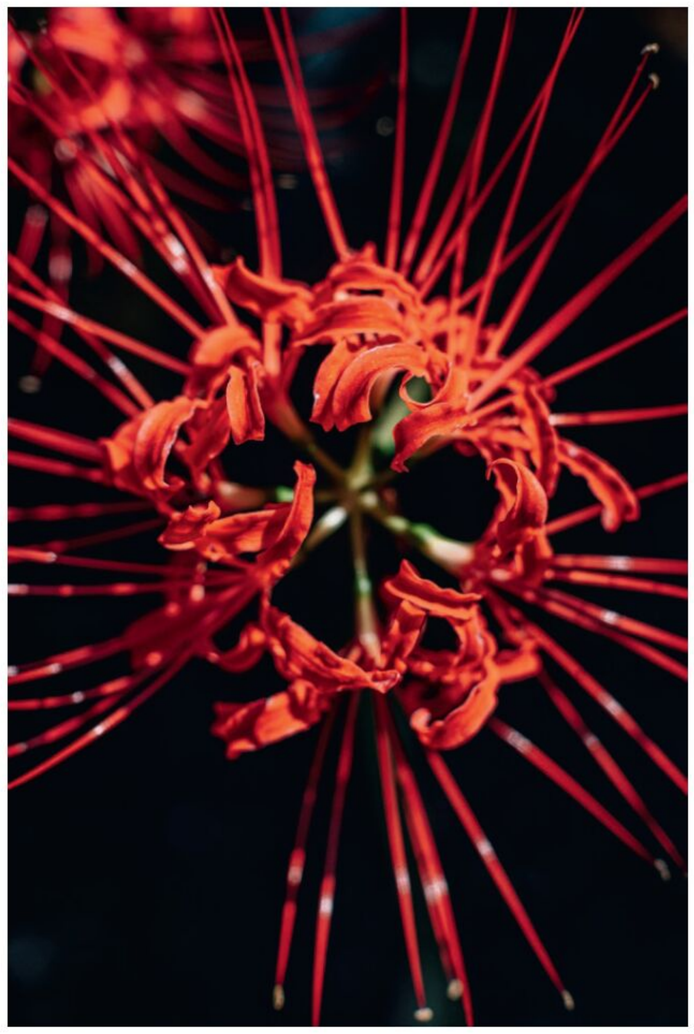

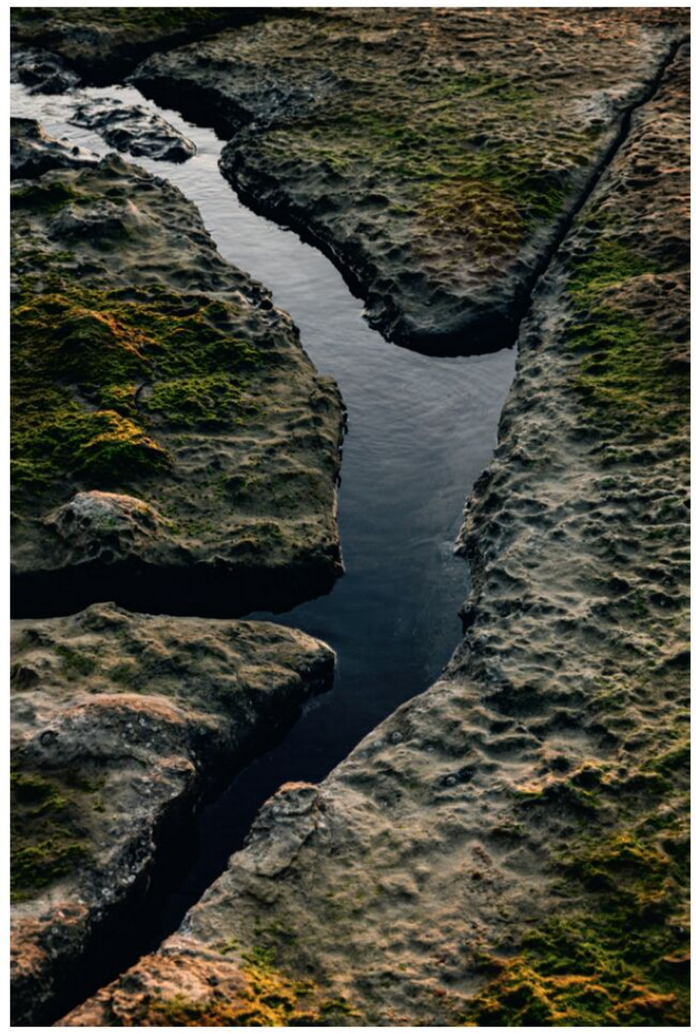

Ooit ga je een artist in residence doen en begrijp je hoeveel zo'n periode doet voor de ontwikkeling van je blik en in het begrip van je onderwerp.

3. Reis alleen, of met geduldige reisgenoten. Die moet je dan wel goed uitleggen dat je echt de komende twee uur bezig bent met deze vijf meter bos fotograferen en dat ze beter zelf wat kunnen doen als ze dat niet leuk vinden. En dat je daarna écht even in een café naar dat beeld moet kijken.

4. Techniek staat in dienst van je beeld. Je hebt bepaalde apparatuur en techniek nodig voor de beelden die je wilt maken, die je ook zo goed moet beheren dat je het nog met je ogen dicht kan gebruiken. Dat alles is niet meer dan een middel met als doel jouw visie. In jouw geval is dat een camera, een laptop met Lightroom, een 24-70mm en een 50mm - meer dan genoeg voor wat je wilt fotograferen.

5. Ook je edit staat in dienst van je beeld. Hoe beter je leert fotograferen, hoe minder edit er nodig is (en in retrospect: je houdt van het gevoel van film en het gemak van digitaal, dus investeer a.u.b. iets sneller in goede Lightroom presets).

6. Luister naar je intuïtie en schiet waar je blij van wordt. Ook dit project ontstond vanzelf, zonder concrete aanleiding. Fotografeer wat je trekt, ook al lijkt het onzinnig om wéér foto's van een boom te maken.

7. Oké ik weet hoe zweverig dit klinkt, maar als je daar bent, en de tijd neemt om jezelf echt open te stellen, kan je het voelen. Bepaalde plekken hebben een persoonlijkheid. Ze voelen warm, koud, vrolijk of juist duister. Ik herinner me een verlaten tempel die duidelijk niet op bezoekers zat te wachten. Elke keer dat ik richting de Torii (poort) stapte vielen plots de cicades stil. Als ik achteruit ging, begonnen ze weer. Ik durfde er niet in, en ook geen foto's te maken. Het was duidelijk niet de bedoeling. En dat is prima. Soms is de ervaring ook genoeg.

8. Je bent er niet om dingen te moeten. Niet elke dag gaan je beelden goed zijn. Vergeet niet te genieten van waar je bent.

Maan Limburg (1988) is een Utrechtse fotograaf en kunstenaar die naast Japanse natuur ook heel graag mensen vastlegt. Ze werkt sinds 2014 als freelancer en schiet naast haar eigen series ook commercieel werk voor bedrijven en creatieven. Ze is vooral bekend van haar serie *The Lost World*, over verlaten gebouwen in Japan, maar maakt ook series over onderwerpen zoals AI, facial recognition, menselijke veerkracht en is altijd geïnteresseerd in menselijke verhalen.

Wil je meer van zien van Maan? Neem dan een kijkje op **maanlimburg.com** of volg haar op Instagram **@maanlimburg**.

Reisfotografie in Costa Rica

Minder plannen, beter kijken

Reisfotografie klinkt vaak als iets groots. Nieuwe plekken, bijzondere dieren, indrukwekkende landschappen en dat is het ook. Hoe verder en vaker je reist, hoe meer je merkt dat het niet alleen gaat om wat je ziet, maar vooral om hoe je ermee omgaat. Costa Rica is zo'n bestemming waar alles samenkomt. Natuur, wildlife, jungle, water, licht. Alles is aanwezig. Daarbij merkte ik daar ook hoe weinig je soms kunt controleren en dat is misschien wel het belangrijkste inzicht.

TEKST EN FOTOGRAFIE
IVO MOSTERT, AMBASSADEUR
DIGIFOTO PRO

Waarom ik fotografeer tijdens reizen

Naast dat ik fotografie gewoon leuk vind om te doen, is reisfotografie voor mij ook een manier om ons verhaal te bewaren. Zeker bij een reis als Costa Rica. Je maakt iets bijzonders mee, vaak maar één keer en fotografie helpt om dat later opnieuw te beleven. Niet alleen voor mezelf, maar ook om thuis beter te kunnen vertellen wat we hebben gezien en ervaren. Een foto maakt zo'n verhaal concreet.

'Vooraf vormen beelden online, in magazines of op social media al snel een idee in je hoofd'

Hoe indrukwekkend een plek was, hoe dichtbij een dier kwam, hoe donker het was in de jungle of hoe onverwacht een moment ontstond. Voor mij is het alleen niet puur documenteren. Op reis wil ik onze ervaring zo goed mogelijk in beeld brengen.

Dan wil ik de beste beelden maken die op dat moment mogelijk zijn. Soms betekent dat langer wachten, een ander standpunt zoeken, opnieuw proberen of kijken wat er nog meer uit een situatie te halen valt met de middelen en mogelijkheden die ik heb. Het gaat uiteindelijk om het bewaren van onze ervaring en ons verhaal. Juist omdat dat verhaal waardevol is, wil ik het ook zo goed mogelijk in beeld brengen.

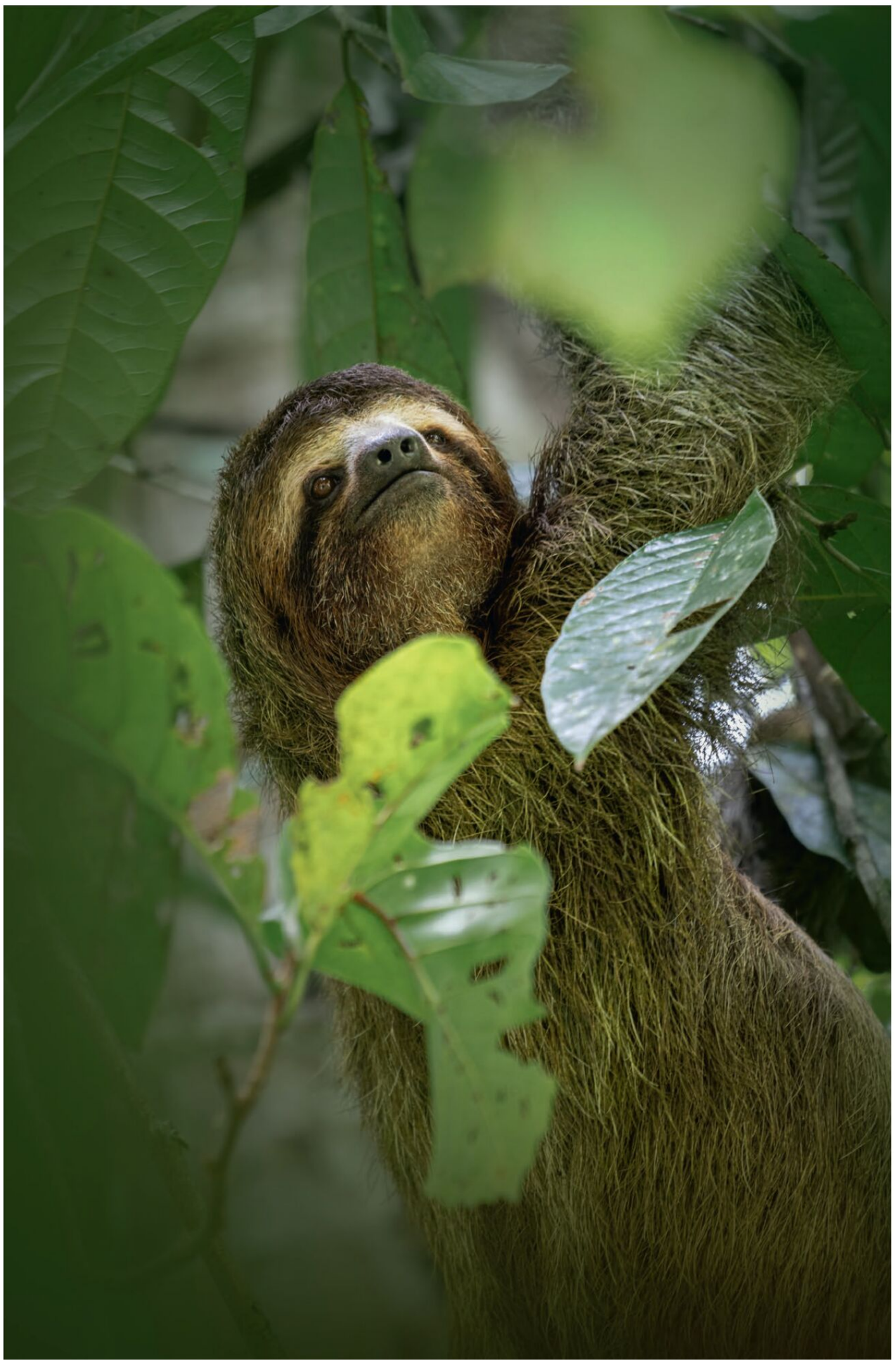

Tijd, verwachtingen en keuzes onderweg

Wat me tijdens deze reis het meest opviel, was hoe bepalend tijd is. Ik wilde veel zien, veel doen en veel fotograferen, maar ook tijdens een reis waarin fotografie een belangrijke rol speelt, blijft tijd de grootste beperking. Je reist door, je hebt een route, beperkte tijd en soms plekken die juist rond zonsopkomst of zonsondergang niet toegankelijk zijn, terwijl dat fotografisch vaak de interessantste momenten zijn. Uiteindelijk moet je ook gewoon weer naar huis. Dat betekent dat je keuzes moet maken. Welke momenten zijn belangrijk? Wanneer ga je wel, wanneer laat je iets bewust liggen? Op bekende plekken speelt daarnaast vaak drukte mee. Dat hoort erbij, maar als je daar staat met je camera, merk je direct dat het invloed heeft op je beeld. Voor mij werkte het om vroeg op pad te gaan, buiten de drukste momenten te plannen of net even een andere plek te zoeken dan de massa.

Een van de lastigste dingen aan reisfotografie is accepteren dat het niet altijd loopt zoals je vooraf plant. Ik keek uit naar bepaalde plekken, soms al maanden en dan kom je aan en valt het tegen. Slechte omstandigheden, regen, te druk, geen goed licht. Wat daar vaak achter zit, is verwachting. Vooraf vormen beelden online, in magazines of op social media al snel een idee in je hoofd. Alleen komt dat beeld niet altijd overeen met de realiteit op locatie. Misschien is de foto gemaakt vanaf een plek die niet standaard toegankelijk is, met een drone, op een ander moment in het seizoen of met veel meer tijd dan jij op dat moment hebt.

‘Soms zijn het juist de onverwachte momenten die blijven hangen’

Die beelden zijn vaak het resultaat van tijd. Van terugkomen, wachten en de juiste omstandigheden. Die tijd heb je op reis niet altijd. Dat betekent niet dat je alles maar moet laten gebeuren. Er zijn genoeg dingen die je wél kunt controleren. Ik zorg dat ik de juiste spullen bij me heb en dat ik voorbereid ben. Als ik wildlife wil fotograferen, neem ik een telelens mee. Dat laat zich niet oplossen met wat er toevallig in mijn tas zit.

In die zin is het niet anders dan hoe ik thuis fotografeer. Ik denk na over mijn onderwerp, mijn materiaal en mijn aanpak. Op reis geldt precies hetzelfde. Wat ik wel moet accepteren, is dat ik niet alles in de hand heb. Ik kan de kans vergroten, maar nooit garanderen.

Soms ben je op zoek naar wildlife. Je hebt een beeld in je hoofd van een dier dat je wilt fotograferen. Maar de natuur laat zich niet sturen en dan gebeurt er niets. Dat hoort erbij. Juist op dat moment helpt het om een stap terug te doen en te bedenken waarom je daar bent. Het gaat niet alleen om het perfecte beeld, maar om de ervaring en wat je daarvan meeneemt. Wat helpt, is ruimte inbouwen. Een extra dag. Speling in je planning. Zodat je niet volledig afhankelijk bent van één moment. Soms zijn het juist de onverwachte momenten die blijven hangen. Ik zat op een boot en ineens kwam er een walvis boven water. Geen voorbereiding, geen planning. Het gebeurde gewoon. Of je bent op zoek naar een specifieke vogel en komt via locals op een plek waar alles ineens samenvalt: licht, omgeving, onderwerp. Dat zijn de momenten waarop je voelt: dit klopt. Die momenten kun je niet afdwingen, maar je kunt er wel klaar voor zijn.

Wildlife, voorbereiding en lokale kennis

Wat ik onderschat had, is hoe complex fotograferen in Costa Rica kan zijn. Niet omdat er te weinig te zien is, maar juist omdat er zoveel tegelijk gebeurt. De omgeving is druk, groen, vochtig en voortdurend in beweging. In de jungle werk je vaak met weinig licht, veel contrast en beperkte ruimte. Een kikker fotograferen betekent soms werken in het donker, in de modder en met weinig controle. Probeer maar eens een kolibrie goed vast te leggen; die snelheid is echt van een andere orde. Dat maakt het uitdagend, maar ook interessant. Het dwingt je om beter te kijken, geduld te hebben en soms hulp te vragen.

‘Niet alles staat online en niet elke goede plek vind je via Google Maps of Instagram’

Wildlife fotograferen klinkt misschien eenvoudiger dan het is. Je reist naar een land met enorm veel dieren en verwacht automatisch dat je ze ook ziet. Zo werkt het niet altijd. Sommige dieren zijn kleiner dan je verwacht, zitten hoger in de bomen, blijven door hun camouflage volledig opgaan in het groen of bevinden zich simpelweg op grotere afstand dan je vooraf had gedacht. Zeker als je beperkte tijd hebt, kan het enorm lonen om met een lokale gids op pad te gaan. Laat het spotten dan vooral aan iemand over die het gebied en het gedrag van de dieren kent, zodat jij je kunt richten op fotograferen. Daarnaast leer je vaak ook veel meer over de dieren zelf en hun gedrag, wat je helpt om situaties beter te begrijpen en daarop te anticiperen. Ook rust is belangrijk. Wildlife laat zich niet dwingen. Het vraagt geduld, afstand en het accepteren dat je soms gewoon wacht. Achteraf gezien zijn er altijd dingen die je anders had kunnen aanpakken. Maar op reis maak je ook concessies. Ik ben daar niet als wildlifefotograaf die alle tijd heeft, maar als reiziger die onze reis zo goed mogelijk wil vastleggen. Dat zijn twee verschillende dingen.

Binnen die reis kun je wel keuzes maken die je fotografie helpen. Je kunt bepaalde momenten plannen, ruimte inbouwen en nadenken over welke spullen je meeneemt. Zo wist ik vooraf dat een macrolens en flitser ideaal zouden zijn voor kleine dieren zoals kikkers. Toch heb ik bewust gekozen om die set-up niet mee te nemen. Op reis maak je nu eenmaal keuzes in gewicht, ruimte en gebruiksgemak, maar als je dan toch zo’n situatie tegenkomt, wil je nog steeds proberen het best mogelijke beeld te maken. Dan ga je werken met de spullen die je wél bij je hebt. Dat is precies de concessie: je weet dat het niet de ideale set-up is, maar je probeert er alsnog maximaal uit te halen wat mogelijk is.

Voorbereiding gaat verder dan gear. Het gaat ook om informatie.

Waar moet je zijn? Wanneer is het rustig? Wat zijn de lokale omstandigheden? Contact met locals helpt enorm. Zij weten vaak precies waar je moet zijn en wanneer. Dat levert beelden op die je zelf niet snel zou vinden. Je maakt op reis concessies, maar juist daardoor leer je ook het maximale uit je spullen te halen. Je werkt met wat je bij je hebt en ontdekt dat er vaak meer mogelijk is dan je vooraf denkt.

Een tip die voor mij steeds belangrijker wordt: durf te vragen. Niet alles staat online en niet elke goede plek vind je via Google Maps of Instagram. Vraag in een hotel of je misschien even op het dak mag om een foto van een plein of straatbeeld te maken. Vraag aan locals waar je op een bepaald moment moet zijn. Vraag een gids wat realistisch is, maar ook wat net iets minder voor de hand ligt. Vaak krijg je geen groot geheim te horen, maar wel precies dat kleine beetje informatie waardoor je beeld beter wordt. Een ander standpunt, een rustiger moment, een plek net buiten de drukte. Kijk ondertussen goed om je heen. Soms zie je kansen niet direct, maar zijn ze er wel. Juist door te kijken, te vragen en contact te maken, ontstaan vaak de beelden die je vooraf niet had kunnen bedenken.

Je mag best zoeken naar mogelijkheden. Vraag of iets kan als je net een stukje verder wilt, iets langer wilt blijven of een ander standpunt ziet. Maar ga niet over grenzen heen. Houd altijd respect voor mens, dier, natuur en cultuur. Reisfotografie gaat niet alleen over een goed beeld, maar ook over hoe je je op een plek gedraagt.

Werken met wat er is

Tijdens de reis ben je constant in beweging. Je wilt dingen zien, ervaren en ontdekken. Toch merkte ik dat mijn beste beelden vaak ontstonden wanneer ik juist even bleef staan. Wachten tot mensen uit beeld zijn. Wachten tot het rustiger wordt. Wachten tot het licht verandert of een situatie zich ontwikkelt. Dat vraagt geduld, maar levert vaak meer op dan blijven doorlopen. Fotograferen op reis is niet hetzelfde als thuis. Je camera en je spullen zijn misschien hetzelfde, maar alles eromheen verandert. Je hebt te maken met lokale weersomstandigheden die je minder goed kent, andere regels, andere mensen, wilde dieren, cultuurverschillen en plekken die nieuw voor je zijn. Zelfs iets simpels als een weerapp werkt daar niet altijd zoals je gewend bent. Gebruik daarom lokale weerapps en begin op tijd met je voorbereiding. Voor mij betekent dat: goed voorbereid op pad gaan, maar op locatie blijven kijken en reageren op wat er gebeurt.

De waarde van reisfotografie

Wat deze reis me vooral heeft geleerd, is dat fotografie op reis draait om voorbereiden én aanpassen. Wel een plan hebben, maar ook anticiperen en reageren op wat er gebeurt. Niet blijven hangen in het beeld dat je vooraf in je hoofd had, maar kijken wat er op dat moment mogelijk is. Reisfotografie is voor mij vooral waardevol omdat je een verhaal vastlegt. Niet alleen voor jezelf, maar ook voor de mensen met wie je die reis deelt en voor de mensen aan wie je dat verhaal later vertelt. Als je dan met je foto's kunt laten zien hoe die reis voelde, wat je zag en wat je onderweg meemaakte, dan is dat misschien wel de grootste waarde van reisfotografie.

Wil je meer zien van ambassadeur Ivo Mostert? Neem een kijkje op zijn website **originalmostert.nl** of volg hem op Instagram via **@originalmostertphotography.**

Filmen voor Fotografen deel 10: Zoomen

Zoomen klinkt niet als een onderwerp voor een compleet artikel in deze reeks. Maar er zit een heel verhaal achter, zowel technisch als voor wat betreft de manier waarop je het gebruikt om spannende beelden te creëren.

TEKST EN SCREENSHOTS DRE DE MAN

In deel zes, Standpunten, brandpunten en beweging, hebben we zoomen al heel even aangestipt. Het is een van de vele manieren om de aandacht van de toeschouwer erbij te houden. Maar zoomen verschilt principieel van de andere daar besproken methoden. Het punt is: zoomen kan de illusie van de camera als personage die het verhaal als het ware meemaakt, verstoren. Dat is met de andere technieken zelden het geval.

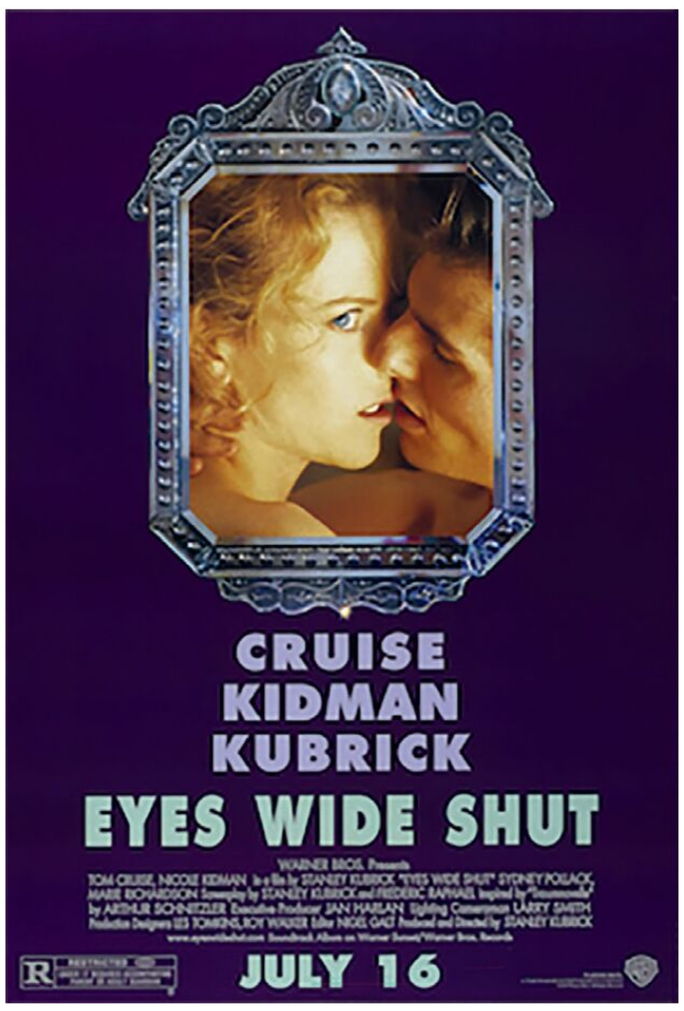

In de film Eyes Wide Shut wordt op een opmerkelijke manier gebruikgemaakt van zoom (met dank aan Warner Brothers).

De andere technieken vertonen sterke overeenkomsten met bewegingen die je zelf zou kunnen maken en daardoor krijgt de kijker het gevoel dat hij het zelf meemaakt. Bij het zoomen is dat niet zo. Het is geen beweging maar een verandering van de brandpuntsafstand en dat ziet er heel anders uit. Je kunt niet zoomen met je ogen. Valt het zoomen tijdens het filmen op, dan denkt de toeschouwer: 'hier wordt gezoomd, dus gefilmd; het is niet echt'. De suggestie dat je datgene wat je ziet zelf meemaakt is ineens weg, de betovering is doorbroken.

Eyes Wild Shut

Nu moeten we dat meteen relativeren. Er zijn heel wat films waarin zoombewegingen gebruikt worden zonder dat de spanning daaronder te lijden heeft. De eerste keer was waarschijnlijk in Alfred Hitchcocks Vertigo (1958). Daar beweegt de camera achteruit, of eigenlijk omhoog, terwijl er uitgezoomd wordt. Dat geeft het gevoel van hoogtevrees van de hoofdpersoon heel goed weer. Een ander mooi voorbeeld is Stanley Kubricks Eyes Wide Shut uit 1999 met een jonge Nicole Kidman en Tom Cruise. In die film wordt één uur en vijfenvijftig minuten lang niet gezoomd. Maar dan wordt er twee keer in twee achtereenvolgende shots binnen vijf minuten sterk ingezoomd en weer vijf minuten later een derde keer heel langzaam in en dan weer uit. Dat zijn meteen ook de spannendste momenten van de film.

Zoomen was in de jaren zeventig en tachtig hot, mede doordat in die jaren de zoomobjectieven een stuk beter werden. In The Shining – om even bij Kubrick te blijven – wordt er dan ook heel wat afgezoomd, net als in Clockwork Orange. Ook in Jaws (Steven Spielberg, 1975) wordt er op opvallende manier gebruikgemaakt van zoom, weer in combinatie met het achteruit bewegen van de camera.
Rond de millenniumwisseling was het gebruik van zoom in speelfilms duidelijk afgenomen. Tegenwoordig zien we weer een terugkeer van het zoomgebruik in film.

Zoom wordt vaak toegepast in twee extreme gevallen: wanneer de cineast bij de kijker een heel heftige subjectieve emotie wil oproepen,

of juist wanneer de kijker het verhaal niet subjectief waarneemt. Bij de weergave van van sportwedstrijden zijn we zoombeelden gewend, maar ook bij documentaires. In beide gevallen is de camera een objectieve toeschouwer. In de speelfilm The Player (Robert Altman, 1992) die deels ook over speelfilms gaat, speelt de regisseur een spelletje ermee. In het extreem lang durende shot waarmee de film begint, wordt veelvuldig gezoomd en rondgelopen met de camera om allerlei verschillende mensen te volgen. Na zeven minuten weet je nog steeds niet waar de film over gaat en wie er nu de hoofdpersoon is. Het shot eindigt met het inzoomen door een raam op een briefje met de doodsbedreiging waar de hele film om draait.

Kortom: je kúnt zoomen zonder dat het stoort. Maar ga je in het wilde weg aan de zoomring draaien tijdens het filmen, dan ziet het er heel amateuristisch uit. Er wordt daarom ook wel gezegd: de beste zooms zie je niet. Maar hoe maak je zooms onzichtbaar?

1. Je zoomt alleen wanneer je niet filmt. Je stopt met filmen, draait aan de zoomring om een ander brandpuntsafstand in te stellen en filmt daarmee verder. Klinkt flauw, maar vaak is het een heel goede oplossing. Het is vooral een kwestie van het onderdrukken van het automatisme om zoom te gebruiken.

2. Je combineert een zoombeweging met een andere camerabeweging, bijvoorbeeld vooruit of omhoog. We noemden al Vertigo; een dergelijke zoombeweging heet ook wel Vertigo-effect.

3. Een derde manier is langzaam zoomen: daardoor valt de zoombeweging minder of helemaal niet meer op, wat ook een heel indrukwekkend effect kan teweegbrengen.

4. Ten slotte verandert door het zoomen soms de scène zo sterk, dat je helemaal vergeet dat je naar een zoombeweging kijkt. Zoom je dus niet zomaar in of uit, maar gun je de kijker daarmee een blik op een heel andere situatie, dan is het geen goedkoop effect meer maar een creatieve keuze.

Zoomtechniek

Je kunt op vier verschillende manieren zoomen:

1. Handmatig
2. Elektrisch
3. Digitaal in de camera
4. Digitaal bij de bewerking

Handmatig

Handmatig zoomen is in principe heel eenvoudig. Aan de andere kant is het ook de techniek waarbij het snel mis kan gaan. De zoombeweging wordt schokkerig, begint abrupt, stopt plotseling en gaat te snel. Je kunt dit voorkomen door een follow-focus-systeem te gebruiken.

De net geïntroduceerde Canon RF 20-50mm f4L IS USM PZ is de eerste Canon-zoom voor de RF-vatting met elektrische zoom.

Nikon Z30 met 12-28mm powerzoom en handgreep. In het menu persoonlijke instellingen kan er gekozen worden uit maar liefst 11 zoomsnelheden, van 36 tot 0,55 s voor de complete zoombeweging.

Dat is een systeem waarbij je aan een wieltje draait, dat is verbonden met een mechanisme dat de beweging langzamer en met een zekere weerstand overbrengt naar een ring op het objectief. Dit soort systemen zijn al verkrijgbaar vanaf € 100,- of minder en combineren scherpstelling en zoom.

Elektrisch

Je kunt ook een motor gebruiken om te zoomen. Dit is ook mogelijk met de systemen die we net hebben besproken, soms ook in combinatie met een app. Je hebt ook objectieven met een ingebouwde zoom-motor. Deze kunnen weer heel eenvoudig elektrisch zoomen, waarbij je vaak ook de snelheid van het zoomen kunt instellen.

Elektrisch of niet: bij zoomobjectieven moet je voorzichtig zijn met scherpstellen. Bij de meeste zoomobjectieven verandert het scherpstelpunt ten opzichte van het brandpunt bij het zoomen; ze zijn niet parfocal.

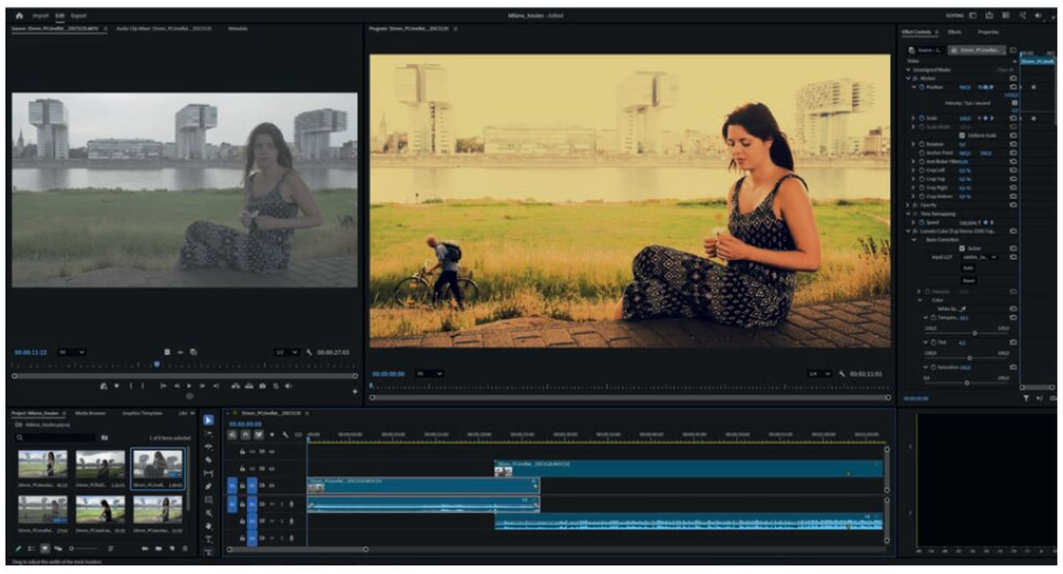

1

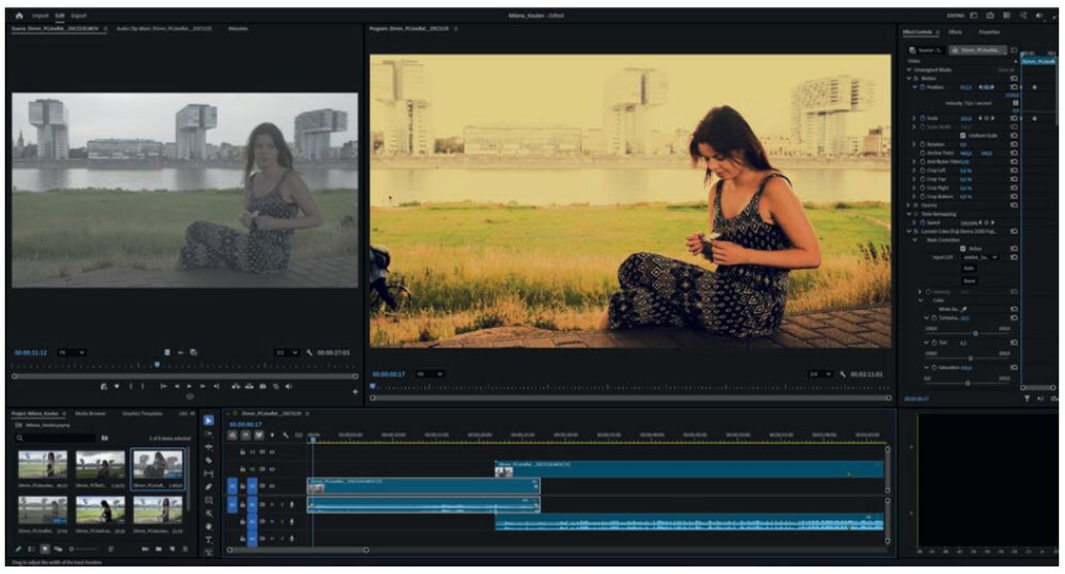

2

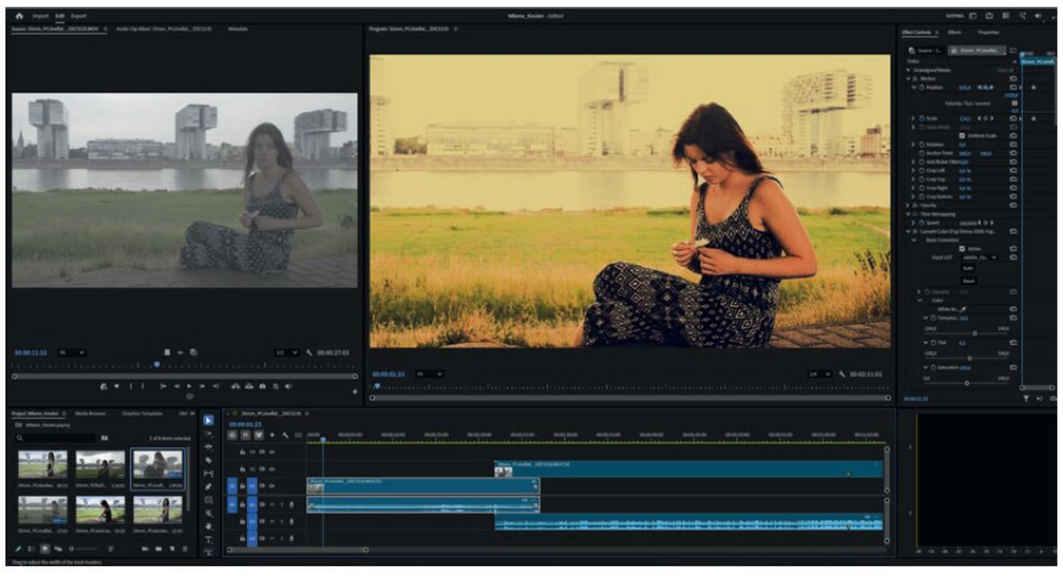

3

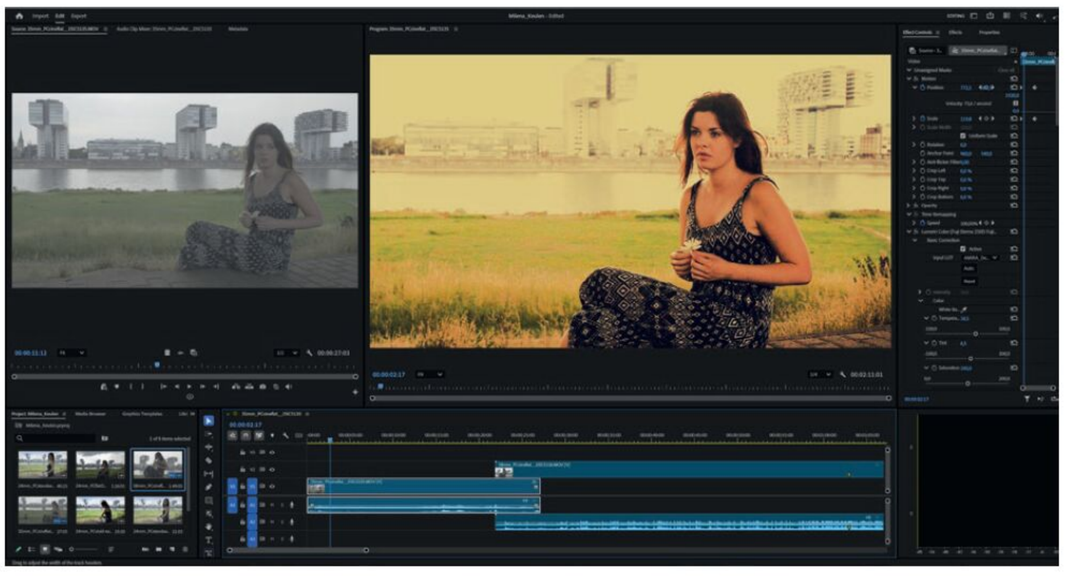

4

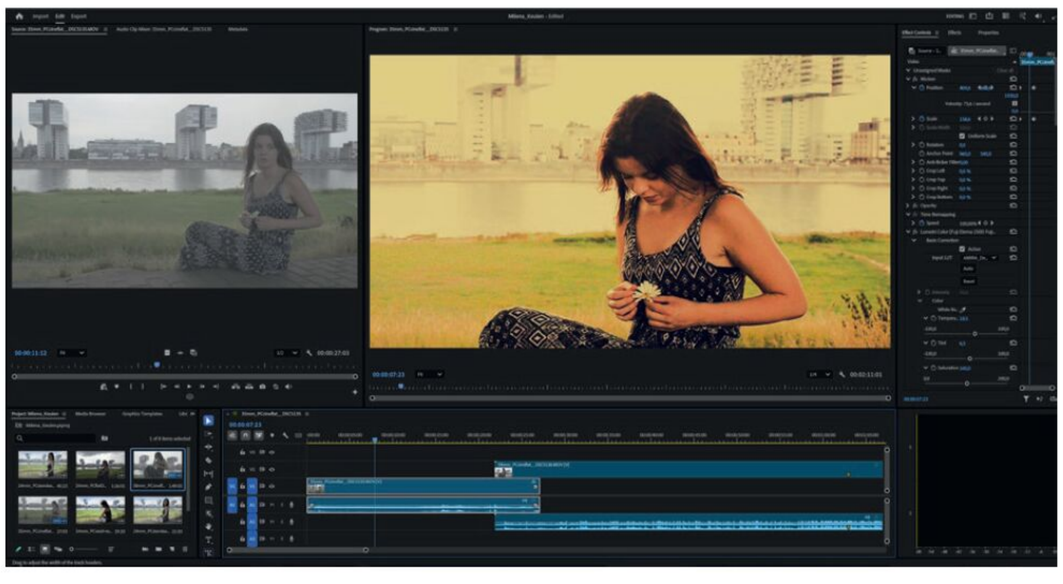

5

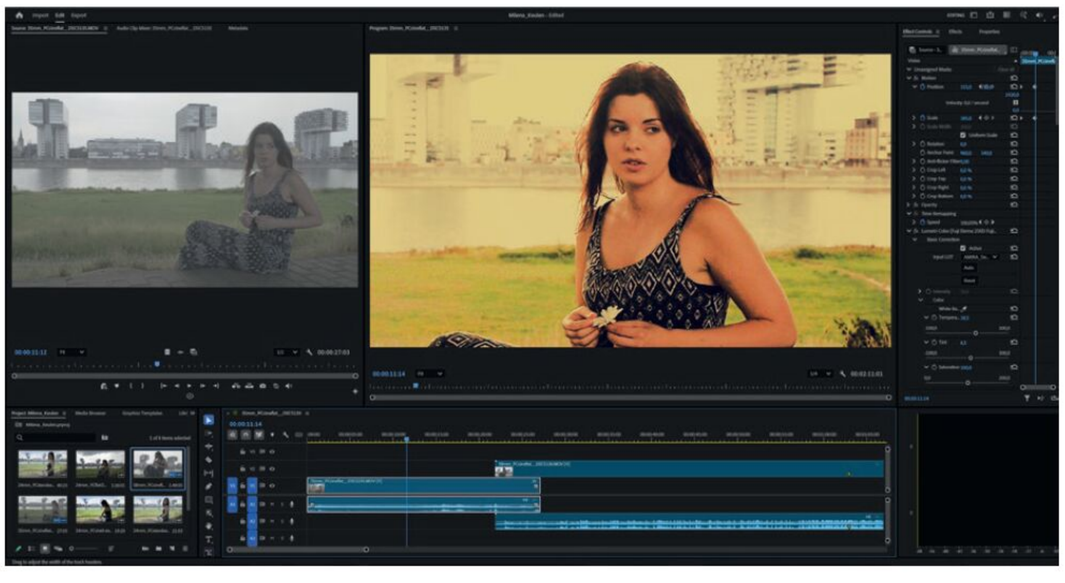

6

Het kleinere venster links toont de onbewerkte clip, die is gemaakt met een vast 35mm-objectief. Het beeld is grijzig, omdat er gefilmd is met een log. Het grote venster rechts toont de montageversie, met kleur- en contrastcorrecties. Let op het blauwe lijntje met het pijltje in het venster onderaan, dat geeft de tijd weer. Foto 1 is een screenshot van het begin van de film (en de clip), hierbij is niet digitaal gezoomd. Foto 6 laat het beeld zien na 12 seconde, hier zijn we een digitale zoom van 180%, de andere foto's tonen de tusenstappen. We zien hier een zoombeweging gemaakt met behulp van Adobe Premiere Pro, volgens het Ken Burns-effect. Er is niet alleen gezoomd, maar het middelpunt van het beeld is ook verschoven. In de montage zijn dus in feite drie camerabewegingen nagebootst: de camera zoomt als het ware in, gaat naar rechts en een beetje naar boven.

Bij een camera met een snelle autofocus is dat geen probleem, maar bij andere camera's soms wel. Een mogelijke oplossing is het om handmatig scherp te stellen op de langste brandpuntsafstand en vervolgens uit te zoomen en dan niet meer opnieuw scherp te stellen: de scherptediepte vangt dan het probleem op.

Digitale zoom in de camera
Een stap verder is digitale zoom in de camera. Een 8K-camera heeft bij 4K voldoende speelruimte om twee keer digitaal in te zoomen met behoud van scherpte. Dat werkt ook met een 6K-camera en 1,4x zoom en met 2x zoom in HD. Je kunt daarbij ook de snelheid van de zoombeweging aanpassen. Bij Nikon wordt dit hoge resolutie-zoom (hi-res zoom) genoemd. Sony noemt het Clear image zoom. Een 50mm f/1,2 wordt dan ineens een 50-100mm f/1.2 en een 85mm f/1.4 een 85-170 mm f/1.4! Het vergroot ook het bereik van je zoomobjectieven. Een 14-24mm f/2.8 wordt (afgerond) een 14-50mm f/2.8. Een 70-200mm f/2.8 wordt op die manier een droomobjectief: een 70-400mm f/2.8! Wel is het bij camera's die niet in 8K kunnen filmen aan beperkingen onderhevig: bij een 6K-camera (24 megapixels) kun je in 4K maar 1,5x inzoomen.

Digitaal tijdens het bewerken
Je kunt ook digitaal zoomen in de filmbewerking: het zogenaamde Ken Burns-effect. Ken Burns was een maker van documentaires, die veel foto's gebruikte en daarbij de camera liet bewegen en inzoomen. Steve Jobs was er dol op en vroeg Burns in 2002 om het effect op te nemen in iMovie 3, de toenmalige videobewerkingssoftware van Apple en bood aan het naar Burns te vernoemen.

Het effect werkt min of meer als digitaal zoomen met één groot voordeel, maar helaas ook enkele nadelen. Het goede nieuws is: de snelheid en de sterkte van de zoom is oneindig flexibel. Het heeft ook duidelijke nadelen. Het grootste nadeel is wel dat als je veel filmt in 8K in plaats van 4K, het heel veel opslagruimte kost. Menige camera (en/of kaart) wordt bij 8K ook al snel te warm.

Nikkor 28-135mm f/4 PZ (power zoom) met Nikon Z8. Let op de getande ringen voor scherpstelling én zoomen.

Conclusie
Zoomen is de snelste manier om filmbeelden een amateuristisch aanzien te geven. Je kunt het ook creatief en professioneel gebruiken, maar daar komt dan vaak heel wat bij kijken, ook in technische zin. Als je zoom weloverwogen gebruikt, biedt het echter grote voordelen.

Op fotoreis naar de kust van de Algarve!

Het is heerlijk om een reis voor te bereiden waar je van plan bent veel te fotograferen. Maanden vooraf kun je je al verdiepen in de getijden, de locaties, de stand van de zon en meer. Misschien alvast wat voorbeeldfoto's opzoeken, of juist niet, om je creativiteit ter plaatse niet al te zeer te belemmeren. Ik vind dit heerlijk om te doen. Hoewel wij een camper hebben en veel op reis zijn, kunnen wij niet overal komen. De laatste km's naar een locatie zijn vaak smal, slecht bereikbaar en ook zijn de wegen op die stukken niet al te best. Ik doe veel op de fiets, maar 's avonds terug in het donker vind ik dan een stuk minder leuk! Dat is voor mij dan ook één van de redenen om af en toe aan te sluiten bij een fotoreis.

TEKST EN FOTOGRAFIE
KARIN DE BRUIN,
AMBASSADEUR DIGIFOTO PRO

De reizen van Dutch Photo Academy bevallen mij het best. Het grootste voordeel van een fotoreis is toch wel dat je eindeloos kunt blijven fotograferen zonder dat er gezegd wordt... ben je nu nog niet klaar, heb je je plaatje nog steeds niet, ik wil door hoor! Nee, als je met gelijkgestemden op pad bent is er geen houden aan. Je camera maakt overuren.

De locaties met de daarbij behorende perfecte omstandigheden zijn al helemaal voor je uitgezocht door Ellen van den Doel. Je reist met elkaar in een minibus, die dus wél overal kan komen. Het weer ter plaatse hoef je zelf niet in de gaten te houden. Je wordt helemaal ontzorgd. Je slaapt in de mooiste hotels, vlak bij de locaties en vooral ook de lekkerste restaurantjes, als er toch ook eens gegeten moet worden, zijn gereserveerd. Kortom je hoeft nergens aan te denken.

Omdat je met elkaar reist begint ook de voorpret al tijden vooraf. Je krijgt door met wie je op reis gaat en kunt elkaar leren kennen via een speciale Facebookgroep of Whatsapp. Zo hebben wij elkaar heel lang gek gemaakt met het weer in Portugal. Weken, zo niet maanden voorafgaand aan de reis was het weer echt slecht. Heel veel storm, ontzettend veel regen en veel kouder dan je daar zou verwachten. Maar soms heb je geluk. Vanaf de eerste dag sloeg het weer om en zagen we gelijk op onze eerste fotosessie de zon opkomen.

‘Het is echt belangrijk dat je de getijden goed in de gaten houdt’

De kust van de Algarve kenmerkt zich door een ruig en rotsachtig gebied. Vooral als je, net als ik, graag met filters werkt is dat echt perfect. Het water net iets zachter maken maakt de foto zoveel mooier. Niet alleen sta je vaak bovenaan de rotsen, ook kun je op zoek gaan naar grotten vanwaar je een heel ander soort foto maakt. Het is dan wel echt belangrijk dat je de getijden goed in de gaten houdt. De zee blijft onvoorspelbaar!

Ik heb bij foto 1 de 10 mm van Laowa gebruikt, een handmatig te bedienen lens waarmee je zoveel meer in beeld krijgt. Ik mag graag een model in mijn foto's gebruiken. Geheel onherkenbaar, maar goed voor de schaal, staat hier een mede-kandidaat van de fotoreis met haar armen te zwaaien.

Foto 3 is een samengevoegd beeld. Een foto van 1 sec voor het water, maar ik heb ook een foto van 30 sec gebruikt om meer doortekening in de rotsen te krijgen. Als ik de foto van 1 sec op die plekken erg zou oplichten zou je heel veel ruis krijgen. Dit geeft een beter resultaat.

Weer een nieuwe locatie. Wat je in foto 2 ziet is het Hart van Portugal. Mooier is het als je foto in portrait maakt, dan is het hart perfect zichtbaar, maar ik wilde hier de zon in beeld houden. Ik heb hier een foto met een lange sluitertijd gemaakt, alleen

Brandpunt 10 mm | **Sluitertijd** 120 sec |**Diafragma** f/11 |**ISO** 100
Foto 1

Brandpunt 15 mm | **Sluitertijd** 25 sec | **Diafragma** f/14 | **ISO** 50
Foto 2

Brandpunt 10 mm | **Sluitertijd** 1 sec | **Diafragma** f/11 | **ISO** 100
Foto 3

wordt de zon dan vervormt, met name omdat hij net na opkomst zo snel stijgt. Ik heb daarom de zon uit een foto met een snelle sluitertijd gebruikt waar 'ze' wel helemaal rond is.

Als je voor een zonsopkomst op pad gaat en de zon is al op, kan het licht hard zijn. Als je wat inzoomt en probeert de zon buiten beeld te houden, krijg je een zalige, dromerige sfeer. In foto 4 heb ik een lange sluitertijd toegepast om het water zachter te maken, wat ook het sfeertje ten goede komt.

Toen wij van locatie naar locatie reden, zagen we dat het ook net achter de kust prachtig is. De amandelbomen stonden vol in bloei (foto 5 en 6). De bloesem wordt ook wel de sneeuw van de Algarve genoemd. Hier heb ik uiteraard niet gekozen voor een lange sluitertijd. Wel heb ik hier een polarisatiefilter gebruikt om de kleuren nog meer te laten spreken.

‘Ik heb dus echt met mijn gewicht aan het statief gehangen’

Naast mijn groothoek lens had ik ook een reislens van 24-240 mm ingepakt. Deze lens is niet zo lichtsterk maar het voordeel is dat hij een prettig bereik heeft en niet al te zwaar is. Ik heb hem weinig gebruikt maar hier kwam hij goed van pas om onrustige elementen buiten beeld te houden.

Brandpunt 8 mm | **Sluitertijd** 30 sec | **Diafragma** f/8 | **ISO** 100
Foto 4

Brandpunt 118 mm | **Sluitertijd** 160 sec | **Diafragma** f/7.1 | **ISO** 100
Foto 5

Brandpunt 38 mm | **Sluitertijd** 1/160 sec | **Diafragma** 7/10 | **ISO** 100
Foto 6

Terug naar de kust werden we keer op keer verrast door prachtige vergezichten (foto 7). De kleur van het water, met name als de zon erop scheen, was adembenemend mooi. Door het gebruik van de groothoek heb ik hier geen polarisatiefilter gebruikt (deze gebruik je pas vanaf 24 mm). Het was niet nodig, de kleuren waren zo al sprekend genoeg. Wel stond er een vreselijke wind. Het was lastig om het statief stil te houden. Ook door het gebruik van een gradueel filter vangt de camera nog meer wind. Ik heb dus echt met mijn gewicht aan het statief gehangen en de camera zoveel mogelijk uit de wind proberen te houden. Ik heb hier wel twintig foto's gemaakt, dit was de enige die scherp was. Soms valt de wind net even weg, die ruimte moet je dan direct kunnen benutten.

Op het meest zuidwestelijke puntje van Europa staat een vuurtoren, Cabo de São Vicente! Fotografisch gezien wil iedereen deze vastleggen. Zo ook wij. Het was er dus druk. En hoog; en er stond een enorme wind, net als op de voorgaande locatie. Ik zou zo graag stoer zijn, maar ik had het idee dat de wind me mee de diepte in zou nemen (dit terwijl de wind van voren kwam). Helemaal naar voren, op het randje staan durfde ik niet. Ik ben zelfs gaan zitten, mijn statief zo laag mogelijk. Hierdoor vangt de camera net iets minder wind. Ook ben ik wederom aan mijn statief gaan hangen. Ik wilde zo graag een echte LE maken hier. Nadat ik tijdens mijn laatste foto van 120 seconden ook nog een regenbui over me heen kreeg was ik het zat. Ik ben achteruit gekropen en mijn spullen in gaan pakken.

Net toen ik mijn rugzak op mijn rug wilde gooien ging het licht van de vuurtoren aan. Dus alles weer uitgepakt en een foto met een korte sluitertijd gemaakt.

Ik heb de beide foto's in Photoshop samengevoegd, hoewel het perspectief iets anders was, is het goed gelukt.

Hoewel het niet helemaal mijn ding is heb ik ook gefotografeerd in te leuke dorpjes en kleine stadjes. Ellen wees ons op de mogelijkheden. Zo gewend als ik ben om vooral met zonsopkomst en zonsondergang te fotograferen, omdat dan het licht het mooist is, vind ik het overdag wat lastiger. Maar als je je in zo'n leuk kustplaatsje voornamelijk richt op de details, kun je daar een leuke collage van maken (foto 11).

Brandpunt 18 mm | **Sluitertijd** 8 sec | **Diafragma** f/11| **ISO** 100
Foto 7

Brandpunt 15 mm | **Sluitertijd** 120 sec | **Diafragma** f/16 | **ISO** 50
Foto 8

Brandpunt 105 mm | **Sluitertijd** 1,6 sec | **Diafragma** f/16 | **ISO** 100
Foto 9

Brandpunt 15 mm | **Sluitertijd** 1 sec | **Diafragma** f/13 | **ISO** 100
Foto 10

Foto 11

Ik werd er enthousiast van. Ik heb hier mijn reislens voor gebruikt, je hebt meer mogelijkheden om te zoomen. Ik heb ook de foto's allemaal iets ruimer geschoten. Vaak wil je de boel achteraf een beetje recht zetten, als je omhoog of omlaag fotografeert is het perspectief minder mooi, lijnen zijn niet recht en de verhouding is een beetje zoek. In LR kun je dit achteraf corrigeren in de module transformatie. Je raakt dan wel wat beeld kwijt, vandaar dat ik met een iets ruimer kader de fotos heb gemaakt.

De kust is prachtig om vanaf hoogte vast te leggen maar de stranden zijn ook fijn. Goede hoge laarzen zijn hier wel een must. Heerlijk in het water staan als de golven aan en af rollen. Ik heb hier (foto 10) wederom een iets langere sluitertijd gebruikt. Je ziet in de foto ook de spray. Het water werd door de harde wind overal heen geblazen. Mede daardoor zaten mijn filters en camera voortdurend onder de zoute aanslag. Een goede poetsdoek was dus van belang. De camera kan een stootje hebben, maar als er druppels op de filters zitten dan zijn de foto's onbruikbaar.

'Een goede poetsdoek was dus van belang'

Je hebt geen telelens nodig als je in de Algarve gaat fotograferen. Maar de eerder genoemde reislens is zo fijn om af en toe een detail in het landschap vast te leggen. Ook hier bij foto 9 stond een flinke wind en helaas scheen de zon hier niet, maar oh wat blijft het mooi als het water zo tegen de rotsen opgestuwd wordt.

Een week is te kort om al het moois van de Algarve vast te leggen. Zoveel mooie plekken en zoveel bijzondere foto mogelijkheden. Het voordeel van februari is dat het niet al te warm is, al hebben wij ook heel erg geluk gehad met het weer. Het had zomaar anders kunnen zijn. We hebben elke zonsopkomst en zonsondergang kunnen benutten. De tijden in februari zijn nog erg gunstig. Het is vroeg opstaan, maar voelt niet helemaal als midden in de nacht als de wekker gaat. En de tijden van de ondergang zijn ook fijn, je kunt gewoon op tijd naar bed om de volgende ochtend weer vroeg op te staan.

Wil je meer zien van ambassadeur Karin de Bruin? Neem een kijkje op haar website **karindebruin.nl** of volg haar op Instagram via **@karin.debruin**.

Wat neem je mee?

Reiszoom, combinatie of drie-eenheid?

Ieder jaar worstelen fotografen met hetzelfde probleem: wat neem je mee op vakantie? Een reiszoom lijkt de ideale oplossing, maar er zijn ook allerlei andere oplossingen.

TEKST EN FOTOGRAFIE DRÉ DE MAN

Camera Nikon D700 | **Objectief** AF-S NIKKOR 14-24mm f/2.8 @ 20mm | **Diafragma** f/9 | **Sluitertijd** 1/320 s
Deze foto is gemaakt in 2012, toen kinderen nog vrolijk buiten speelden in plaats van depressief op de schermen van hun smartphones te turen.

Een objectief is altijd een compromis, maar sommige objectieven zijn dat meer dan andere. Dat geldt, of in ieder geval gold, zeker voor de reiszoom. Je offert lichtsterkte en scherpte op en in ruil daarvoor krijg je meer bereik, minder gewicht en meer ruimte. Maar reiszooms zijn de laatste jaren steeds beter geworden. De eerst echte reiszoom was de Tamron AF28-200mm F/3.8-5.6 Aspherical uit 1992 (8,15 cm, 430 g).

‘Reiszooms zijn de laatste jaren steeds beter geworden’

Tamron was begonnen met een papieren model en was drie jaar in de weer om een zoomobjectief te ontwikkelen dat én een groot bereik had, én compact en licht was. Het zette een trend en Nikon ontwikkelde in 1998 eveneens een 28-200mm f/3,5-5,6, die heel erg populair werd. Canon volgde in 2000. Sindsdien zijn reiszooms alleen maar populairder geworden en is er vooral op APS-C-gebied een enorm aanbod ontstaan, soms met een bereik van meer dan 20x.

Camera Nikon D700 | **Objectief** AF-S Nikkor 14-24mm f/2.8 @ 24mm | **Diafragma** f/2,8 | **Sluitertijd** 1/40s
Nog een foto uit 2012: een toeriste die zonder smartphone haar weg vindt.

Wanneer we bij fullframe naar opvallendste huidige 28-200-opvolgers kijken, dan zien we dat Tamron de lichtsterkte en het groothoekbereik vergroot heeft en nu een 25-200mm f/2,8-5,6 aanbiedt (12,1 cm, 575 g, zie ook de test verderop in dit nummer). Sigma heeft het groothoekgebied nog verder uitgebreid met een 20-200 f/3,3-6,3 (550 g, 12 cm) en Nikon het telegebied met een 28-400mm f/4-8 (745 g, 14 cm). Tamron pakt met de 25-200mm ook op overtuigende wijze de grootste zwakheid van het oermodel aan: in plaats van 2 meter is de kortste instelafstand nu 50 cm bij 200mm.

Reiszooms oftewel all-in-one-zooms zijn tegenwoordig beter dan pakweg tien jaar geleden, maar op één punt scoren ze nog steeds niet zo hoog: lichtsterkte bij korte telebrandpuntsafstanden. Een telezoom begint in dat gebied en heeft daar dus ook een vrij grote lichtsterkte. Dat geldt natuurlijk helemaal voor de 60-180mm of 70-200mm f/2,8-zooms. Veel merken bieden dan ook sets aan: een standaardzoom plus een telezoom en dan vooral voor APS-C. Wat is er dan voordeliger en beter? Afgezien van de lichtsterkte, zijn de combinaties qua prijs en gewicht niet zo gek veel verschillend van de reiszooms.

In zo'n geval valt de keus dan vaak ten gunste van de reiszoom uit. Maar als aangegeven heb je dan een duidelijk minder grote lichtsterkte voor portretten en dus óók een minder vage achtergrond. Ook is de optische kwaliteit van zo'n combinatie meestal hoger. Een interessant alternatief kan ook nog de combinatie van een alles-in-een met een apart vastbrandpuntobjectief zijn, bijvoorbeeld een standaardobjectief. Maar voor je daarover gaat nadenken, moet je jezelf een belangrijke vraag stellen:

Moet je werkelijk alles fotograferen wat voor je lens komt?

De vraag stellen is hem beantwoorden. Wanneer je je beperkt in je onderwerpen, heeft dat meteen als voordeel dat je je ook kunt beperken tot desnoods één objectief. Dat hoeft dan ook helemaal geen zoomobjectief te zijn. Stel je bent alleen met je partner van wie je af en toe een leuke foto wil maken, dan kun je met een portretobjectief heel gelukkig worden. Daarmee kun je dan meteen ook allerlei details fotograferen en mensen op enige afstand.

Zo ben ik mijn Nikon-carrière ook begonnen: Met een Nikkormat en een NIKKOR 105mm f/2,5, meteen ook een van de mooiste objectieven die Nikon ooit gemaakt heeft. Als net iets universeler alternatief zou je ook kunnen denken aan een 85mm.

Dan is er natuurlijk het vaak enige objectief uit de tijd dat er nog nauwelijks zoomlenzen waren: het standaardobjectief. Daarmee kun je, net als met een reiszoom, óók 75% van de fotografische opgaven vervullen: mensen, steden, landschappen en meer. Je hebt geen tele en geen groothoekbereik, maar daarvoor krijg je foto's met een heel mooi natuurlijk perspectief en met prachtige vage achtergronden en je kunt bijna in het pikkedonker fotograferen. Alle merken hebben zo'n objectief en je hebt een uitgebreide keus aan lichtsterkten en dus aan gewicht, omvang en prijs. Ik ben wel eens in het kader van een test een weekend op stap geweest met een NIKKOR Z 50mm f/1,2 S. Hoewel dat bepaald geen compact en licht objectief is, bleek het toch héél erg goed geschikt om er uren mee rond te lopen. Qua scherpte en bokeh kun je je nauwelijks een beter objectief voorstellen en je kunt er dankzij de optische kwaliteit óók met heel erg weinig licht superscherpe foto's mee maken. Kortom: ik zou het geen straf vinden om alleen met dat objectief een week te gaan fotograferen. Een interessant alternatief is dan een standaardobjectief dat tevens fungeert als macro, zoals de NIKKOR Z DX MC 35mm f/1,7.

Camera Nikon D700 | **Objectief** Ai Nikkor 35mm f/2 | **Diafragma** f/11 | **Sluitertijd** 1/160s
Je hoeft niet alles te fotograferen wat voor je lens komt en je zou je zelfs kunnen beperken tot één onderwerp, zoals in dit geval deuren.

'Bij de keuze voor twee objectieven komt het nog meer aan op je persoonlijke voorkeuren'

Twee objectieven en geen zoom

Met een standaardobjectief kun je 75% van de onderwerpen fotograferen, maar met een lichte tele én een groothoek 95%. Bij de keuze voor twee objectieven komt het nog meer aan op je persoonlijke voorkeuren: doe je aan vogelfotografie dan combineer je een lange tele(zoom) met nog een ander objectief, bijvoorbeeld een standaardobjectief of een goedkopere standaardzoom. Fotografeer je veel steden en architectuur, dan zou je ook kunnen denken aan een tilt-shift als eerste objectief en een standaardobjectief of kort teleobjectief als tweede.

Lichtsterke standaardzoom en heilige drie-eenheid

Veel amateurs zien in een lichtsterke standaardzoom de ideale vervanging van de lichtzwakke standaardzoom. Een voor de hand liggende gedachte,

Camera Nikon D700 | **Objectief** Fish-eye Nikkor 16mm f/2.8 Ai | Diafragma f/11 | **Sluitertijd** 1/500s
Welk objectief je ook kiest voor je vakantie, als je de lensdop erop laat zitten zul je maar weinig geslaagde foto's maken.

want met de extra lichtsterke krijg je meer mogelijkheden bij weinig licht en mooiere achtergronden. Toch mag je daarbij niet vergeten dat een lichtsterke standaardzoom nog steeds maar een lichtsterkte van f/2,8 heeft, en dat is duidelijk minder dan f/1,8 en zeker dan f/1,4 of f/1,2. Ook is 70mm vaak net te kort voor mooie portretten en aan de groothoekkant mis je de supergroothoek. De lichtsterke of professionele standaardzoom is weliswaar populair in professionele kringen, maar dan bijna altijd in combinatie met twee andere objectieven: een groothoekzoom en een telezoom. De combinatie van een lichtsterke groothoekzoom, standaardzoom en telezoom kan dus heel goed een professionele alternatief voor een reiszoom zijn. Maar qua gewicht en omvang is dat dan weer wel minstens het drievoudige. De meeste merken hebben echter ook iets lichtzwakkere en dus lichtere alternatieven. Die hebben dan bij de standaardzoom vaak weer een iets groter bereik (bijvoorbeeld 24-120 mm) en zo is de cirkel dan weer (bijna) rond.

Je ziet al: er zijn bijna net zoveel mogelijkheden als er objectieven zijn. Dat is vergeleken met enkele decennia een enorme weelde, maar je moet jezelf wel de vraag stellen wat je nu eigenlijk wil fotograferen en welke objectieven je daarbij nodig hebt. De antwoorden op die vragen zullen vaak heel anders uitvallen dan je denkt.

Conclusie
Er is een enorm aanbod aan objectieven die je op vakantie mee zou kunnen nemen.
De huidige reiszooms zijn aantrekkelijk, maar er zijn nog heel veel andere mogelijkheden.
Het belangrijkste is daarbij dat je erover nadenkt en niet vergeet dat de vakantie hét moment bij uitstek is om foto's te maken.

Religio Mundi

Hoe Athanasios Maloukos verdwijnende rituelen vastlegt

Een Boerjatische sjamaan, gekleed in traditionele rituele kleding, staat op het bevroren ijs van het Baikalmeer naast de iconische Drakenkaap van het eiland Ogoy. Met een heilige lijsttrommel en een ceremoniële staf communiceert hij met natuurgeesten en bidt hij voor een voorspoedige dag.

Van Siberische sjamanen tot pelgrims in de Himalaya en eeuwenoude ceremonies in Afrika: fotograaf en visueel etnograaf Athanasios Maloukos (1958) reist de wereld over om rituelen vast te leggen die langzaam verdwijnen. In zijn langlopende project RELIGIO MUNDI documenteert hij gemeenschappen en tradities die vaak buiten het zicht van de moderne wereld blijven. Zijn werk werd internationaal bekroond en gepubliceerd in boeken, tijdschriften en tentoonstellingen wereldwijd. In dit interview vertelt hij over zijn fascinatie voor geloof en cultuur, het belang van vertrouwen binnen gesloten gemeenschappen en zijn zoektocht naar de universele menselijke behoefte aan betekenis.

TEKST NINA OOMEN
FOTOGRAFIE ATHANASIOS MALOUKOS

Een brug tussen antropologie en fotografie

De route naar fotografie verliep voor Athanasios anders dan die van veel collega's. De Griekse fotograaf uit Lamia studeerde eerst Civiele Techniek en verdiepte zich later in de Antropologie van Religie aan UCLA.Die combinatie klinkt misschien ongebruikelijk, maar volgens Athanasios vormt het juist de basis van zijn werk. Naast fotografie werkt hij als ingenieur en runt hij bioscopen, terwijl hij tegelijkertijd de wereld afreist om religieuze rituelen en culturele tradities vast te leggen.

‘Fotografie is geen fulltime beroep voor mij,’ vertelt hij. ‘Maar het is wel een praktijk waar ik me volledig aan toewijd. Mijn fascinatie lag altijd bij de manier waarop gemeenschappen hun wereldbeeld vormgeven. Fotografie gaf mij uiteindelijk een manier om die verhalen zichtbaar te maken.’

‘Ik was altijd gefascineerd door hoe mensen het onzichtbare proberen te begrijpen’

Die belangstelling voor geloof en cultuur ontstond niet door één specifieke gebeurtenis. Het was eerder een langzaam groeiende nieuwsgierigheid naar hoe mensen betekenis geven aan het leven. Vooral afgelegen gemeenschappen trokken zijn aandacht. ‘Ik was altijd gefascineerd door hoe mensen het onzichtbare proberen te begrijpen. Rituelen zijn vaak de meest zichtbare uitdrukking van die zoektocht.’

Op zoek naar plaatsen waar tradities nog leven

Wie het werk van Athanasios bekijkt, ziet geen toeristische hoogtepunten of bekende reisbestemmingen. Zijn camera richt zich juist op plekken waar oude tradities nog onderdeel zijn van het dagelijks leven. ‘Voor mij wordt een plek interessant wanneer er een gevoel van mysterie aanwezig is,’ legt hij uit. ‘Ik zoek locaties waar geloof nog een levende kracht is en waar mensen een directe verbinding hebben met hun culturele erfgoed.’ Die zoektocht vraagt vaak meer dan alleen een vliegticket boeken en arriveren met een camera. Toegang krijgen tot rituelen die normaal gesproken gesloten blijven voor buitenstaanders kost tijd, geduld en vooral vertrouwen. Zijn achtergrond in de antropologie helpt daarbij enorm.

Voor iedere reis verdiept hij zich uitgebreid in de geschiedenis, religieuze symboliek en sociale gebruiken van een gemeenschap. Toch probeert hij tegelijkertijd ruimte te laten voor het onverwachte. ‘Te veel planning kan de magie van een ontdekking wegnemen. Maar zonder voorbereiding mis je vaak de diepere betekenis van wat je ziet.’ Soms duurt het dagen voordat hij überhaupt een camera tevoorschijn haalt. Eerst observeert hij, praat hij met mensen en probeert hij de lokale dynamiek te begrijpen. ‘Ik blijf totdat ik niet langer als toerist word gezien. Pas wanneer mensen zich op hun gemak voelen, ontstaan de momenten die ik zoek.’

Tijdens de christelijke Goede Week in Zamora, Spanje, verzamelen duizenden boetelingen van de Silencio-broederschap zich achter een groot kruisbeeld, gekleed in opvallende rode fluwelen kappen. Nadat zij voor de kathedraal een gezamenlijke gelofte van absolute stilte hebben afgelegd, trekken zij plechtig door de middeleeuwse straten om het lijden van Christus te herdenken.

Tijdens nachtelijke Bwiti Dissumba-ceremonies nabij Lambaréné in Gabon verzamelen ingewijden zich rond een vuur voor diepe spirituele reinigingsrituelen. Met muziek en het gebruik van de heilige iboga-plant proberen zij de spirituele wereld te betreden op zoek naar waarheid en leiding.

Tijdens een traditionele inwijdingsceremonie voor smeden in Kano, Nigeria, gebruiken ouderen een brandende fakkel om een jonge ingewijde te onderwerpen aan een rituele test van weerbaarheid en bescherming. Dit heilige overgangsritueel draagt voorouderlijke kennis over en markeert zijn officiële toetreding tot het eeuwenoude smedengilde.

Honderden vrouwen, gekleed in rouwend zwart, lopen gezamenlijk door de straten van Canosa di Puglia tijdens de processie van La Desolata op Stille Zaterdag. Met het zingen van het eeuwenoude treurlied Stabat Mater delen zij het verdriet van de Maagd Maria om de dood van Christus.

Athanasios reist bewust met lokale gidsen, vertalers en zogenaamde fixers. ‘Ik ga nooit alleen zulke gevoelige omgevingen binnen. Lokale gidsen begrijpen de taal, sociale regels en culturele context veel beter dan ik ooit zou kunnen.’ Toch zijn het volgens hem vaak niet de gidsen die uiteindelijk de deuren openen. ‘Een fixer kan je introduceren, maar uiteindelijk zijn het gerespecteerde leden van de gemeenschap zelf, een dorpsoudste of spiritueel leider, die beslissen of je welkom bent. Zonder die lokale relaties zou toegang tot veel rituelen simpelweg onmogelijk zijn.’

Vertrouwen als belangrijkste gereedschap

Voor Athanasios is vertrouwen belangrijker dan welke camera of lens dan ook. ‘Vertrouwen maakt of breekt een foto,’ zegt hij. ‘Zonder vertrouwen blijven mensen op afstand. Wanneer een gemeenschap je vertrouwt, laten ze je toe op momenten die normaal verborgen blijven.’ Juist omdat hij vaak werkt binnen religieuze contexten, krijgt hij regelmatig te maken met ethische dilemma's. Niet alles wat hij ziet, wordt uiteindelijk gefotografeerd.

‘Soms voel je dat je onderdeel bent van iets wat groter is dan fotografie’

‘Er zijn momenten waarop het maken van een foto simpelweg niet gepast is. Als mijn aanwezigheid een gebed verstoort of afbreuk doet aan de heiligheid van een plek, leg ik mijn camera weg. Respect gaat altijd voor een beeld.’ Dat betekent niet dat hij minder betrokken raakt bij wat er gebeurt. Integendeel. Sommige momenten maken zo'n indruk dat hij bewust kiest om ze alleen te ervaren. ‘Soms voel je dat je onderdeel bent van iets dat groter is dan fotografie.’

Dat vertrouwen leidt soms tot ervaringen die veel verder gaan dan fotografie. Een van de meest indrukwekkende ontmoetingen vond plaats in de Democratische Republiek Congo, binnen de religieuze gemeenschap van Tata Gonda in Bas-Congo. ‘Gedurende meerdere dagen behandelden ze me niet als een bezoekende fotograaf, maar als een volwaardig lid van hun gemeenschap,’ vertelt hij. ‘Ik leefde met hen samen, zag hun dagelijkse rituelen en voelde hoe sterk hun geloof verweven was met het leven van alledag.’ Het afscheid maakte de meeste indruk. ‘Nadat ik hen met een afscheidsspeech had bedankt, verzamelde de hele gemeenschap zich om mij heen. Mensen wilden me aanraken voordat ik vertrok. Sommigen hadden tranen in hun ogen. Dat moment raakt me nog

Een imam bidt in een eeuwenoude grot in Cappadocië die ooit diende als schuilplaats voor vroegchristelijke kluizenaars. Verlicht door één enkele lichtstraal verbindt dit stille nachtelijke ritueel de hedendaagse islamitische devotie met de spirituele geschiedenis van de oude stenen muren.

steeds. Het liet zien dat menselijke verbondenheid veel verder gaat dan cultuur, taal of afkomst.'

Het zichtbaar maken van het onzichtbare

Athanasios omschrijft zijn werk als spirituele etnografie. Een term die misschien ingewikkeld klinkt, maar volgens hem draait om een eenvoudige vraag: hoe maak je geloof zichtbaar? 'Ik probeer niet de gebouwen of kostuums te documenteren, maar om de emotionele verbinding vast te leggen die mensen voelen tijdens een ritueel. Dat gebeurt vaak in kleine details. Een blik. Een hand die zich vastklemt aan een heilig object. De rook van wierook die door een ruimte zweeft. Of een subtiele reactie die zich afspeelt buiten het centrum van de ceremonie. Vaak kijk ik juist weg van de hoofdactie. De kleine reacties vertellen soms meer dan het ritueel zelf.' Volgens hem zit daar ook het verschil tussen een mooie foto en een betekenisvolle foto. 'Een mooie foto spreekt het oog aan. Een betekenisvolle foto raakt iets diepers. Die vertelt een verhaal.'

'Ik ben even geraakt door een dramatische exorcismeceremonie als door iemand die in stilte bidt'

Juist de uitersten binnen religieuze beleving fascineren hem. Aan de ene kant zijn er de intense rituelen waarin lichamelijke pijn, bezetenheid of uitdrijvingen centraal staan. Aan de andere kant zijn er juist de stille momenten van persoonlijke devotie. 'Ik ben even geraakt door een dramatische exorcismeceremonie als door iemand die in stilte bidt. In beide gevallen zie je hetzelfde menselijke verlangen terug: de behoefte aan betekenis, verbinding en geloof. Alleen de vorm verschilt.'

Siberië, Afrika en de universele zoektocht naar betekenis

Van alle plekken die Athanasios bezocht, heeft Siberië misschien wel de grootste indruk achtergelaten. 'De omstandigheden zijn daar extreem. Geloof is er geen luxe of keuze, maar vaak een essentieel onderdeel van het dagelijks overleven.' Toch noemt hij Afrika als de regio die zijn wereldbeeld het meest veranderde. 'Veel mensen bezitten er weinig materiële dingen, maar beschikken over een enorme spirituele rijkdom. Dat heeft veel indruk op me gemaakt.' Tegelijkertijd benadrukt hij dat iedere cultuur hem iets nieuws leert. 'Of je nu in Siberië bent, in de Himalaya of diep in Afrika, uiteindelijk zie je overal dezelfde menselijke behoefte terug: de behoefte om verbinding te maken met iets dat groter is dan jezelf.'

Duizenden moslimvrouwen, gekleed in traditionele witte mukena-gebedskleding, verzamelen zich in strakke rijen in de Istiqlal-moskee in Jakarta, Indonesië. Tijdens Laylat al-Qadr, de Nacht van de Beslissing, bidden zij gezamenlijk en vragen zij om goddelijke zegeningen.

Soefi-derwisjen draaien in voortdurende, meditatieve cirkels rond hun sjeik tijdens een heilige Sema-ceremonie in Konya, Turkije. Als vertegenwoordiger van Allah begeleidt de sjeik de dansers op een spirituele reis waarbij zij hun aardse ego loslaten en goddelijke liefde proberen te vinden. (Overall winnaar Travel Photographer of the Year).

Boetelingen van de Jesús Yacente-broederschap dragen zware houten kruisen tijdens hun plechtige processie op Witte Donderdag. Gekleed in traditionele witte gewaden en hoge puntige capirotes lopen zij in absolute stilte door de straten van Zamora om hun boetedoening te vervullen en stil te staan bij het lijden van Christus. (Overall winnaar Travel Photographer of the Year).

Een aanhanger van de Tata Gonda-religie in Bas-Congo, Democratische Republiek Congo, met tranen die sporen trekken door het poeder op haar gezicht na intense gebeden voor de zonden van de wereld. Deze spirituele praktijk legt de nadruk op berouw en rouw, waarbij gelovigen tijdens hun dagelijkse rituelen huilen.

Balinese hindoes ondersteunen een gelovige die tijdens een Melasti-reinigingsritueel in de oceaangolven in een diepe trance is geraakt. Deze heilige waterceremonie reinigt zowel de menselijke ziel als het universum van negatieve invloeden voorafgaand aan het Balinese nieuwjaar.

Bij het soefi-heiligdom van Hazrat Syed Ali Mira in Gujarat, India, ademen gelovigen tijdens een dagelijks genezingsritueel dichte, geurige wierookrook in. Deze eeuwenoude praktijk zou de ziel reinigen, lichamelijke en geestelijke kwalen genezen en negatieve spirituele krachten verdrijven.

Hoewel Athanasios meestal werkt vanuit observatie en respect, komt hij soms terecht in situaties die volledig uit de hand lopen. Een ervaring die hem altijd zal bijblijven vond plaats in Kinshasa, tijdens een bijeenkomst van de zogenaamde Fetish Wrestlers. ‘Aan het einde verloor het evenement volledig de controle,’ vertelt hij.

‘Uiteindelijk zie je overal dezelfde menselijke behoefte terug’

‘Mensen gooiden levende slangen door de lucht, overal schoten vlammen omhoog en brandende kippen renden over het terrein. De menigte raakte in paniek en probeerde alle kanten op te vluchten.’ Wat begon als een fotografische reportage veranderde plotseling in een overlevingssituatie. ‘Op zo'n moment verdwijnt de grens tussen documenteren en simpelweg proberen veilig thuis te komen.’

Een levenswerk in wording

De keuze voor een volgende reis blijkt voor Athanasios vaak een complexe puzzel. Veel rituelen volgen geen vaste kalender. Ze zijn afhankelijk van seizoenen, maancycli of lokale spirituele tradities. Tegelijkertijd moet hij die momenten afstemmen op zijn werk als ingenieur en bioscoopeigenaar in Griekenland. Zijn bucketlist blijft voorlopig wel groeien. Binnenkort staan onder meer Mozambique, Venezuela en verschillende minder bekende religieuze festivals in Europa op het programma. ‘Wat mij aantrekt is het idee dat ik levende geschiedenis kan vastleggen. Veel van deze tradities bestaan al eeuwenlang. Ik wil ze documenteren voordat de moderne wereld ze verandert of laat verdwijnen.’ Voorlopig is het einde van RELIGIO MUNDI dan ook nog lang niet in zicht. Of zoals Athanasios het zelf zegt: ‘Zolang er mensen zijn die zoeken naar betekenis, zijn er verhalen die het waard zijn om vastgelegd te worden.’

Wil je meer zien van Athanasios Maloukos? Volg hem dan op Instagram via **@a.maloukos**.

TAMRON

Focus on the Future

17-70mm F/2.8 Di III-A VC RXD

Nu ook voor Nikon en Canon APS-C-mirrorless camera's

's Werelds eerste lichtsterke 4,1x zoom met AI

- Universeel zoombereik van krachtig groothoek tot portret tele
- Snelle en stille RXD autofocus voor foto en video
- Uitstekende beeldkwaliteit en indrukwekkende macro-opnamen
- Zeer korte minimale scherpstelafstand van 19 centimeter in de groothoekstand
- Nieuwe Tamron VC-beeldstabilisatie met AI-techniek bij video-opnamen
- Spatwaterdichte behuizing en frontlens met fluorcoating tegen vocht en vuil
- Sterke onderdrukking van “Focus breathing” tijdens het scherpstellen
- Compatibel met camera specifieke autofocusmogelijkheden, zoals DMF
- Leverbaar in Sony E-, Fuji X-, Nikon Z- en Canon RF vatting

EISA AWARD Best Product 2021-2022
LENS OF THE YEAR
Tamron 17-70mm F/2.8 Di III-A VC RXD

5 year warranty
5YEARS.TAMRON.EU
REGISTER NOW FOR FREE
5 YEAR WARRANTY

Transcontinenta B.V. | Distributeur Tamron Nederland | W: tamron.nl | F: @tamronnederland | I: @tamronnederland | E: tamron@transcontinenta.nl

TIPA WORLD AWARDS 2026

De TIPA redacteuren in Berlijn.

De TIPA World Awards 2026 weerspiegelen de ontwikkelingen in de foto- en video-industrie, waar naast camera's en objecten, ook steeds meer nadruk komt te liggen op software. Er waren dit jaar meer Awards voor software dan ooit tevoren, niet alleen voor beeldbewerking maar ook voor workflow en organisatie.

TEKST JOHAN ELZENGA

De Technical Image Press Association (TIPA) heeft de winnaars van de TIPA World Awards 2026 bekendgemaakt. Deze awards zetten elk jaar de beste foto- en imagingproducten in de spotlight. De keuzes werden gemaakt tijdens de General Assembly van TIPA-leden, die dit keer in Berlijn plaatsvond. Redacteuren en vertegenwoordigers van TIPA magazines en websites uit Europa, Azië, Australië en Noord-Amerika stemden mee, samen met iemand van de Japan Camera Journal Press Club. In totaal werd er gestemd in 40 categorieën, van camera's en lenzen tot software, accessoires en meer.

De winnaars van 2026 laten goed zien waar de industrie nu staat: met veel gerichte innovatie en slimme verbeteringen. Fabrikanten maken hun producten steeds krachtiger, met betere processors, sterkere hybride functies en oplossingen die aansluiten op hoe contentmakers tegenwoordig werken. Ook op het gebied van sensoren, beeldverwerking en autofocus blijft er volop vooruitgang. Tegelijk wordt er meer aandacht besteed aan design, draagbaarheid en gebruiksgemak, zodat het ook aantrekkelijk is voor een nieuwe generatie makers die niet alleen prestaties willen, maar ook producten die in hun lifestyle passen. Software, vaak met Artificiële Intelligentie, speelt ook een steeds belangrijkere rol. Naast de producten zelf laten de awards ook zien wat er breder speelt in de wereld van beeldvorming. Denk aan ontwikkelingen in opslag en verlichtingstechnologie. Dat onderstreept hoe veelzijdig en diepgaand de industrie eigenlijk is.

Photographer's Choice

De Photographers' Choice Awards geven het publiek opnieuw de kans om mee te beslissen. Lezers van TIPA-magazines en bezoekers van online platforms kunnen stemmen op hun favoriete producten, zoals camera's, lenzen, accessoires, diensten en alles rondom technologie en design. Stemmen kan vanaf 1 mei via www.tipa.com. De uitslag wordt later bekendgemaakt tijdens de officiële TIPA World Awards Ceremony op Imaging World in Neurenberg.

Volgens TIPA-voorzitter Thomas Gerwers laten de awards niet alleen zien welke producten eruit springen, maar ook waar de markt naartoe beweegt. De winnaars van 2026 maken duidelijk hoe innovatie, slim design en sterke technologie samen de toekomst van beeldvorming bepalen. Hij feliciteert alle winnaars met hun prestatie.

TIPA WORLD AWARDS 2026

DE WINNAARS VAN DE TIPA WORLD AWARDS 2026 ZIJN...

BEST APS-C CAMERA	**FUJIFILM X-E5**
BEST FULL FRAME ADVANCED CAMERA	**Nikon Z5II**
BEST FULL FRAME EXPERT CAMERA	**Sony Alpha 7 V**
BEST ADVANCED COMPACT CINEMA CAMERA	**Nikon ZR**
BEST HYBRID FULL FRAME CAMERA	**Canon EOS R6 Mark III**
BEST PROFESSIONAL CINEMA CAMERA	**FUJIFILM GFX Eterna 55w**
BEST CONTENT CREATOR CAMERA	**Canon PowerShot V1**
BEST APS-C COMPACT CAMERA	**Ricoh GR IV**
BEST RANGEFINDER-STYLE CAMERA	**Leica M EV1**
BEST PROFESSIONAL FIXED LENS CAMERA	**Sony RX1R III**
BEST MEDIUM FORMAT CAMERA	**Hasselblad X2D II 100C**
BEST FULL FRAME WIDE-ANGLE PRIME LENS	**Sigma 35mm F1.2 DG II | Art**
BEST FULL FRAME TELEPHOTO PRIME LENS	**Sigma 200mm F2 DG OS | Sports**
BEST FULL FRAME WIDE-ANGLE ZOOM LENS	**Tamron 16-30mm F/2.8 Di III VXD G2**
BEST FULL FRAME SUPERZOOM LENS	**Sigma 20-200mm F3.5-6.3 DG | Contemporary**
BEST FULL FRAME STANDARD ZOOM LENS	**Nikon Nikkor Z 24-70mm f/2.8 S II**
BEST FULL FRAME TRAVEL LENS	**Tamron 35-100mm F/2.8 Di III VXD**
BEST FULL FRAME TELEPHOTO ZOOM LENS	**Sony FE 50-150mm F2 GM**
BEST MACRO LENS	**Sony FE 100mm F2.8 Macro GM OSS**
BEST ULTRA MACRO LENS	**Laowa Axon 1-5X & 5-10X Ultra Macro APO**
BEST TILT/SHIFT LENS	**TTArtisan Tilt-Shift 17mm F4 ASPH.**
BEST SPECIALTY LENS	**Canon RF 7-14mm F2.8-3.5L Fisheye STM**
BEST ACTIONCAM	**Insta360 GO Ultra**
BEST PHOTO SMARTPHONE	**Samsung Galaxy S26 Ultra**
BEST TRIPOD	**Manfrotto ONE**
BEST PROFESSIONAL PORTABLE FLASH	**Godox AD800Pro**
BEST PROFESSIONAL PHOTO/VIDEO MONITOR	**BenQ Creative Pro PD2770U**
BEST LARGE FORMAT PRINTER	**Epson SureColor P7300/P9300**
BEST AI PROFESSIONAL WORKFLOW SOFTWARE	**Aftershoot AI Profiles**
BEST EXPERT PHOTO EDITING SOFTWARE	**Affinity by Canva**
BEST RAW PROCESSING SOFTWARE	**DxO PhotoLab 9**
BEST AI PHOTO EDITING SOFTWARE	**Evoto AI Photo Editor**
BEST PHOTO MANAGEMENT SOFTWARE	**Excire**
BEST AI B2B SOFTWARE	**Viesus**
BEST PHOTOBOOK DESIGN SOFTWARE	**Fotobuch Software DESIGNER 3**
BEST PRINTING KIOSK & AI SOFTWARE	**PhotoAiD Photo Kiosk & AI Photo Cards**
BEST PHOTO SERVICE	**CEWE Wall Calendar XXL**
BEST PHOTO BOOK	**CEWE PHOTOBOOK on Photographic Paper with Memento Pocket**
BEST PROFESSIONAL PRINTING APP	**CEWE Online Direct 2.0**
BEST PHOTOLAB SERVICE	**Whitewall Shopify Lab Connection**

BEST APS-C CAMERA

FUJIFILM X-E5

Deze hoogwaardige, compacte, spiegelloze APS-C-camera met verwisselbare objectieven en afstandsmeter-stijl is ontworpen voor fotografen die op zoek zijn naar draagbaarheid zonder in te boeten aan beeldkwaliteit. De X-E5 levert beelden met een hoge resolutie, een krachtige kleurweergave en geavanceerde autofocusmogelijkheden. Het retro-geïnspireerde ontwerp bevat handmatige draaiknoppen voor sluitertijd en belichtingscompensatie, wat aantrekkelijk is voor fotografen die de voorkeur geven aan fysieke bedieningselementen. De camera beschikt over een 40,2 MP-sensor en AI-aangedreven AF, samen met 6,2K-videomogelijkheden. De camera is geschikt voor reis- en straatfotografie en combineert moderne beeldtechnologie met de bekende filmsimulatiemodi van het bedrijf, waardoor gebruikers direct in de camera een eigen fotografische stijl kunnen creëren.

BEST FULL FRAME ADVANCED CAMERA

Nikon Z5II

Deze full-frame spiegelloze camera is ontworpen voor fotografen en hybride makers die op zoek zijn naar een hoge beeldkwaliteit en geavanceerde autofocusprestaties. De camera is uitgerust met een 24,5-megapixel CMOS-sensor met achtergrondverlichting en de EXPEED 7-beeldverwerkingsengine, wat zorgt voor snellere autofocus, verbeterde onderwerpdetectie en betere prestaties bij weinig licht. De camera beschikt over ingebouwde beeldstabilisatie, 4K-video-opname en een continu-opnamesnelheid tot 30 beelden per seconde. Hij ondersteunt ook geavanceerde functies zoals deep learning-onderwerpdetectie en 3D-tracking-autofocus. Al met al biedt de Z5II veel functies van topklasse in een betaalbaarder full-frame camerasysteem voor beginners.

BEST FULL FRAME EXPERT CAMERA

Sony Alpha 7 V

De Sony Alpha 7 V zet een nieuwe standaard voor de uitmuntendheid en mogelijkheden van spiegelloze camera's. Hij biedt toonaangevende autofocus op basis van AI-onderwerpherkenning, uitzonderlijke full-frame beeldkwaliteit en robuuste videoprestaties in een compacte, weerbestendige behuizing. Fotografen profiteren van verbeterde ergonomie, een zoeker met hoge resolutie en betrouwbare beeldstabilisatie, die allemaal voldoen aan de vaak veeleisende behoeften van zowel veld- als studiowerk. De videoproductie wordt verbeterd door verfijnde codecs en geavanceerde kleurwetenschap, plus thermisch beheer voor lange opnames. Met een responsieve bediening, uitstekende betrouwbaarheid en naadloze hybride mogelijkheden stelt de Alpha 7 V makers in staat om sneller, slimmer en met vertrouwen te werken in alle genres – van portretten en natuurfotografie tot documentaires en filmische verhalen – met een camera die aan professionele verwachtingen voldoet en deze zelfs overtreft.

BEST ADVANCED COMPACT CINEMA CAMERA

Nikon ZR

De Nikon ZR legt de lat hoog met zijn uitmuntende innovatie, betrouwbaarheid en prestaties op het gebied van professionele videoproductie. Het toestel betekent een aanzienlijke vooruitgang in de beeldtechnologie en biedt een uitzonderlijke 6K-videoresolutie, een dynamisch bereik van meer dan 15 stops bij video-opnames en veelzijdigheid voor filmmakers en contentmakers. Dankzij het doordachte ontwerp, de robuuste techniek en de naadloze integratie van geavanceerde functies kunnen gebruikers met precisie en vertrouwen filmische beelden vastleggen. Met volledige controle over ISO, belichting en kleur in de nabewerking via het R3D NE RAW-formaat, ingebouwde beeldstabilisatie tot 7,5 stops, ondersteuning voor een breed scala aan Z-mount-lenzen en aanpasbaarheid aan veel verschillende vattingen, herdefinieert de ZR creatieve mogelijkheden en zet hij een nieuwe norm voor de prestaties van videocamera's bij visuele storytelling.

BEST HYBRID FULL FRAME CAMERA

Canon EOS R6 Mark III

De Mark III is bedoeld voor professionals en gevorderde liefhebbers en behoort tot de nieuwe generatie 'hybride' camera's die zowel hoogwaardige foto- als video-opnames bieden. Deze full-frame camera beschikt over indrukwekkende opnamefuncties dankzij de 32,5 MP-sensor die tot 7K60p OpenGate-video en tot 40 fps foto's aankan, samen met tot 8,5 stops beeldstabilisatie, een extra voordeel bij zowel opnamen bij weinig licht als bij snelle acties. Gezien deze robuuste specificaties en de vernieuwde bediening en het ontwerp, inclusief bestandsopslag op zowel CF Express Type B- als SD-geheugenkaarten, is de Mark III zeer aantrekkelijk voor fotografen die in een breed scala aan scenario's werken.

BEST PROFESSIONAL CINEMA CAMERA

FUJIFILM GFX Eterna 55

Deze professionele middenformaat filmcamera is ontworpen om een uitzonderlijke beeldkwaliteit te leveren voor filmproducties. De camera is gebaseerd op Fujifilms grootformaat sensor en gerenommeerde kleurtechnologie en produceert rijke toonovergangen en een indrukwekkend dynamisch bereik, geschikt voor bioscoopreleases en streamingcontent. De camera ondersteunt opnames in hoge resolutie, geavanceerde codecs en flexibele beeldsnelheden, waardoor cinematografen creatieve controle krijgen. Dankzij het modulaire ontwerp van de behuizing kan de camera naadloos worden geïntegreerd met professionele rigs, lenzen en monitoringsystemen. Betrouwbaar thermisch beheer en een solide bouwkwaliteit maken hem geschikt voor veeleisende opnames. Door middenformaatbeeldvorming te combineren met moderne tools voor de filmworkflow, vormt de GFX Eterna 55 een krachtig platform voor filmverhalen van de volgende generatie.

BEST CONTENT CREATOR CAMERA

Canon PowerShot V1

De V1 is ideaal voor contentmakers, vloggers en zelfs voor iedereen die gewoon graag een handige, krachtige camera in zijn zak meeneemt op reis. Het toestel beschikt over een ultragroothoekzoomlens van 16-50 mm, een opstelling met drie microfoons, geavanceerde autofocus, een ingebouwde koelventilator en indrukwekkende beeldstabilisatie. Een volledig kantelbaar 3-inch scherm maakt talrijke opnamestandpunten mogelijk, waaronder eenvoudige selfies en vloggen, terwijl een speciale schakelaar de keuze biedt tussen video- en foto-opnames. Talrijke videoformaten en creatieve voorinstellingen maken de camera zowel veelzijdig als aanpasbaar aan elk onderwerp en elke scène. Bovendien kunnen Bluetooth en Wi-Fi worden gebruikt om de camera via een smartphone te verbinden en te bedienen.

BEST APS-C COMPACT CAMERA

Ricoh GR IV

De RICOH GR IV is ondergebracht in een compacte behuizing van magnesiumlegering en biedt een uitzonderlijke beeldkwaliteit in een formaat dat echt in je zak past. Dankzij de krachtige APS-C-sensor en de scherpe GR-lens levert hij scherpe details, rijke kleuren en een indrukwekkend dynamisch bereik. De snelle autofocus, de responsieve bediening, de uitstekende draagbaarheid en de verfijnde ergonomie maken hem ideaal voor straat-, reis- en alledaagse fotografie. Andere opvallende kenmerken zijn onder meer 5-assige beeldstabilisatie, een ingebouwd 2EV ND-filter, een hoge maximale sluitertijd van 1/16000 sec (met de nieuwste firmware) en een verscheidenheid aan aangepaste voorinstellingen. Het variantmodel, de RICOH GR IV HDF, beschikt over een ingebouwd "Highlight Diffusion Filter", waarmee fotografen direct kunnen schakelen van klassieke helderheid naar een subtiele filmische gloed.

BEST RANGEFINDER-STYLE CAMERA

Leica M EV1

De Leica M EV1 is een full-frame digitale systeemcamera die een belangrijke stap voorwaarts betekent in de historische M-serie van Leica. In tegenstelling tot eerdere modellen vervangt de EV1 de traditionele optische afstandsmeter door een ingebouwde elektronische zoeker, waardoor fotografen realtime feedback krijgen over belichting en scherpstelling. De camera is uitgerust met een 60,3-megapixel BSI CMOS-sensor, Leica's Maestro III-beeldprocessor en 64 GB intern geheugen. Hij blijft compatibel met Leica M-vattinglenzen en introduceert tegelijkertijd moderne hulpmiddelen zoals scherpstelhulp en draadloze connectiviteit via de Leica FOTOS-app. De EV1 combineert het klassieke Leica-ontwerp met hedendaagse digitale beeldverwerkingsmogelijkheden en vormt daarmee een mijlpaal in de ontwikkeling van het M-systeem.

BEST PROFESSIONAL FIXED LENS CAMERA

Sony RX1R III

Deze compacte camera met professionele prestaties en specificaties is de derde generatie van Sony's serie full-frame camera's met vaste lens. De camera is ontworpen voor professionele fotografen en enthousiaste hobbyfotografen en legt de nadruk op draagbaarheid zonder in te boeten aan beeldkwaliteit. De camera is uitgerust met een indrukwekkende Exmor R CMOS-sensor van 61 megapixels en een ZEISS Sonnar T* 35 mm f/2-lens, met andere verbeteringen zoals geavanceerde autofocus met AI-gebaseerde onderwerpherkenning, een BIONZ XR-beeldprocessor en 4K-video-opnamemogelijkheden. De camera ondersteunt ook een step-crop-functie voor een beeldkader met een brandpuntsafstand van 50 mm en 70 mm. Al met al maken de compacte behuizing van magnesiumlegering en de elektronische zoeker met hoge resolutie deze camera bij uitstek geschikt voor reis-, straat- en documentairefotografie.

BEST MEDIUM FORMAT CAMERA

The Hasselblad X2D II 100C

De X2D II luidt een nieuw hoofdstuk in de ontwikkeling van middenformaatfotografie in en combineert een buitengewone beeldkwaliteit met verfijnde bediening en moderne prestaties. De grote sensor met hoge resolutie zorgt voor verbluffende details, een opmerkelijk dynamisch bereik en een rijke kleurnauwkeurigheid. Dankzij de geavanceerde ingebouwde beeldstabilisatie kunnen fotografen uit de hand foto's maken met uitzonderlijke scherpte, terwijl de intuïtieve interface en het prachtig vormgegeven ontwerp zorgen voor een naadloze bediening in het veld. Snelle interne opslag en verbeterde reactiesnelheid maken de opname-ervaring nog beter. De X2D II is ideaal voor landschaps-, mode- en kunstfotografie en biedt een perfecte balans tussen precisietechniek, betrouwbaarheid en compromisloze beeldkwaliteit.

BEST FULL FRAME WIDE ANGLE PRIME LENS

Sigma 35mm F1.2 DG II | Art

De huidige trend op het gebied van objectieven sluit aan bij de ontwikkelingen in het moderne cameradesign: kleinere, lichtere en responsievere producten die voordelen bieden voor zowel foto- als video-opnames. Dit snelle groothoekobjectief voor full-frame camera's is 30% lichter en 20% korter dan eerdere versies. Hij is ook voorzien van een lineaire motor HLA (High-response Linear Actuator) die zorgt voor een snellere, stillere autofocus en focus breathing aanzienlijk onderdrukt, waardoor hij geschikter is voor videowerk dan zijn voorgangers, net als de "de-click"-optie voor diafragmawijzigingen. Een diafragma met 11 afgeronde lamellen is speciaal ontworpen om een vloeiend bokeh te leveren voor nog creatievere beeldinterpretaties.

BEST FULL FRAME TELEPHOTO PRIME LENS

Sigma 200mm F2 DG OS | Sports

Deze hoogwaardige telelens, gehuisvest in een robuuste behuizing van magnesiumlegering, is speciaal bedoeld voor professionele sport-, portret-, natuur- en low-lightfotografen. De AF-tracking is nauwkeurig, snel en vrijwel geruisloos, met een verbluffende beeldstabilisatie van 6,5 stops in twee OS-modi: Modus 1 voor algemeen gebruik en Modus 2 voor panning. Om de vaak minder gunstige opnameomstandigheden in het veld het hoofd te bieden, is de lens voorzien van coatings die schitteringen, spookbeelden en zelfs sterk tegenlicht corrigeren en onderdrukken. Een extra functie is een Arca-Swiss-compatibele statiefaansluiting die ook dienst doet als draaggreep, waardoor je snel en gemakkelijk kunt overschakelen van statische naar actiefotografie.

BEST FULL FRAME WIDE ANGLE ZOOM LENS

Tamron 16-30mm F/2.8 Di III VXD G2

Deze lichtgewicht en snelle ultragroothoekzoomlens biedt een uitzonderlijke scherpte van rand tot rand, zelfs bij f/2.8, en combineert uitstekende optische prestaties met een robuuste, weerbestendige constructie die geschikt is voor veeleisende omgevingen. Dankzij de indrukwekkende veelzijdigheid leent de lens zich voor het vastleggen van een breed scala aan onderwerpen, zelfs bij uitdagende lichtomstandigheden, waardoor het een allround keuze is voor landschaps-, architectuur-, evenementen- en reisfotografie. Qua prestaties levert hij een snelle, betrouwbare autofocus die succes garandeert bij zowel foto- als video-opnames. Deze betaalbare lens heeft een minimale scherpstelafstand van 0,19 meter bij 16 mm en 0,3 meter bij 30 mm, wat nog meer mogelijkheden biedt voor spannende opnamemomenten.

BEST FULL FRAME SUPERZOOM LENS

Sigma 20-200mm F3.5-6.3 DG | Contemporary

De Sigma 20–200 mm F3.5–6.3 DG | Contemporary biedt uitzonderlijke veelzijdigheid en gebruiksgemak, met een indrukwekkend bereik van ultragroothoek tot tele in een compact, lichtgewicht ontwerp. Deze lens wordt genoemd als ideaal voor reisfotografie, documentairefotografie en alledaagse fotografie, en stelt fotografen in staat om weidse landschappen, dynamische straatscènes en onderwerpen op afstand vast te leggen zonder van lens te wisselen. Met name de combinatie van betrouwbare optische prestaties en soepele zoomwerking maakt geavanceerde fotografie toegankelijker voor een breder publiek en stelt fotografen in staat om complete visuele verhalen te vertellen met één enkel, veelzijdig hulpmiddel, en dat alles voor een aantrekkelijke prijs.

BEST FULL FRAME STANDARD ZOOM LENS

Nikon NIKKOR Z 24-70mm f/2.8 S II

Deze nieuw ontworpen lens biedt uitzonderlijke optische prestaties en professionele veelzijdigheid. Het interne zoomontwerp zorgt voor een betere weerstand tegen slechte weersomstandigheden, terwijl het diafragma met 11 lamellen prachtige bokeh-effecten oplevert, versterkt door de minimale scherpstelafstand van 0,33 m bij 70 mm (0,24 m bij 24 mm). Dit is de eerste Nikon-zoomlens waarin Nikon's Silky Swift Voice Coil Motor is geïntegreerd. Verbeteringen zijn onder meer een 5x snellere scherpstelling en een 60% betere scherpstelvolging. Over het algemeen biedt de lens uitstekende scherpte, helderheid van rand tot rand en een prachtige achtergrondscheiding over het gehele zoombereik. Dankzij de robuuste, weerbestendige constructie, de snelle en stille autofocus en de aanpasbare bedieningsring is deze lens even geschikt voor foto- als videoproducties.

BEST FULL FRAME TRAVEL LENS

Tamron 35-100mm F/2.8 Di III VXD

Deze handige, overal mee naartoe te nemen lens biedt een uitzonderlijke combinatie van optische prestaties, draagbaarheid en innovatie. De lens levert consistent scherpe beelden over het hele veelzijdige zoombereik en behoudt een helder diafragma van f/2.8 dat uitblinkt bij weinig licht, terwijl het een prachtig weergegeven diepte en helderheid produceert. Het geavanceerde VXD-autofocussysteem zorgt voor snelle, nauwkeurige en stille scherpstelling, waarmee het voldoet aan de eisen van zowel foto- als videomakers. Deze lens is opmerkelijk compact en licht voor zijn klasse en geeft een nieuwe definitie aan mobiliteit zonder in te boeten aan kwaliteit.

BEST FULL FRAME TELEPHOTO ZOOM LENS

Sony FE 50-150mm F2 GM

De Sony FE 50-150 mm F2 GM is bijzonder geschikt voor portret-, evenementen- en sportfotografie, waar flexibiliteit en snelheid essentieel zijn. Deze professionele telelens, ontworpen voor Sony's full-frame spiegelloze camera's met E-vatting, maakt deel uit van Sony's G Master-serie en biedt uitstekende optische prestaties, snelle autofocus en een hoogwaardige bouwkwaliteit. Dankzij het constante diafragma van f/2 kunnen fotografen een sterke scheiding tussen het onderwerp en de achtergrond realiseren en uitstekende prestaties bij weinig licht over het gehele zoombereik. Geavanceerde optische elementen helpen vervorming en chromatische aberratie te minimaliseren, terwijl de autofocusmotoren van Sony zorgen voor snelle en nauwkeurige scherpstelling voor zowel foto- als videoproducties.

BEST MACRO LENS

Sony FE 100mm F2.8 Macro GM OSS

Deze lens met een maximaal diafragma van f/2.8 en een resolutie op G Master-niveau wordt geprezen als een lens die uitmuntendheid in macro- en portretfotografie opnieuw definieert. Hij biedt buitengewone scherpte, een natuurlijke kleurweergave en prachtig gecontroleerd bokeh. Geavanceerde optica en Nano AR-coating zorgen voor uitzonderlijke helderheid en contrast, zelfs in uitdagende lichtomstandigheden. De snelle, nauwkeurige autofocus en de robuuste, weerbestendige constructie maken het een betrouwbaar hulpmiddel voor professionals, zowel in het veld als in de studio. Deze eerste macro uit de GM-serie is volledig compatibel met Sony 1,4x- en 2x-teleconverters en is bovendien voorzien van een diafragmaring met een de-click-schakelaar, waardoor het ook een veelzijdige video-optiek is.

BEST ULTRA MACRO LENS

Laowa Axon 1-5X & 5-10X Ultra Macro APO

Laowa heeft naam gemaakt als fabrikant van hoogwaardige en unieke lenzen die zijn afgestemd op zeer specifieke niches binnen de fotografie. Tot de nieuwste toevoegingen behoren twee lenzen die het bedrijf 'Ultra Macro' noemt, en dat zijn ze ook: dankzij een parfocaal macrozoomsysteem kun je naadloos overschakelen van 1x naar 5x of van 5x naar 10x vergroting zonder opnieuw scherp te stellen. Opmerkelijk is dat de Axon FF-lenzen een vaste werkafstand behouden, zelfs bij de hoogste vergrotingen. Ondanks hun mogelijkheden hebben de Axon FF-lenzen een compact en draagbaar ontwerp. Laowa heeft ook een unieke Coaxial Illumination-versie voor de 5-10x toegevoegd, die het onderwerp vanuit dezelfde richting als de lens verlicht, waardoor schaduwen worden geëlimineerd voor een gelijkmatige, schaduwloze belichting. Deze Axon FF-lenzen van Laowa openen nieuwe werelden voor close-upfotografie en stellen gebruikers in staat om ingewikkelde details en unieke perspectieven vast te leggen.

BEST TILT-SHIFT LENS

TTArtisan TS 17mm f/4.0 ASPH

Deze ultragroothoek-tilt-shift-lens is in de eerste plaats ontworpen voor architectuur-, landschaps- en interieurfotografie. Dankzij het tilt-shift-mechanisme kunnen fotografen het perspectief aanpassen en het scherpstelvlak regelen, waardoor vervorming en convergerende verticale lijnen bij het fotograferen van gebouwen kunnen worden gecorrigeerd. De brandpuntsafstand van 17 mm biedt een breed beeldveld, waardoor de lens geschikt is voor zowel weidse vergezichten als krappe ruimtes. De lens is voorzien van een asferisch optisch element om de scherpte te verbeteren en aberraties over het hele beeld te verminderen. De lens is volledig handmatig ontworpen, met de nadruk op nauwkeurige bediening en duurzaamheid. Al met al biedt de TTArtisan TS 17 mm f/4.0 fotografen een gespecialiseerd en toch betaalbaar hulpmiddel voor creatieve perspectiefcontrole.

BEST SPECIALTY LENSE

Canon RF 7-14mm F2.8-3.5L Fisheye STM

Deze opwindende lens is ontworpen voor het spiegelloze camerasysteem met RF-vatting van Canon en biedt een extreem breed fisheye-perspectief. Het brandpuntsafstandsbereik legt een ultragroot gezichtsveld vast dat de kenmerkende gebogen vervorming oplevert die zo typerend is voor fisheye-optica. Het variabele diafragma van f/2,8–3,5 zorgt voor relatief goede prestaties bij weinig licht, terwijl de optische controle behouden blijft. Als onderdeel van de L-serie van Canon legt de lens de nadruk op hoogwaardige optica, een weerbestendige constructie en professionele duurzaamheid. Dankzij het STM-autofocussysteem (stappenmotor) kan soepel en stil scherpgesteld worden, waardoor de lens geschikt is voor zowel foto- als videoproducties.

BEST ACTIONCAM

Insta360 GO Ultra

De GO Ultra zet nieuwe maatstaven voor compact filmwerk dankzij innovatie, draagbaarheid en een intelligent ontwerp. Met uitzonderlijke beeldstabilisatie, opnames in hoge resolutie en intuïtieve functionaliteit in een ultralichte behuizing, stelt de naadloze integratie van geavanceerde functies gebruikers in staat om de actie met helderheid, creativiteit en zelfvertrouwen vast te leggen. De GO Ultra heeft een grote sensor voor een aanzienlijk verbeterde beeldkwaliteit en prestaties bij weinig licht, en ondersteunt externe microSD-kaarten tot 2 TB voor extra opslagruimte, evenals sneller opladen en een langere batterijduur. Andere functies, zoals 4K@60fps-opnames, een verbeterd dynamisch bereik en de PureVideo-modus, maken het een uitstekende keuze voor serieuze contentmakers, een camera die de mogelijkheden voor actie en alledaagse verhalen uitbreidt.

BEST PHOTO SMARTPHONE

Samsung Galaxy S26 Ultra

De Samsung Galaxy S26 Ultra beschikt over een van de meest geavanceerde smartphonecamerasystemen die momenteel verkrijgbaar zijn, met een viervoudige cameraopstelling, een hoofdsensor van 200 MP en krachtige zoomfuncties. Die beelden met een ultrahoge resolutie van 200 MP zijn het resultaat van het gebruik van de f/1.4-sensor van de 'breedbeeldcamera', met andere opties zoals ultragroothoek, 5x en 3x optische zoom, plus een 100x 'AI Space Zoom'-instelling voor extreem lange opnames. De 12 MP-selfiecamera maakt gebruik van AI om natuurlijke huidtinten weer te geven, wat bijdraagt aan de levendige en scherpe beelden die worden geleverd via de AI ProVisual Engine van de camera. Al met al zet de camera van de S26 Ultra de nieuwe standaard op het gebied van zoomvermogen en -bereik, opnamen bij weinig licht en 's nachts, en zeer gedetailleerde foto's, waardoor het een uitstekende keuze is binnen de smartphonemarkt.

BEST TRIPOD

Manfrotto ONE Photo

De Manfrotto ONE Photo is bedoeld voor fotografen die een betrouwbaar en flexibel statief nodig hebben voor zowel studio- als buitenopnames, en is ontworpen om stabiliteit, flexibiliteit en een snelle opbouw te bieden. Het statief bevat moderne ontwerpelementen zoals snel uitschuifbare poten, modulaire voetjes en een middenkolom die kan worden versteld voor nauwkeurige opnamehoeken, waardoor gebruikers beelden kunnen vastleggen vanuit lage, hoge of standaardposities met verbeterde stabiliteit. Dankzij het XTEND-mechanisme van het statief kunnen alle pootsecties in één beweging tegelijk worden uitgeklapt, wat zorgt voor een snelle opstelling en hoogteaanpassing, terwijl de verschuifbare middenkolom nauwkeurige hoogteaanpassing en onmiddellijke verticaal-naar-horizontale positionering ondersteunt.

BEST PROFESSIONAL PORTABLE FLASH

Godox AD800Pro

De op batterijen werkende AD800 Pro stimuleert spontane en creatieve belichting, zowel in de studio als op locatie. Het vermogen van 800 ws is ontworpen om zonlicht te 'overstemmen', waardoor een evenwicht ontstaat tussen zeer heldere omstandigheden en schaduwrijke gebieden, wat nieuwe mogelijkheden biedt voor creatieve 'invulbelichting' buitenshuis. Daarnaast beschikt het apparaat over een speciale Freeze-modus met een ultrakorte flitsduur, waardoor actiefotografie, modefotografie, dansfotografie en commerciële fotografie toegankelijker zijn dan ooit tevoren. Met snelle herlaadtijden, 300 flitsen op vol vermogen per lading, een optionele bedrade oplaadopstelling en een ingebouwd draadloos besturingssysteem is de AD800 klaar om spannende belichtingsmogelijkheden te bieden, zowel binnen als buiten.

BEST PROFESSIONAL PHOTO/VIDEO MONITOR

BenQ Creative Pro PD2770U Monitor

Deze professionele monitor van BenQ zet nieuwe maatstaven op het gebied van professionele beeldprestaties dankzij uitzonderlijke visuele precisie en een doordacht ontwerp. De monitor is speciaal ontwikkeld voor creatieve professionals en andere vakmensen die compromisloze helderheid eisen, en biedt een ultrahoge resolutie, uitstekende kleurweergave en geavanceerde beeldtechnologieën die langdurig productief werken ondersteunen. Het verfijnde industriële ontwerp past naadloos in moderne werkplekken en biedt tegelijkertijd ergonomische flexibiliteit en connectiviteit voor steeds veranderende werkprocessen. Door geavanceerde beeldschermtechnologie te combineren met gebruikersgerichte innovatie, toont BenQ zijn toewijding aan het ondersteunen van digitale creatieve professionals, ontwerpers en professionals wereldwijd. Deze monitor geldt als maatstaf voor betrouwbaarheid en visuele uitmuntendheid en zet de norm voor toekomstige hoogwaardige professionele monitoren.

BEST LARGE FORMAT PRINTER

Epson SureColor P7300/P9300*

Deze professionele grootformaat inkjetprinters zijn ontworpen voor het afdrukken van foto's en kunstwerken van hoge kwaliteit. Ze maken gebruik van het UltraChrome PRO10-inktsysteem van Epson met een uitgebreid kleurengamma voor zeer gedetailleerde afbeeldingen en een nauwkeurige kleurreproductie. De P7300 ondersteunt afdrukken tot 61 cm breed, terwijl de P9300 media tot 112 cm breed aankan, waardoor ze geschikt zijn voor galeries, studio's en commerciële printomgevingen. Beide modellen zijn voorzien van geavanceerde printkoppen die de snelheid en precisie verbeteren, samen met geautomatiseerde onderhoudssystemen die helpen om een consistente uitvoer te behouden. Hun betrouwbaarheid, kleurnauwkeurigheid en grote mediacapaciteit maken ze tot waardevolle hulpmiddelen voor professionele fotografen en drukwerkers.

*SureColor P7330/P9330/P7340/P9340/P7360/P9360/P7370/P9370

BEST AI PROFESSIONAL WORKFLOW SOFTWARER

Aftershoot Instant AI Profile

Aftershoot's Instant AI Profiles is ontworpen voor professionele fotografen om de workflow bij het bewerken van foto's te versnellen. De tool analyseert eerdere bewerkingen van een fotograaf en genereert automatisch een gepersonaliseerd bewerkingsprofiel dat zijn of haar stijl weerspiegelt. Door deze aangeleerde stijl toe te passen op nieuwe foto's, helpt Instant AI Profiles de consistentie te behouden en tegelijkertijd de tijd die nodig is voor handmatige aanpassingen aanzienlijk te verminderen. Het systeem kan worden geïntegreerd met de AI-tools voor selectie en bewerking van Aftershoot, waardoor fotografen ook hun postproductieprocessen kunnen stroomlijnen. De software laat zien hoe machine learning menselijke bewerkingsvoorkeuren kan nabootsen en de efficiëntie kan verbeteren in omgevingen met grote hoeveelheden foto's, zoals bruiloften, evenementen en portretsessies.

BEST EXPERT PHOTO EDITING SOFTWARE

Affinity by Canva

De nieuwe Affinity biedt een complete set professionele tools binnen één enkele applicatie, waarbij fotobewerking wordt geïntegreerd met grafisch ontwerp en pagina-opmaak – en dat helemaal gratis. Bewerkingen zijn standaard niet-destructief, waardoor iteratieve workflows mogelijk zijn zonder de bronafbeeldingen permanent te wijzigen. Affinity ondersteunt realtime weergave, zodat wijzigingen aan afbeeldingen, inclusief filters en laageffecten, direct in een voorbeeld te zien zijn, zelfs bij bestanden met een hoge resolutie. Affinity bevat ook standaard professionele functies zoals RAW-verwerking, bewerken op basis van lagen, overvloeimodi, maskeergereedschappen en compatibiliteit met gangbare bestandsformaten, waardoor het eenvoudig kan worden geïntegreerd in bestaande fotografieworkflows. Het enkele platform maakt een naadloze overdracht van afbeeldingen mogelijk voor gebruik in ontwerpen of documenten. Gebruikers die dat willen, hebben binnen Affinity ook toegang tot de krachtige AI-tools van Canva.

BEST RAW PROCESSING SOFTWARE

DxO Photolab 9

Deze professionele software voor fotobewerking en beeldverwerking is ontworpen om digitale foto's te verbeteren met geavanceerde correctie- en bewerkingstools die zijn gebaseerd op de optische en sensoranalyse van DxO. PhotoLab bevat functies zoals DeepPRIME-ruisonderdrukking, lenscorrectieprofielen en nauwkeurig kleurbeheer om de beeldkwaliteit te verbeteren met behoud van natuurlijke details. De software ondersteunt de verwerking van RAW-bestanden en stelt fotografen in staat om gedurende hun hele workflow niet-destructieve bewerkingen uit te voeren. Dankzij de combinatie van geautomatiseerde correcties en handmatige bediening wordt DxO PhotoLab 9 veel gebruikt door fotografen die behoefte hebben aan hoogwaardige beeldoptimalisatie en efficiënte digitale foto-ontwikkeling.

BEST AI PHOTO EDITING SOFTWAREE

Evoto AI Photo Editor

Evoto AI Photo Editor is een door kunstmatige intelligentie aangestuurde bewerkingssoftware die is ontworpen om de workflow bij het retoucheren van portretten en foto's te stroomlijnen. Het platform maakt gebruik van geavanceerde AI-algoritmen om complexe bewerkingstaken te automatiseren, zoals het retoucheren van de huid, kleurcorrectie, aanpassingen aan de achtergrond en het verfijnen van gelaatstrekken. Met Evoto kunnen fotografen en bewerkers snel verbeteringen op professioneel niveau aanbrengen met behoud van een natuurlijk ogend resultaat. De intuïtieve interface en automatiseringsfuncties verminderen de tijd die nodig is voor handmatige bewerking, waardoor het bijzonder nuttig is voor portret-, mode- en commerciële fotografie. Door AI-technologie te combineren met aanpasbare bewerkingstools helpt Evoto fotografen hun productiviteit te verhogen, consistentie te behouden en met minimale inspanning hoogwaardige resultaten te behalen.

BEST PHOTO MANAGEMENT SOFTWARE

Excire

Deze door AI aangestuurde software voor fotobeheer helpt fotografen om grote fotobibliotheken efficiënt te ordenen en door te zoeken. De software draait lokaal – er is geen cloud nodig – en maakt gebruik van beeldherkenning om foto's automatisch te analyseren en op basis van de visuele inhoud beschrijvende trefwoorden toe te wijzen. Hierdoor kunnen gebruikers afbeeldingen terugvinden door te zoeken op onderwerpen, kleuren, locaties of zelfs emotionele uitdrukkingen, zonder elk bestand handmatig te hoeven taggen. Excire kan worden geïntegreerd met populaire bewerkingsworkflows en ondersteunt grote fotoarchieven die worden gebruikt door professionele fotografen en visuele mediaorganisaties. Door geautomatiseerde tagging te combineren met krachtige zoekfuncties, verbetert de software de snelheid en nauwkeurigheid van het organiseren, terugvinden en selecteren van digitale foto's aanzienlijk.

BEST AI B2B SOFTWARE

Viesus

Viesus is een door AI aangestuurde engine voor het verbeteren van afbeeldingen en PDF's, bedoeld voor geautomatiseerde workflows op productieschaal in de fotodrukindustrie, print-on-demand en grootformaatdruk. Het gaat verder dan alleen drukwerk en ondersteunt elke omgeving waarin afbeeldingen er altijd op hun best uit moeten zien, zonder handmatige tussenkomst. In tegenstelling tot desktop-AI-tools die zijn ontwikkeld voor handmatige bewerking, fungeert Viesus als een onzichtbare kwaliteitspijler binnen industriële productieomgevingen, waar het dagelijks miljoenen afbeeldingen consistent verbetert. Naast de printproductie ondersteunt Viesus elk platform waar beeldkwaliteit direct van invloed is op de gebruikerservaring en conversie. Overal waar suboptimale, door gebruikers geüploade afbeeldingen de betrokkenheid schaden, verbetert het automatisch afbeeldingen op schaal en overbrugt het de kloof tussen AI-verbetering en schaalbaarheid in de praktijk.

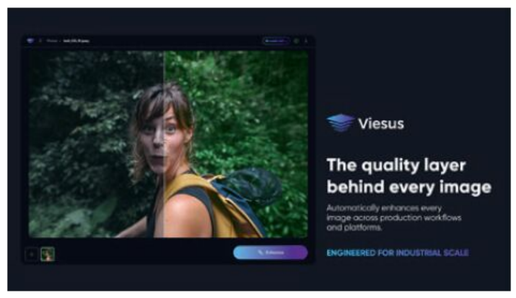

BEST PHOTOBOOK DESIGN SOFTWARE

DESIGNER 3 by fotobuch.de

Professionele software voor het ontwerpen van fotoboeken – gratis voor alle besturingssystemen: DESIGNER 3 van fotobuch.de combineert een intuïtieve interface met een krachtig pakket aan AI-gestuurde en samenwerkingsfuncties. De geïntegreerde functie „AI Upscale & Enhance" zet afbeeldingen met een lage resolutie automatisch om in afdrukklare foto's. Met gratis Smart- en PRO-sjablonen, plus duizenden volledig aanpasbare stickers, achtergronden en illustratie-elementen, zijn professionele resultaten op bureauniveau een fluitje van een cent. Uniek in zijn categorie: DESIGNER 3 ondersteunt samenwerkingsprojecten voor maximaal 200 deelnemers en biedt een functie waarmee je met één klik extern content kunt aanvragen voor elke pagina in het project. Video-in-Project (gratis, incl. hosting & streaming) opent een geheel nieuwe creatieve dimensie voor gebruikers. Alle AI-processen en versleutelde gegevensuitwisseling vinden uitsluitend plaats op servers in het eigen datacenter van het bedrijf. Een duidelijk streven naar maximale privacy en gegevensbeveiliging dat fotobuch.de onderscheidt in zijn categorie.

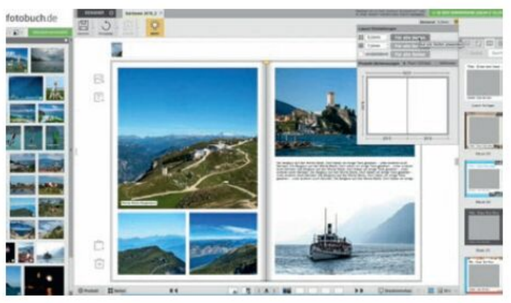

BEST PRINTING KIOSK & AI SOFTWARE

PhotoAiD Photo Kiosk & AI Photo Cards

De PhotoAiD-kiosk staat bekend om de manier waarop hij de manier waarop mensen officiële en persoonlijke foto's maken en afdrukken, evenals gepersonaliseerde fotoproducten, heeft veranderd. Het systeem combineert intelligente automatisering met een gebruiksvriendelijk kioskontwerp. Het systeem maakt hoogwaardige, aan de voorschriften beantwoordende afbeeldingen mogelijk voor documenten zoals paspoorten en identiteitsbewijzen, ondersteund door AI-gestuurde technologie die de nauwkeurigheid, belichting en compositie verbetert en tegelijkertijd de noodzaak van professionele tussenkomst vermindert. Bovendien voegt de integratie van AI Photo Cards een creatieve dimensie toe, waardoor gebruikers visueel aantrekkelijke afbeeldingen kunnen personaliseren en direct kunnen genereren. Deze innovatie stroomlijnt het fotoproces, waardoor het sneller, toegankelijker en betrouwbaarder wordt, terwijl het de normen voor geautomatiseerde foto-oplossingen wereldwijd opnieuw definieert.

BEST PHOTO SERVICE

CEWE Wall Calendar XXL

Deze personaliseerbare fotokalender is ontworpen om persoonlijke foto's te tonen en tegelijkertijd dienst te doen als praktische maandplanner. Gebruikers kunnen hun eigen foto's uploaden via de online software of mobiele apps van CEWE en deze rangschikken in verschillende lay-outs, thema's en formaten. Elke maand kan worden voorzien van andere afbeeldingen, bijschriften en ontwerpelementen, waardoor de kalender persoonlijke herinneringen zoals vakanties, familie-evenementen of speciale gelegenheden weerspiegelt. De CEWE-wandkalender XXL is gedrukt op hoogwaardig papier met een duurzame binding en combineert functionaliteit met personalisatie, waardoor de dagelijkse planning wordt omgezet in een visueel aantrekkelijke weergave van betekenisvolle foto's en momenten. Met name de extra grote wandkalender in het formaat 50 × 70 cm biedt een indrukwekkende hoeveelheid ruimte, waardoor deze bijzonder geschikt is voor foto's met een hoge resolutie, zoals landschappen of architectuurfoto's.

BEST PHOTO BOOK

CEWE PHOTOBOOK on Photographic Paper with Memento Pocket

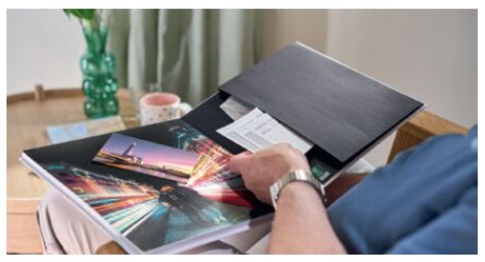

Het CEWE-FOTOBOEK met opbergvak is een gepersonaliseerd fotoalbum dat is ontworpen om foto's en dierbare herinneringen op één plek te bewaren. Gebruikers kunnen het boek naar eigen wens aanpassen met hun eigen afbeeldingen, lay-outs en tekst, waardoor persoonlijke momenten zoals vakanties, bruiloften of familie-evenementen worden omgezet in een gedrukt verhaal. Er kan een speciaal Memento Pocket worden toegevoegd in zwart of wit (passend bij de kleur van de eindpagina's) om kleine voorwerpen zoals kaartjes, briefjes of souvenirs in op te bergen, zodat fysieke herinneringen de foto's kunnen vergezellen. Het boek wordt geproduceerd met hoogwaardige afdrukken en een duurzame binding om ervoor te zorgen dat herinneringen lang bewaard blijven. Door afbeeldingen, tekst en opgeslagen voorwerpen te combineren, fungeert het fotoboek als een blijvend archief van persoonlijke ervaringen.

BEST PROFESSIONAL PRINTING APP

CEWE Online Direct 2.0

Online Direct 2.0 (OD2) tilt direct afdrukken naar een hoger niveau door de smartphone tot de belangrijkste interface bij elk CEWE Photostation te maken. Als moderne omnichannelservice verplaatst deze dienst de fotoselectie naar de plek waar dat tegenwoordig het meest natuurlijk aanvoelt: rechtstreeks op de mobiele apparaten van de gebruikers – snel, flexibel en naadloos. Het proces is eenvoudig: scan een QR-code, selecteer foto's in de webapp en druk ze ter plekke af. Registratie is niet nodig. Gebruikers kunnen hun foto's in alle privacy en op hun eigen tempo kiezen, terwijl het CEWE Photostation zich puur richt op het afdrukken – wat de ervaring nog handiger en moderner maakt. Na de selectie kan een QR-ticket worden opgeslagen of gedeeld. Door het te scannen bij elk CEWE Photostation zijn de foto's direct klaar om af te drukken – op alle locaties en zelfs in heel Europa. Met extra toegang tot cloudafbeeldingen biedt OD2 maximale flexibiliteit. Online Direct 2.0 verbindt smartphone, app en verkooppunt naadloos met elkaar – en herdefinieert direct afdrukken als snel, eenvoudig en ontworpen voor dagelijks gebruik.

BEST PHOTO LAB SERVICE

Whitewall Shopify Lab Connection

Professionele fotografen en kunstenaars kunnen hun foto's nu wereldwijd verkopen via de geïntegreerde print-on-demand-service van Whitewall op Shopify. Deze eenvoudige, naadloze en volledig geautomatiseerde service opent de deur naar producties van galeriekwaliteit en wereldwijde verzendservices door Whitewall, een van 's werelds toonaangevende foto- en beeldlaboratoria. Het proces biedt gebruiksvriendelijke en volledig geautomatiseerde stapsgewijze instructies voor de verkoop via de Shopify-website of rechtstreeks vanaf de website van een fotograaf, of beide. Eenmaal geconfigureerd maakt het proces het eenvoudig om afbeeldingen te selecteren, het formaat te bepalen en prijzen vast te stellen, en opent het de deur naar wereldwijde erkenning en de verkoop van afdrukken.

Hetzelfde motief, een andere lijst

Hoe inlijsting de werking van een foto verandert

Een goede foto eindigt niet bij de afdruk. Pas in de presentatie wordt zichtbaar hoe een motief in de ruimte werkt, hoe het wordt bekeken en welke sfeer het overbrengt. De keuze van de passende lijst is daarbij veel meer dan een formele beslissing. Ze beïnvloedt of een afbeelding rustig wordt ingebed, duidelijk wordt afgebakend, optisch meer diepte krijgt of bewust contrastrijk verschijnt. Juist bij fine-art prints, zoals architectuurfoto's, portretten of abstracte werken, kan dezelfde foto afhankelijk van de kleur van de lijst een heel verschillende werking krijgen.

Daarbij gaat het er niet om de lijst op de voorgrond te plaatsen. Ze ondersteunt de afbeelding zonder zichzelf op te dringen. Ze leidt de blik naar het motief, schept een verbinding met de omgeving en geeft het werk een passende aanwezigheid. Welke kleur, welk materiaal en welke toon daarvoor geschikt zijn, hangt sterk af van het motief. Een donkere print stelt andere eisen dan een lichte architectuurfoto; een nostalgisch portret in sepiatonen reageert anders op houtkleuren dan een modern abstract schilderij.

Spelen met contrast en diepte

Bijzonder duidelijk wordt dit verband wanneer men hetzelfde motief in verschillende lijsten bekijkt. Een moderne fine-art print met diep zwart, bijvoorbeeld een opname van de Eiffeltoren (**1**) op wit papier en met een wit passe-partout, verandert al door kleine verschillen in de inlijsting. Een lijst in Eiken wit richt de focus duidelijk op het motief. De donkere afbeelding treedt bijna als een silhouet naar voren, terwijl de lichte lijst een zachte overgang naar de omgeving creëert. De werking blijft licht en onopdringerig, omdat de lijst zelf terughoudend blijft.

Eiken grijs gedraagt zich bij een dergelijk motief anders. De grijze houttint neemt metalen middentonen, schaduwnuances en de koele gradaties van de afbeelding op. Daardoor ontstaat een zachtere overgang tussen foto, passe-partout en omgeving. De afbeelding wordt niet zo sterk geïsoleerd als bij een zeer lichte inlijsting, maar krijgt toch een duidelijke structuur. De grijze lijst is aanwezig zonder dominant te zijn en kan juist bij moderne motieven een evenwichtige oplossing vormen.

Een lijst in Zwarte eik zet de donkere diepten van de afbeelding voort. Ze versmelt bijna met de zwarte partijen van het motief en creëert daardoor een bijzondere diepte. De inlijsting vergroot de afbeelding optisch en geeft haar een geconcentreerde, immersieve werking. Tegelijkertijd ontstaat er een sterker contrast met de wand of het passe-partout. Deze oplossing kan zeer krachtig zijn, maar vraagt om een motief dat deze aanwezigheid kan dragen.

De invloed van lijstkleur op portretten in sepiatonen

Bij foto's in sepiatonen (**2**) verschuift de waarneming. Hier staat minder

1

de scheiding tussen licht en donker op de voorgrond, maar eerder de kleurtemperatuur van de afbeelding. Warme bruintinten, fijne gradaties en een nostalgische uitstraling reageren bijzonder gevoelig op de kleur van de lijst. Een lijst in Bruine els kan de bruinachtige kleuring van een portret opnemen en een rustige toon-op-toonwerking creëren. Afbeelding en lijst verbinden zich tot een harmonische eenheid die het klassieke karakter van het motief ondersteunt.

Een lichte inlijsting zoals Eiken wit kan hetzelfde portret daarentegen een onverwachte frisheid geven. Ze doorbreekt de nostalgische basistoon en laat de afbeelding lichter en aanweziger lijken. Esdoorn wit werkt iets warmer en zachter. De lichte houttint neemt iets van de zwaarte van de afbeelding weg zonder het warme karakter volledig los te laten. Zo ontstaat een klassieke, maar minder strenge sfeer. Eiken grijs brengt op zijn beurt een koelere toon in het spel. Het contrast met de warme sepia-kleuring kan elegant en bewust werken, maar brengt ook meer afstand en zakelijkheid over. Een zwarte lijst is bij zulke motieven niet altijd de meest voor de hand liggende keuze. Het harde contrast kan concurreren met de subtiele warme tinten en het portret bleker doen lijken.

Lichte architectuurfoto's vragen om een andere aanpak

Bij lichte architectuurfoto's (3) die worden gekenmerkt door witte vlakken, heldere lijnen en fijne schaduwen, bepaalt de inlijsting vaak het verschil tussen integratie en afbakening. Een lijst in Eiken wit kan zo subtiel werken dat ze bijna met een lichte wand versmelt. Het motief lijkt zich voorbij zijn grenzen voort te zetten; de overgang naar de omgeving blijft vloeiend. Deze oplossing past bijzonder goed wanneer de foto licht, gereduceerd en ruimtelijk open moet werken.

Eiken grijs creëert bij lichte motieven een zachte structuur. De lijst neemt schaduwen, lijnen en tussentonen op zonder de witte vlakken optisch te vernauwen. Daardoor ontstaat een duidelijke, maar terughoudende afbakening.

2

3

4

De afbeelding wordt gedefinieerd zonder haar lichtheid te verliezen. Een zwarte lijst zet daarentegen een sterk accent. Ze benadrukt de architectonische precisie en geeft het motief een geordende strengheid. Afhankelijk van de afbeelding kan dat zeer effectief zijn; bij zeer lichte, gevoelige motieven kan het contrast echter ook te krachtig lijken en van de eigenlijke beeldinhoud afleiden.

Abstract werk en de kracht van afbakening

Ook abstracte schilderkunst of fotografische werken met een schilderachtige uitstraling (**4**) laten zien hoe sterk de inlijsting een compositie kan ordenen. Bij visueel complexe motieven geeft een lijst oriëntatie. Eiken wit kan lichte, vriendelijke kleuraandelen naar voren halen en de compositie lichter laten werken. Eiken grijs verbindt zich vaak bijzonder natuurlijk met grijze penseelstreken, schaduwen of neutrale tussentonen. Zo ontstaat een evenwichtige eenheid van afbeelding en lijst. Zwarte eik begrenst de compositie duidelijker. De donkere rand kan kleuren intens laten oplichten, maar tegelijk ook zeer krachtig werken.

De belangrijkste conclusie is daarom eenvoudig, maar doorslaggevend: de kleur van de lijst is geen bijkomstig detail. Ze is onderdeel van de beeldwerking. Wie een motief presenteert, beslist met de inlijsting ook of het rustig, contrastrijk, warm, koel, precies of open verschijnt. Voor fotografen, kunstenaars en verzamelaars loont het daarom om verschillende varianten niet alleen op materiaal of kleur te beoordelen, maar altijd in relatie tot het concrete motief. Juist omdat inlijsting vaak ook een kwestie van gevoel is, is het aan te raden de verschillende werking direct aan het eigen motief te ervaren en meerdere varianten in de lijstconfigurator uit te proberen.

Kijk op **halbe.de/nl** voor meer informatie en de lijstconfigurator.

Review Sony a7RVI

Megapixelmonster II

Als je met de Sony *a*7RVI rondloopt, is er niemand die zegt: 'Oh, dat is een nieuwe Sony Camera!' Bijna alle Sony fullframe camera's hebben dezelfde compacte en bijna puristische vormgeving en er staat geen typeaanduiding op de voorkant. ‘Never change a winning team’ zullen ze bij Sony denken en daar valt wat voor te zeggen: dat uiterlijk was een van de sterke punten bij de introductie van de *a*7-serie in 2013.

TEKST EN FOTOGRAFIE DRÉ DE MAN

Bij de model politiek zie je een andere ontwikkeling. Grote veranderingen worden afgewisseld door kleine. De vier megapixels die de *a*7RIV vergeleken met de *a*7RV erbij heeft, zouden in 2000 een verdubbeling ingehouden hebben maar nu levert dat maar 6,7% winst op. In termen van cropwinst (lijnparen per mm) moet je de wortel ervan nemen. Dan moet je ook nog wat aftrekken voor de combinatie met een objectief, ook omdat de scherpte/diffractieverliezen van sensor en objectief als het ware bij elkaar opgeteld moeten worden. Dan houd je dus ongeveer 2% over, niet meteen een reden om naar de winkel te hollen of overhaast te gaan klikken.

Technisch gezien zit de grootste verandering in de opbouw van de sensor. Dat is nu een stacked sensor. Anders dan bij Nikon, Canon en bij de *a*1 III en *a*9 II heeft Sony die extra laag niet gebruikt om de camera sneller te maken, maar om de dynamiek te verbeteren. De gegevens van de schaduwen en lichtste partijen (high gain en low gain) worden in die tweede stack apart verwerkt. Voor we gaan vertellen wat het resultaat daarvan is, eerst nog even iets over de geschiedenis van de *a*7-serie. Die begon met het illustere duo *a*7 en *a*7R in 2013.

In 2017 zien we een grote verandering: van een trage 2,5 bps schieten de Sony camera’s ineens naar 8 bps en daarmee worden ze in één klap heel concurrerend ten opzichte van DSLR’s.

Naam	*a*7R	*a*7RII	*a*7RIII	*a*7RIV	*a*7RV	*a*7RVI
Jaar	2013	2014	2017	2019	2022	2026
Megapixels	36	42,4	42,4	61	62,5	66,7
Cropwinst*	1	1,08	1,08	1,3	1,32	1,36
Bps AF-C / LV MS**	2,5	2,5	8	10	10	12

* Aantal pixels in breedte vergeleken met *a*7R.
** Sommige oudere modellen haalden zonder live view, dus als het ware blind, wel iets meer bps. De *a*7RVI haalt met de elektronische sluiter wel 30 bps maar het praktische nut ervan is erg beperkt, zie verderop.

Omdat de autofocus óók sneller geworden was, schrokken Nikon en Canon zich het apelazarus. Dat is meteen de verklaring voor de ietwat overhaaste introductie van de fullframe spiegelloze systemen van beide laatste merken: die waren eigenlijk nog niet helemaal klaar. Bij Nikon zag je dat aan de gebruiksoppervlakte (niet de werking) van de autofocus. Bij Canon lieten zowel de ergonomie als de snelheid van de eerste spiegelloze fullframe nogal te wensen over.

‘Technisch gezien zit de grootste verandering in de opbouw van de sensor’

Er is sindsdien door alle merken flink geïnvesteerd in onder meer de (AI-)software voor autofocus met onderwerpherkenning en in de daarbij passende technologie van de stacked sensoren. Technisch gezien zijn de drie merken met name bij autofocus zeer aan elkaar gewaagd, maar we zien verschillende accenten. Dat is juist bij de subtopmodellen opvallend: Sony richt zich op een zo groot mogelijk aantal megapixels en de maximale dynamiek, terwijl de 45/46 megapixel modellen Canon R5 II en Nikon Z8 universeler en sneller zijn. Bij Sony zien we dan ook nog eens dat er twee subtopmodellen zijn: de *a*7RVI én de *a*1 III. Die laatste zit wel in een duidelijk hogere prijsklasse.

Dynamiek en stacked sensor
De winst in dynamiek heeft al heel wat discussie opgeleverd op internet. Dat komt vooral doordat dynamiek nogal moeilijk te meten is. Bill Claff van Photonstophotos.com publiceert prachtige grafieken, maar daarbij speelt onzichtbare maar wel meetbare ruis een heel belangrijke rol. Dpr.com geeft veel aandacht aan zes stops onderbelichte foto’s die dan weer lichter gemaakt worden. Ook dat lijkt een weinig realistische test. Wij onderbelichten ook, maar houden het bij een meer praktijkgerichte vijf stops én voegen daar een overbelichtingsstest aan toe. Daarnaast doen we ook een ISO-test en ook nog een scherptetest om de effecten van eventuele in-sensor ruisonderdrukking vast te stellen.

In dit geval zijn er gedurende twee avonden herhaalde tests

Camera Sony *a*7RVI | **Objectief** Sony FE 100-400mm f/4.5 G Master @ 400mm
Sluitertijd 1/400s | **Diafragma** f/5,6
Het grote aantal megapixels is vooral handig bij croppen. Hier was dat twee keer: van 66 naar 16 megapixels.

gedaan waarbij de *a*7VI steeds vergeleken is met de Nikon Z8. Daarbij zijn de Sony-bestanden in Photoshop verkleind tot de 46 megapixel van de Z8 met 'bicubic smoother' om iedere accentuering van de ruis uit te sluiten. Net als bij de voorbeelden op dpr.com is er bij min vijf stops geen verschil in het voordeel van de *a*7RVI te zien. Maar anders dan DPR testen wij óók de speling in de lichtste partijen en daar blijkt de Sony wel degelijk ongeveer een derde stop voordeel te bieden. Als je dus ruim belicht heb je een bescheiden maar meetbare dynamiekwinst. Belicht je normaal, dan is er geen winst ten opzichte van het voorgangermodel.

Belichting
De belichtingsmeting werkt opvallend goed. Sony gebruikt daarbij een extra IR-sensor en heeft de algoritmen nog eens aangepast. Het is een belangrijk punt in het licht van de toegenomen dynamiek in de lichtste delen van het beeld. Wie graag gevaarlijk leeft én veel dynamiek wil, zou de belichtingscompensatie op + 0,3 kunnen instellen. Toch zou ik bij belangrijke foto's met zeer grote verschillen tussen licht en donker altijd een belichtingsreeks maken. Zo weet je helemaal zeker dat de ideale belichting erbij zit en indien nodig kun je dan via de software een HDR maken. Uiteraard heb je dan een statief nodig, maar een echte landschapsfotograaf zal zelden op stap gaan zonder statief. Dat kun je dan meteen ook gebruiken bij het maken van focus stacks. Sony heeft die functie pas laat geïntroduceerd en hij is relatief traag, maar werkt verder goed.

Landschapscamera
De *a*7RVI is een landschapscamera pur sang. Het is de fullframecamera met de meeste megapixels en de grootste dynamiek. De verschillen zijn minder groot dan de marketing je wil doen geloven, maar ze zijn er wel. Sommige specificaties wekken echter de indruk dat de camera óók geschikt is voor het snellere werk. Zo haalt de camera met de elektronische sluiter 30 beelden per seconde. Maar een elektronische sluiter heeft bij de meeste camera's last van rolling shutter. Wij kennen het effect van strips en tekenfilms, waarin de wielen van snelrijdende auto's ellipsvormig en verdraaid weergegeven worden. Een elektronische sluiter leest het beeld in lijnen af. Op het moment dat de camera de volgende lijn met pixels uitleest, is het onderwerp al iets verder en dat gaat door van boven tot onderaan het beeld. Het effect is in milliseconden uitgedrukt bij de voorganger *a*7RV 100 ms, bij de *a*7RVI 20 ms en bij de Nikon Z8 (die geen mechanische sluiter heeft) 4 ms. Een onderwerp met een snelheid van ongeveer 100 km per uur verschuift 3 cm per ms. Als je er even over nadenkt, begrijp je al snel waarom het rolling shutter-effect heel erg storend kan zijn.

'Wie graag gevaarlijk leeft én veel dynamiek wil, zou de belichtings-compensatie op + 0,3 kunnen instellen'

Autofocus
De autofocus werkt prima, je merkt goed hoe de camera onderwerpen herkent, ook op vrij grote afstand en de scherpstelling is heel exact. Handig is dat je ook kunt kiezen voor 'vogels + dieren'. Bij snel bewegende onderwerpen zie je wel soms aarzelingen, mede door de beeldverwerkingsfrequentie van 60 Hz in plaats van 120 Hz. Als aangegeven gebruikt de camera de extra stack en ook de beeldprocessor voor de dynamiek; ook dat gaat vergeleken met camera's met een 'gewone' stacked sensor ten koste van de autofocus. Het kiezen voor gecomprimeerde dus 12 bits RAW helpt, maar kost weer dynamiek. HQ Raw (compressie met verlies maar met hogere kwaliteit) vormt geen oplossing in dit geval. Omdat de camera niet zozeer op snelheid gericht is, weegt het minder zwaar en bij doorsneefoto's (daar is de camera natuurlijk óók heel geschikt voor) kom je de beperkingen niet tegen.

Stabilisatie
Volgens Sony en CIPA haalt de camera 8,5 stops winst met stabilisatie in combinatie met een 50mm-objectief zonder optische stabilisatie. Aan de randen zijn het er 7. CIPA-gegevens zijn altijd met een korreltje zout te nemen. Wij kwamen tot aanzienlijk geringere waarden, maar dat is bij andere merken ook zo. In het algemeen werkt de stabilisatie van de camera heel goed, maar door de hoge resolutie zul je onscherpte ook eerder zien.

Video
De *a*7RVI biedt zoals tegenwoordig gebruikelijk voor video een hele waslijst aan formaten en instellingen, waaronder logs. Uiteraard kan de camera in 8K filmen, nu ook bij 30 bps. Wel is ten opzichte van de voorganger de crop van 1,2x gebleven. De camera kan alleen met een externe HDMI-recorder in RAW filmen.

Batterijen en batterijgrip
De nieuwe batterij (NP-SA100) is qua capaciteit 27% erop vooruit gegaan (2670mAh) en volgens de CIPA-norm kan de camera daarmee maximaal 600/710 foto's (zoeker/monitor) maken. Terwijl de CIPA-normen bij stabilisatie de werkelijkheid veel te rooskleurig voorstellen, zie je hier het omgekeerde. In de praktijk zul je véél meer opnamen kunnen maken en er zijn maar weinig situaties te bedenken

(behalve video) waarin je nog een batterij moet wisselen. De nieuwe batterij is duidelijk groter (vierkanter) en dat betekent dat de handgreep van de camera ook iets dikker is geworden.

Dat is zeker geen nadeel, het verbetert de ergonomie van de camera voor mijn gevoel.

Dat wil niet zeggen dat het geen zin heeft om een batterijgrip te gebruiken. De VG-C6 batterijgrip vormt ergonomisch een ideale combinatie met de *a*7RVI. Met de batterijgrip is de camera nog steeds compact. Dat houdt wel in dat er geen ruimte was om 'hot swapping' van de batterijen mogelijk te maken.

'De *a*7RVi is een landschapscamera pur sang'

Je kunt de camera opladen via de batterijgrip, maar Sony levert ook een losse batterijlader voor twee batterijen met de camera mee. Een andere verbetering betreft wifi: dat is de nieuwe Wi-Fi 6E standaard. De camera heeft twee gecombineerde CFexpress A/SDHC-sleuven. Geheugenkaarten zijn op het moment nogal duur, maar SDHC is veel te langzaam voor 66 megapixel, vooral doordat de buffer dan heel snel vol is. De zoeker heeft net als die van de voorganger 9,4 miljoen beeldpunten. Dat zijn er ongeveer drie keer meer dan iemand met gewone gezichtsscherpte kan zien.

Conclusie
De *a*7RVI biedt op het eerste gezicht geen grote wijzigingen ten opzichte van de voorganger. Maar er zijn meerdere kleine veranderingen en het is de fullframecamera die op het gebied van resolutie en dynamiek het hoogst scoort. Voor de landschapsfotograaf een aantrekkelijk aanbod. Om van de kwaliteit van de sensor te profiteren moet je wel de beste objectieven gebruiken en de mechanische sluiter combineren met de verliesvrije RAW-compressie. Voor het snelle werk is de camera minder geschikt.

Beoordeling:
Afbeeldingskwaliteit **9***
Snelheid **7**
Bediening **7,5**
Prijs-kwaliteit **7,5**

Adviesprijs **€ 4,999,-**
Info **sony.nl**

*Alleen met mechanische sluiter verliesvrij gecomprimeerd, anders 8 resp. 7,5

Maak Creëren Makkelijker

PGYTech is een wereldwijde pionier, toegewijd aan het maken van kwalitatief hoogwaardige, intuïtieve gear voor de creatieve makers.

Zoals onze naam benadrukt - Paardebloem in het Chinees - belichamen wij de wens van licht en vrijheid. Onze hoofdmissie is Maak Creëren Makkelijker, verlicht technische last zodat jij, de maker, verder kan gaan.

Voor meer dan een decennium, heeft onze eindeloze innovatie kracht gegeven aan meer dan 180 patenten en meer dan 3 miljoen gebruikers, verspreid over 100+ landen, wij Maken Creëren Makkelijker.

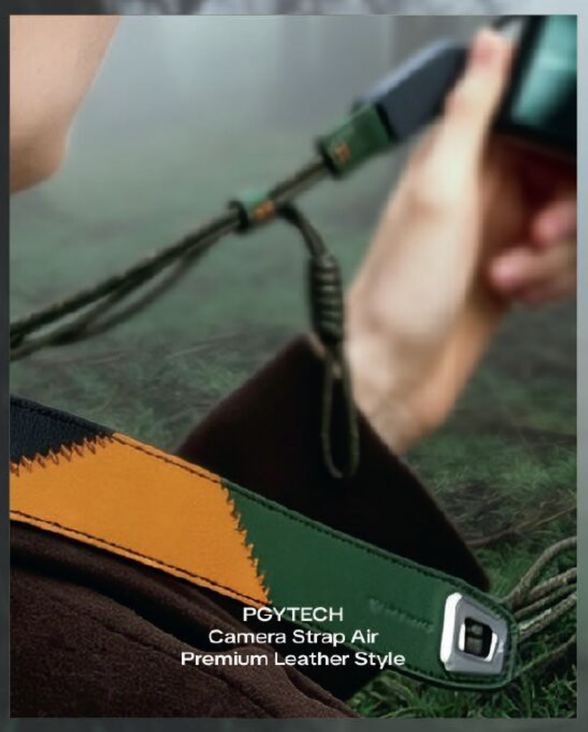

PGYTECH

Review Sony FE 100-400mm

f/4.5 G Master OSS

Spannende maten

Sony introduceerde begin juni samen met de *a*7RVI een objectief met wel heel spannende maten: 100-400mm, f/4,5 en 1827 gram. Is het ook verder ideaal?

TEKST EN FOTOGRAFIE DRÉ DE MAN

Als ik het objectief uit de verpakking haal, lijkt het ineens een stuk groter dan in mijn herinnering, maar als ik het daarna op de camera zet, dan lijkt het weer kleiner. Allemaal subjectief natuurlijk, maar omdat het voor zijn omvang vrij licht is, lijkt het op zo'n moment weer kleiner. Dan de harde gegevens: het meet 328 bij 120mm en weegt 1827g. Vergelijk je het met de lichtzwakkere voorganger, dan is het grofweg anderhalf keer zo groot en zwaar en een derde keer dikker: 1395g en 205 x 94mm. Maar je kunt het ook vergelijken met de Sony G 400-800mm f/6.3-8. Dat objectief weegt 2475 g en meet 120 x 346mm. Dan is de 100-400mm f/4.5 GM dus iets korter en een derde lichter. In die vergelijking is het nieuwe objectief bij 400mm dan 2/3 stop lichtsterker, met 1,4x converter bij 560mm 1/3 stop lichtsterker en met 2x converter bij 800mm 1/3 stop minder lichtsterk. Op basis van de test en foto's gemaakt door onder andere Gustav Kiburg verwachten we dat de prestaties van de combinatie bij 800mm vrijwel identiek zijn en bij 400mm zonder converter beter.

Kortom: voor de combinatie van bereik en lichtsterkte is het objectief zeker niet groot en zelfs relatief licht. Het is ook een objectief voor een heel andere doelgroep dan de lichtzwakkere 100-400mm, die leverbaar blijft. De 100-400mm f/4.5-5.6 is meer een objectief voor reizen en dergelijke, waarbij je af en toe ook weleens een vogel fotografeerd. Dit lichtsterkere en nieuwe objectief is vooral iets voor natuur- en sportfotografen die flexibel willen zijn. Met een prijs van nog net geen vijfduizend euro zit het in een andere klasse dan de andere telezooms. Aan de andere kant is het ook weer duidelijk minder duur dan de lichtsterke vaste brandpunten.

Bouw

Sony kent twee typen eigen objectieven: G en G Master. Een meester is meestal beter dan de leerling dus G Master-objectieven vormen de top, optisch maar ook qua bouw. Het objectief ziet er dan ook degelijk en fraai uit. Het heeft een scherpstelring die elektronisch werkt en die ook gebruikt kan worden om de scherpstelring gelijkmatig te laten draaien. Verder

zijn er om de negentig graden knoppen om de scherpstelling vast te houden en is er een aparte functie-ring, vóór de zoomring. Deze laatste kun je een paar mm naar links en rechts draaien en de functie kun je in de camera-menu's instellen.

Er zitten maar liefst vijf kleine schuifknopjes op het objectief, maar sommige knoppen zijn bij andere merken gecombineerd. Met de bovenste knop kies je voor AF en MF, met die daaronder full time DMF, dus continue handmatige scherpstelling met vergroot zoekerbeeld, dan een scherpstelbegrenzing van oneindig tot vier meter, stabilisatie aan/uit en ten slotte een knopje voor de drie stabilisatie-modi: gewoon, pannen en actief/gestabiliseerd zoekerbeeld. Verder zijn er dan nog twee ogen voor een riem.

‘Voor de combinatie van bereik en lichtsterkte is het objectief zeker niet groot en relatief licht’

De zoomring zelf is vrij breed, wat prettig is. Toen ik er voor de eerste keer aan draaide en hem een beetje los liet, schrok ik: het leek alsof er een geest in het objectief zat. Wat bleek: de zoomgroep is vrij zwaar en de ring draait uit zichzelf weer terug als je het objectief iets omhoog of omlaag richt. Gelukkig heeft het objectief een knop waarmee je kunt instellen of die ring licht dan wel zwaar draait. Die lichte instelling is soms handig, maar fotografisch levensgevaarlijk, zeker op statief. De gebruiksaanwijzing beveelt aan om deze knop op ‘smooth’ te zetten. Die aanbeveling zou ik wijzigen als ik Sony was en ik zou meteen een tussenstand verzinnen, want dat lijkt het handigst.

Die lichte respectievelijk zware instelling van de zoomring is jammer, want verder maakt de bouw van het objectief een uitstekende indruk. Inwendig is er voor een goede reflectiebescherming gezorgd en de lensgroepen bewegen zeer geleidelijk door het objectief. De statiefring heeft een (verborgen) knop om de klik bij iedere negentig graden uit te schakelen. Het eerste element bij een 400mm f/4,5 heeft noodzakelijkerwijs een diameter van bijna 10 cm en dus is de filtermaat is 95 mm. Gelukkig is er ook een filterlade voor filters van 40,5mm. Dat eerste grote element is ook voorzien van een fluoride coating en het objectief is uiteraard stof- en spatwaterdicht.

Opbouw

De opbouw lijkt op het eerste gezicht vrij gewoon. Het objectief bestaat wel uit maar liefst 28 elementen in 20 groepen, maar dat is niet zo ongewoon voor een lange telezoom met een groot bereik en een relatief hoge lichtsterkte. Bij nadere beschouwing valt op dat de (achterste) telegroep vrij klein is en dat daarbij gebruik is gemaakt van een combinatie van extreem asferische en extreme ED-elementen. Dat helpt bij het beperken van omvang en gewicht.

Aan het begin zien we na het minder breekbare element van gewoon glas twee elementen met extreem lage kleurbreking (super ED) die vrij dun zijn en net als bij de 300mm een dubbelconcaaf ED-element (een originele oplossing) en nog twee gewone ED-elementen, een asferisch element met een extreme vorm en ten slotte een element dat zowel extreem sferisch is als een extreme kleurbreking heeft. Die zes speciale elementen (door de combinatie van eigenschappen een laag aantal) zitten dan weer tussen 22 elementen van gewoon, dus lichter glas in. Alleen de eerste drie elementen zijn groot.

Extreem asferische elementen zie je zeer zelden bij teleobjectieven, omdat deze een moeilijk voorspelbaar en weinig constant effect kunnen hebben op de weergave van de onscherpte. Of dat in dit geval ook zo is, bespreken we onder het kopje ‘Lab’. Het levert in ieder geval een gewichtsbesparing op – of een hogere scherpte bij gelijkblijvend gewicht, net wat je wil.

‘Verder maakt de bouw van het objectief een uitstekende indruk’

Het eerste element is van gewoon glas maar heeft wel een fluoride-coating, zoals we tegenwoordig vaak zien bij duurdere objectieven. De scherpstelgroep (met compensatie) is vrij groot en waarschijnlijk relatief zwaar. In ieder geval heeft Sony maar liefst vier XD lineaire motoren gebruikt. Sony belooft 3x snellere AF en 50% hogere tracking prestaties en voldoende snelheid om ook bij 120 bps van de A9 III nog goed scherp te stellen. Die indruk werd in de praktijk bevestigd, al konden we het objectief niet met een A9 III testen.

LAB

In het lab zien we dat de inzet van de extreem speciale elementen zijn vruchten afwerpt. Het objectief lijkt qua prestaties meer op een lichtsterk lang teleobjectief met een vaste brandpuntsafstand dan op een 100-400mm-zoom. Dat wil dus zeggen dat al bij volle opening een uitstekende scherpte levert, ook aan de rand en in de hoeken. Diafragmeren levert nog een lichte verbetering op en dan vooral bij de kortere brandpuntsafstanden, maar dat verschil is zo klein dat diafragmeren in de praktijk vrijwel alleen zin heeft als het voor de scherptediepte nodig is. Wel is de T-waarde (de transmissie-waarde) wat lager dan verwacht, het is eerder f/5.1 – maar de Sony G 100-400mm f/4,5-5.6 heeft – net zoals veel andere objectieven – ook een lagere T-waarde, dus het verschil blijft ongeveer tweederde stop.

Camera: Sony α7RVI | **Objectief:** Sony FE 100-400mm f/4.5 GM OSS @ 400mm | **Diafragma:** f/4.5 | **Sluitertijd:** 1/640s

Camera: Sony α7RVI | **Objectief:** Sony FE 100-400mm f/4.5 GM OSS @ 358mm | **Diafragma:** f/4,5 | **Sluitertijd:** 1/80s
Het bokeh is in het algemeen echt mooi, maar op deze foto minder. Het achtergrondbokeh is ook onrustiger dan het voorgrondbokeh.

Door de in JPG en in RAW automatisch toegepaste profielcorrecties zie je niks, respectievelijk bijna niks, van vertekening en vignetering.

‘In het lab zien we dat de inzet van de extreme speciale elementen zijn vruchten afwerpt’

Schakelen we die uit (alleen mogelijk met speciale RAW-verwerkende software) dan zien we dat de vertekening beperkt is. De chromatische aberratie is bij 400mm gering, ongeveer één pixel, maar bij 100mm wat groter. Bij 400mm zien we vooral groen bij 100 mm meer magenta. We zien weinig kleurfouten in de voor- of achtergrond (kleurbokeh). Prima prestaties dus.

Het bokeh is in het algemeen mooi. Duidelijk onscherpe vormen op de voorgrond en achtergrond worden mooi afgebeeld zonder harde randen. We zien ook geen sporen van uienringbokeh, de asferische elementen zijn mooi regelmatig van vorm. De vorm van het diafragma is bij een objectief dat waarschijnlijk vooral bij volle opening gebruikt zal worden minder belangrijk, maar het is prettig dat het elf afgeronde bladen heeft. Wel zien we in de gebieden die onscherp zijn maar wel herkenbare vormen tonen wat onrustige elementen, zie de voorbeeldfoto. Dat zal ongetwijfeld verband houden met de inzet van extreme asferische elementen, maar bij een objectief als dit moet je als ontwerper ergens een compromis sluiten.

Conclusie
Het objectief is zonder meer een aanwinst van het Sony-programma. Het levert zeer goede prestaties en is relatief licht. Het past ook wel in de filosofie van het merk: Waar andere merken deels lichte teleobjectieven hebben met vaste brandpunten, heeft Sony vooral zoomobjectieven in het telegebied. Wie tegen de prijs aanhikt, zou ook naar de andere Sony-telezooms kunnen kijken, maar dit lijkt wel de aantrekkelijkste optie. Kortom: zeer aanbevolen.

Beoordeling:
Afbeeldingskwaliteit **8,4**
Snelheid **8,5**
Bouw **7,5** (wanneer Sony de zoomring aanpast 8)
Prijs-kwaliteit **7,2**

Adviesprijs **€ 4,999,-**
Info **sony.nl**

Schneider-Kreuznach x LK Samyang AF 60-180mm f/2.8

De liefde tussen LK Samyang en Schneider-Kreuznach zie je zelfs terug in de vorm van een kruisje tussen beide namen op het objectief. Het zoombereik gekoppeld aan de lichtsterkte maakt het tot een interessant alternatief, net als het vrij geringe gewicht. Dat maakt allemaal erg nieuwsgierig. Maar hoe goed is deze nieuwe variatie op de bekende 70-200mm f/2.8-zooms?

TEKST EN FOTOGRAFIE DRÉ DE MAN

De eerste indruk van de Samyang – zo noemen we hem voor het gemak maar – is uitstekend. Het objectief zit in een doos die kwaliteit suggereert en is in overeenstemming met de indruk die je krijgt als het objectief in handen neemt. Het is niet zwaar maar maakt de indruk tegen een stootje te kunnen en dat geldt zeker voor de zoomring die vrij zwaar, maar niet té zwaar draait. Een eerste inspectie van de bescherming tegen innerlijke reflecties versterkt die indruk.

‘Schneider-Kreuznach is een eerbiedwaardige naam uit de Duitse camera-industrie.’

Er is een extra (programmeerbare) functieknop, een knop voor AF en MF en een andere om de zoom vast te zetten en een USB-C-aansluiting voor firmware-updates.

Zet je het objectief op de camera dan merk je dat er vrij snel scherpgesteld wordt. Bij 200mm kun je tot op 78 cm scherpstellen en bij 60 cm is dat 35 cm, prima dus. Op de camera monitor zien we dat de foto’s een vrij hoog contrast hebben en een prima scherpte. Omdat we het in een

Camera: Sony α7III | **Objectief:** Samyang LK x Schneider-Kreuznach 60-180mm f/2.8 op 105mm | **Diafragma:** f/2.8 | **Sluitertijd:** 1/25s

erg vroeg stadium testen is er nog geen lensprofiel, dus wat we zien is de ongecorrigeerde versie.

De 60-180mm is niet het eerste kindje dat uit deze Duits-Koreaanse verbinding voortkomt. Er was al een 14-24mm f/2.8 en een 24-60mm f/2.8. Je zou dus kunnen zeggen dat hier sprake is van een eigen definitie van de traditionele heilige drie-eenheid met een aanpassing van de brandpuntsafstanden om gewichtsbesparing mogelijk te maken. Afhankelijk van welke Sony-groothoekzoom je kiest, bespaar je minimaal een halve kilo, maar waarschijnlijk een hele kilo. Per gram bespaar je dan ook weer een paar euro.

Het aardige van het bereik is dat het daardoor ook nog aantrekkelijker wordt om van de drie-eenheid een twee-eenheid te maken en de standaardzoom te vervangen door een of twee lichtsterke vaste brandpunten. Een 50 en/of 35mm f/1.4 of f/1.2 biedt natuurlijk een veel hogere beeldkwaliteit en meer mogelijkheden bij weinig licht dan een standaardzoom en het verschil tussen 24 en 28mm laat zich in bijna alle gevallen gemakkelijk opvangen door iets te croppen. Wil je gewicht besparen dan kun je ook nog kiezen voor een kleine en lichte 40mm.

Naamsverwarring

De naam Samyang is twee jaar geleden veranderd in LK Samyang; LK staat voor Leading Korea. Daarmee wil LK Samyang benadrukken dat ze de belangrijkste optische fabrikant zijn in Korea. De cineobjectieven van LK Samyang dragen sinds meer dan tien jaar de merknaam Xeen en ook dat gaat niet veranderen.

Dan staat er dus op verschillende nieuwe objectieven ook nog eens een kruisje en Schneider-Kreuznach.

‘Het aardige van het nieuwe bereik is dat het daardoor nog aantrekkelijker wordt om van de drie-eenheid een twee-eenheid te maken’

Je zou je kunnen voorstellen dat de nieuwe naam ook een manier is om aan te geven dat Samyang zich nu hoger in de markt positioneert dan eerder.

Schneider-Kreuznach is een eerbiedwaardige naam uit de Duitse camera-industrie. Het bekendst is Schneider-Kreuznach waarschijnlijk door de 80mm f/2.8 Xenotar voor de Rollei 6x6-camera’s.

Camera: Sony α7III | **Objectief:** Samyang LK x Schneider-Kreuznach 60-180mm f/2.8 op 180mm | **Diafragma:** f/2.8 | **Sluitertijd:** 1/500s

Die was minstens even goed, zo niet beter dan de Zeiss Planar, maar er waren veel meer uitstekende Schneider-kreuznachobjectieven. Samyang LK CTO Lee Hye-jin omschrijft de samenwerking als: 'Het is als het verschil tussen een grote fabrikant en een meester op het vakgebied'. Maar Schneider-Kreuznach is ook een specialist voor wat betreft coatings. Verder biedt het diensten aan op het gebied van rapid prototyping en andere onderdelen van agile lensontwerp en maakt onder meer uitstekende objectieven voor film. Dat de samenwerking in technische zin zinvol is, hebben de twee andere objectieven uit de drie-eenheid al laten zien.

Bouw

Na deze vrij lange inleiding zouden we normaliter ingaan op de bouw van het objectief, maar daar hebben we nog geen informatie over. We zijn in Nederland de eersten die het objectief konden testen. Wel hebben we enkele data: het telt 17 elementen in 14 groepen, is 149mm lang en weegt 728 g, 82 g minder dan de even lange Tamron 70-180mm f/2.8. Wat we kunnen zien is dat het laatste element van de telegroep aan het eind erg bol is en zeer dicht op de sensor zit. Dat zien we ook bij Samyangs 35-150mm en we verwachten een vergelijkbare opbouw met in meerderheid ED- en asferische elementen.

'Kennelijk is het objectief geoptimaliseerd voor de langste brandpuntsafstand'

LAB

In het lab wordt de goede indruk van de praktijkfoto's nog versterkt. We zien over het gehele bereik al bij volle opening een mooi contrast en een prima scherpte over een groot deel van het beeld. Dat deel is bij de langste brandpuntsafstand het grootst, maar het verloop is steeds hetzelfde: bij f/5.6 wordt al een optimum bereikt en dat is een heel prettige eigenschap, ook gezien het feit dat de diffractie dan nog geen rol speelt. Er is heel weinig longitudinale CA in de onscherpe delen van het beeld. De laterale chromatische aberratie neemt met het toenemen van de brandpuntsafstand af. Dat is echt merkwaardig, omdat die beeldfout zonder speciale correctie juist kwadratisch toeneemt met de brandpuntsafstand. Kennelijk is het objectief geoptimaliseerd voor de langste brandpuntsafstand en neemt de CA dus iets toe wanneer de lensgroepen bij het uitzoomen verschuiven. Ongebruikelijk maar ook slim.

Camera: Sony α7III | **Objectief:** Samyang LK x Schneider-Kreuznach 60-180mm f/2.8 op 180mm | **Diafragma:** f/8 | **Sluitertijd:** 1/200s

De vertekening volgt wel het gebruikelijke patroon: bolvormig bij 60mm en kussenvormig bij 180mm, maar die is nergens sterk. We hebben die vertekening en de chromatische aberratie in RAW handmatig gecorrigeerd en dat had niet of nauwelijks gevolgen voor de scherpte. Het bokeh is mooi, al zien we wel vrij duidelijk kattenoog-effecten bij volle opening. Belangrijk is dat de vormen mooi afgerond zijn en dat bokehbellen (lichtcirkels) geen harde randen hebben en al evenmin het gevreesde uienringpatroon vertonen.

Conclusie

De Schneider-Kreuznach x LK Samyang 60-180mm f/2.8 draagt een opvallende naam en die zegt eigenlijk al veel: een opvallend en handig bereik en een zeer goede kwaliteit. Verder zijn prijs en gewicht bescheiden en zijn er bij het ontwerp goede afwegingen gemaakt, zodat het in de praktijk zeer goed voldoet.

Beoordeling:

Afbeeldingskwaliteit **8,5**
Snelheid **7,5**
Bouw **8**
Prijs-kwaliteit **8,5**

Adviesprijs **€ 999,- incl. btw**
Info **samyangbenelux.com**

Review Tamron 25-200 f2.8-5.6

Het is weer bijna vakantietijd en dat houdt in dat menigeen op zoek gaat naar een reiszoom. Tamron ontwikkelde in 1992 ooit de moeder van alle reiszoom, de 28-200 f/3.5-5.6. Nu zijn we toe aan de 25-200 f/2.8-5.6. Het is een reiszoom, maar ook meer dan dat.

TEKST EN FOTOGRAFIE DRÉ DE MAN

Door de grotere lichtsterkte in het extra groothoekbereik is het ook een goede all-in-one, een objectief waar je (bijna) alles mee kunt fotograferen. Dat is ook de aanduiding die Tamron zelf eraan geeft. Volgens de telling van Tamron is dit de zevende generatie, maar er zijn in de loop der jaren veel meer verschillende modellen geweest, deels parallel. Sommig modellen werden compacter, andere hadden een langere telebrandpuntsafstand en er kwamen modellen voor APS-C en zelfs één keer eentje voor micro four thirds bij.

Alle modellen voor fullframe begonnen tot nu toe bij 28mm. 28-200mm is enigszins afgerond een zoomfactor van 7,142857142857142 857142857142857 1 enz.

‘Zowel de specificaties als de prestaties zijn in de loop der jaren steeds beter geworden’

Nu is dat een wiskundig integere 8 x zoom geworden. Tamron zelf schrijft dat dit objectief de tweede generatie is van de 28-200mm f/2.8-5.6 Di III RXD, dus model A071, maar hij héét 25-200mm f/2,8-5,6 Di III VXD G2 en het is model A075. Misschien een beetje verwarrend, maar aan die veelheid van generaties en modellen zit ook een positieve kant: zowel de specificaties als de prestaties zijn in de loop der jaren steeds beter geworden.

Zoals alle Tamron-objectieven van de laatste tien jaar is de afwerking mooi en degelijk, maar als je goed kijkt zie je dat het materiaal iets glimmender is geworden en dat is een vooruitgang in mijn optiek. Het is vrij klein (12 cm) en licht (575 g) voor deze combinatie van bereik

en lichtsterkte. Belangrijk voor een uitschuivende zoom met een groot bereik: de zoombeweging verloopt zowel soepel als vertrouwenwekkend. Richt je het objectief omhoog dan zakt het niet in en het omgekeerde gebeurt al evenmin als je het omlaag richt. Het bestaat in feite uit drie delen: het objectief zelf, daarin een tubus die uitschuift en daarin wéér een uitschuivende tubus. Die laatste twee zijn vrijwel even lang en dik en hebben geen speling. Verder zit er – gelukkig – een goede zonnekap bij en een hoesje en het objectief beschikt over een speciale functie knop, links. Aan dezelfde kant zit ook nog een USB-C-poort en daaraan kun je de Tamron Link aansluiten – via BlueTooth. Ook is er een knop om het objectief vast te zetten in de korte brandpuntsafstand, voor transport.

Camera: Sony α7III | **Objectief:** Tamron 25-200mm f/2.8-5.6 bij 25mm | **Diafragma:** f/11 | **Sluitertijd:** 1/25s

Camera: Sony α7III | **Objectief:** Tamron 25-200mm f/2.8-5.6 bij 200mm | **Diafragma:** f/14 | **Sluitertijd:** 1/25s

Tamron Link en Tamron Lens Utility

Een USB-C-poort is erg klein en objectief fabrikanten van de onafhankelijke merken maken er toenemend gebruik van voor firmware-updates. Tamron is een stap verder gegaan en levert een USB-C-Bluetooth-adapter. Zo maak je dan draadloos verbinding tussen het objectief en een smartphone (Android of iOS). Zo kun je een hele reeks aan speciale functies toewijzen aan zowel de FN-knop op het objectief als aan het objectief zelf. Denk daarbij aan AF/MF via de FN-knop, maar aan die knop kun je ook een camerafunctie toewijzen, een speciale instelling voor astrofotografie, je kunt er de draairichting van de ringen mee instellen en nog veel meer.

De mogelijkheid bij filmen is met de Tamron Lens Utility voor video wel heel bijzonder. Hiermee heb je dan de mogelijkheid om digitaal follow focus in te stellen en het diafragma te controleren, waarbij je dan die instellingen kunt aangeven voor bepaalde momenten. Je kunt met andere woorden instellen dat de scherpstelling bijvoorbeeld na 10 seconden begint te verlopen van 1m naar 3m en dat die beweging na 20 seconden is afgerond. Datzelfde kan voor het diafragma. Ook kun je twee focuspunten instellen, zodat je snel van het ene naar het andere punt kunt springen. Dat laatste is ook mogelijk en som handig bij het fotograferen.

Zet je het objectief op de camera, dan lijkt het twee persoonlijkheden te hebben – en dat is in dit geval een goede eigenschap. Door de vrij grote lichtsterke en de vrij korte brandpuntsafstand van 25mm lijkt het eerst alsof je een reportage-groothoek op je camera hebt, zoom je in, dan wordt het een serieuze tele. Het verschil tussen de 28mm van de voorganger en 25mm lijkt klein, maar bij een groothoek telt iedere millimeter. 28mm is vaak toch nog steeds een beetje saai; bij 25 of 24 mm krijg je perspectieven die wat opwindender zijn. Het verloop van de lichtsterkte over de acht keer zoom houdt geen verrassingen in:

Camera: Sony α7III | **Objectief:** Tamron 25-200mm f/2.8-5.6 bij 200mm | **Diafragma:** f/5,6 | **Sluitertijd:** 1/200s

2,8	25-26
3,2	27-33
3,5	34-40
4	41-52
4,5	53-72
5	73-95
5,6	96-200

Het objectief heeft geen optische stabilisatie, je bent aangewezen op stabilisatie van de camera. Dat is bij een objectief in Sony-vatting met dit brandpuntsafstandenbereik niet echt een bezwaar en maakt het objectief ook kleiner en goedkoper. Het macro-bereik gaat bij 25mm tot 1 : 2 en 16 cm. Bij 200mm is het 1 : 4 en 80 cm. De afbeeldingsmaatstaven zijn opmerkelijk goed.

‘Reiszooms zijn altijd een compromis, maar in dit geval is het wel een gelukkig compromis.’

Let wel: de afstanden worden gemeten vanaf de sensor. Dat is in de optica gebruikelijk, maar reken je vanaf de voorkant van het objectief dan krijg je heel andere waarden. Bij 25mm en 1 : 2 zit je dan heel erg dichtbij je onderwerp: 2 cm van de filterring. Bij 200mm is die afstand ongeveer 60 cm van de filterring. In het begin kom je bij 200mm al snel binnen de kortste instelafstand en denk je dat de scherpstelling het niet goed doet. Dat komt doordat je een beetje verwend bent door de kortste instelafstand bij groothoek. In feite is 60 cm nog steeds erg goed, het is meer een kwestie van wennen.
Er is weinig focus breathing: stel je scherp tijdens het filmen, dan wordt het beeld nauwelijks groter of kleiner. Het scherpstelpunt verschuift uiteraard wel, maar ook dat is nauwelijks merkbaar bij AF. Het objectief blijft mooi in balans en de zoombeweging is goed gecontroleerd: die blijft constant over het zoombereik en voelt precies goed aan, is niet te licht maar zeker ook niet te zwaar. De foto’s zien er goed uit en dat maakt nieuwsgierig naar de resultaten in het lab.

LAB

In het lab zien we dat het objectief het bij 25mm relatief heel goed doet: al bij de grootse opening wordt scherpe resultaten behaald, behalve met name meridionaal in de uiterste hoeken. Diafragmeren verbetert deze uiterste hoeken. Dat beeld zien we ook bij 35, 50,70, 135 en 200 mm, maar daar neemt het gebied dat iets minder goed is verder toe, vooral boven de 135mm. Dat klinkt erger dan het is: ook bij 200mm krijg je goed bruikbare beelden. Sterker nog: vergeleken met dit soort objectieven van een paar jaar geleden is het echt goed. Het contrast op details is echter zichtbaar lager en zal soms bij de bewerking verhoogd moeten worden. Aan de andere kant wordt het bokeh met toenemende brandpuntsafstand steeds mooier. Technisch gezien zit daar een zekere logica in, voor een deel zal het ondergecorrigeerde sferische aberratie zijn. Kortom: het objectief bevestigt ook in technisch opzicht de indruk van het begin. In de groothoek- en standaardstand

Uitschakeling van de correcties van CA en vertekening in de software laat zien dat met name de vertekening mooi binnen de perken blijft en iets soortgelijks geldt voor de vignetering. Als je jpg’s maakt of gewoon de standaard profielcorrectie gebruikt in RAW zie je er niets van. Chromatische aberratie is bij de langste brandpuntsafstanden wat sterker maar ook die is na correctie niet direct zichtbaar. Wel zal hij bijdragen tot een minder goede weergave van details. Het objectief is heel goed bestand tegen tegenlicht en dat is zeker niet vanzelfsprekend voor een reiszoom/all-in-one.

Conclusie

Objectieven met een groot zoombereik zijn optisch altijd een compromis, maar in dit geval is het wel een gelukkig compromis. De eigenschappen van het objectief zijn zodanig op elkaar afgestemd dat je al snel mooi foto’s krijgt. Dat geldt met name voor het bokeh bij de langere brandpuntsafstanden en de goede bescherming tegen tegenlicht. De uitbreiding in het groothoekgebied is zeer welkom en daar bereikt het objectief ook de hoogste prestaties.

Beoordeling:
Afbeeldingskwaliteit **7,3**
Snelheid **7,5**
Bouw **8**
Prijs-kwaliteit **8**

Adviesprijs **€ 849,-**
Info **tamron.nl**

WhiteWall Fine Art Print op Alu-Dibond getest

Een sterke foto verdient meer dan een goed scherm. Voor fotografen, beeldmakers en gevorderde liefhebbers wordt de fysieke print steeds vaker onderdeel van het eindproduct: van expositie en portfolio tot klantpresentatie en verkoopprint. Daarom testten we de WhiteWall Fine Art Print op Alu-Dibond met Hahnemühle Photo Rag, een matte fine-art combinatie voor wie werk strak en duurzaam wil presenteren.

Testopstelling
Voor deze praktijktest kozen we een beeld met fijne details, zachte huidtinten, diepe schaduwpartijen en subtiele middentonen. Juist bij zo'n bestand zie je snel of een print te hard, te vlak of te contrastrijk wordt. Hahnemühle Photo Rag is een logische keuze door de matte uitstraling, rustige structuur en fijne toonweergave.

De print kwam vlak en verzorgd afgewerkt binnen. De montage op Alu-Dibond geeft direct stevigheid zonder log aan te voelen. Vooral bij grotere formaten is dat belangrijk: een sterke foto verliest overtuigingskracht wanneer de drager buigt of kwetsbaar oogt.

Beeldkwaliteit
De eerste indruk is rustig en professioneel. De matte afwerking voorkomt hinderlijke reflecties en laat de foto centraal staan. Details blijven goed zichtbaar, zonder kunstmatig scherpe of overdreven digitale uitstraling. Dat maakt deze uitvoering geschikt voor portret, documentaire fotografie, landschap, architectuur en zwart-witwerk.

In de donkere partijen houdt de print voldoende doortekening. Schaduwen lopen niet snel dicht en subtiele overgangen blijven zichtbaar. Ook huidtinten worden natuurlijk weergegeven. Bij kleurbeelden blijft de verzadiging beheerst. De print heeft diepte, maar geen schreeuwerige presentatie. Precies wat je zoekt bij fine-art: het product versterkt het beeld zonder de foto te overheersen.

Afwerking en gebruik
De combinatie van fine-art papier en Alu-Dibond voelt geschikt voor fotografen die hun werk serieus willen ophangen, verkopen of presenteren. De vlakheid is sterk, de randen zijn netjes en het geheel heeft een galerieachtige uitstraling. Wel vraagt het matte oppervlak om zorgvuldige behandeling, zeker wanneer de print vaker wordt verplaatst.

Testscore

Afdrukkwaliteit:	**9/10**
Detailweergave:	**8,5/10**
Toon- en schaduwweergave:	**9/10**
Kleurweergave:	**8,5/10**
Afwerking:	**9/10**
Professioneel toepasbaar:	**9/10**
Prijs-kwaliteit:	**8/10**
Eindscore:	**8,7/10**

Conclusie
De WhiteWall Fine Art Print op Alu-Dibond met Hahnemühle Photo Rag is geen standaard wanddecoratie, maar een serieuze presentatievorm voor fotografen. Matte rust, fijne detaillering, goede vlakheid en verzorgde afwerking maken dit product geschikt voor portfolio, expositie en verkoop.

Wie maximale glans of een opvallend interieurstatement zoekt, kan beter naar andere afwerkingen kijken. Maar voor fotografen die controle, nuance en professionele presentatie belangrijk vinden, is dit een sterke keuze.

Review Nikkor Z 70-200mm f/2.8 VR S II

Mag het een pondje minder zijn?

De nieuwe Nikkor Z 70-200 f/2.8 VR S is een stuk lichter geworden. Het is nu de lichtste 70-200 f/2.8 op de markt. Is het ook nog steeds de beste?

TEKST EN FOTOGRAFIE DRÉ DE MAN

Het heeft er alle schijn van dat Nikon de voordelen van de spiegelloze Z-lensvatting niet alleen blijft gebruiken om de beste, maar in sommige gevallen ook om de lichtste objectieven te maken. Net als de 24-70mm f/2.8 heeft de 70-200mm f/2.8 voor de Z-vatting een Ozempic-kuur ondergaan. Juist bij de 70-200 is dat erg belangrijk. Van de beroemde reportage-drie-eenheid 14-24mm f/2.8, 24-70mm f/2.8 & 70-200mm f/2.8 is (of was) de laatste zowel de belangrijkste als de zwaarste. Bovendien kun je het objectief het minst gemakkelijk vervangen door een lichter alternatief. Voor de 14-24mm f/2.8 biedt Nikon al een f/4-vervanger aan. Bij de 24-70mm kun je vrij gemakkelijk een f/4-versie gebruiken en/of enkele primes, maar in veel (semi-)professionele gevallen kun je nauwelijks om een 70-200 f/2.8 heen.

‘Die hebben immers allemaal hun eigen brandpuntsafstand nodig’

Zelfs bij reisfotografie is dat zo en juist daar is (of was) het grote gewicht een probleem. ‘Zoomen met je voeten’ is bij teleobjectieven nauwelijks een oplossing en al helemaal niet bij reportages. Alternatieven met een geringere lichtsterkte helpen je van de regen in de drup: je achtergrond wordt niet vaag genoeg en vaak moet je ook een te hoge ISO-waarde kiezen. De achtergrondonscherpte is ook belangrijk omdat een 70-200mm f/2.8 bovendien een geheime portretspecialist is. Door de variaties in brandpunten is zo’n objectief erg geschikt om portretten te maken van mensen met de meest uiteenlopende gezichtsvormen. Die hebben immers allemaal hun eigen brandpuntsafstand nodig.

Maar een dag rondlopen met een gewicht van pakweg anderhalve kilo is geen pretje en al helemaal niet wanneer je zelf klein en licht bent.

Natuurlijk kun je als ontwerper de techniek van een uitschuifzoom gebruiken om een objectief kleiner en lichter te maken, maar dat is bij een professioneel reportageobjectief geen goed idee. Dat moet (letterlijk) tegen een stootje kunnen en dat kan alleen met een interne zoom.

Wat heeft Nikon dan wél gedaan om zo'n grote gewichtsbesparing te bereiken? Allereerst een ontwerp gemaakt waarbij consequent gewichtsbesparing voorop stond – met behoud van de kwaliteit en degelijkheid van de vorige versie. Zo is heel veel aandacht besteed aan de zoombeweging en de consequenties daarvan voor het gewicht van metalen tubussen. Verder is er weinig gebruikgemaakt van het zware ED-glas, zijn vaak erg dunne elementen toegepast (overigens ook goed voor het verminderen van sferische aberratie) en een combinatie van verschillende glassoorten en speciale elementen. Ten slotte is er dan bij de grote en dus zware elementen aan de voorkant gekozen voor een andere opbouw. De eerste twee elementen zijn erg dun en het eerste element is concaaf, het derde element wel dikker, maar dat is van het lichte fluoriet. Dat hield wel in dat er iets meer aberraties in die eerste groep ontstonden, maar die konden verderop in het objectief vrij gemakkelijk gecorrigeerd worden met speciale elementen.

In de tabel kun je goed zien hoe Nikon de technologie van de zoomobjectieven veranderd heeft sinds 1970. Alle onbegrijpelijke afkortingen vanaf de vijfde kolom hebben betrekking op speciale glassoorten, -vormen of coatings. Het aantal elementen van speciaal glas staat ook nog eens apart vermeld in de laatste kolom.

'Dat moet (letterlijk) tegen een stootje kunnen en dat kan alleen met een interne zoom'

80-200mm-objectieven en later 70-200mm-objectieven vormen al decennialang een specialiteit van Nikon. Niet alleen was Nikon de eerste die een bruikbaar 80-200mm voor fotografie bouwde ('The zoom that ends all other zooms') maar al sinds de laatste 70-200 voor de F-vatting maakt Nikon de beste 70-200 f/2.8 op de markt. Die voorsprong wordt met iedere nieuwe versie groter.

Andere veranderingen

Nu zou je denken dat zo'n gewichtsbesparing genoeg is, maar Nikon heeft nog meer veranderingen doorgevoerd ten opzichte van de eerste versie voor de Z-vatting. Zo is het bokeh nog mooier geworden. Weliswaar worden cirkelvormen (bokehballen) bij 200mm iets meer afgeknepen, maar bij de kortere brandpuntsafstanden (die je bij portretten gebruikt) zijn ze nu juist bijna rond en dat zie je óók bij de andere vormen in de onscherpte. Dan kun je nu 1,5x dichterbij foto's maken. De zonnekap is nu voorzien van een venstertje, zodat je een polarisatie- of een variabel ND-filter gemakkelijk kunt draaien. Dat is vooral handig bij het filmen en dat geldt ook voor de ring die je kunt instellen als diafragmaring. Wat ik persoonlijk erg prettig vind: de statiefvoet is nu van het Arca-Swiss-type, je hoeft dus niet meer een hetzij veel te dure, hetzij beetje klungelige extra statiefvoet te kopen.

Camera: Nikon Z8 | **Brandpuntsafstand:** 200mm | **Diafragma:** f/2.8 | **Sluitertijd:** 1/80s

Objectief	elem.	groepen	gram	lengte	ED	SED	FL	Asf. ED	Asf.	SR	HRI	Nano	Fl.	Arneo	Meso Amorp.	Spec.
A 80-200/4.5	15	10	830	154	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ai-S 80-200/2.8	15	11	1900	223	3	-			-	-	-	-	-	-	-	3
AF 80-200/2.8	16	12	1280	176	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
AF-S 80-200/2.8	18	14	1450	207	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
VR 70-200/2.8	21	15	1395	215	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
VR II 70-200/2.8	21	16	1460	205.5	7	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	7
FL 70-200/2.8	22	18	1350	202.5	6	-	1	-	-	-	1	+	+	-	-	8
Z 70-200/2.8 I	21	18	1360	220	6	-	1	-	2	1	-	-	+	+	-	10
Z 70-200/2.8 II	18	16	998	208	1	1	1	1	2	1	-	-	+	+	+	7

Camera: Nikon Z8 | **Brandpuntsafstand:** 200mm | **Diafragma:** f/2.8 | **Sluitertijd:** 1/40s

Verder is ook de scherpstelmotor aangepast, dat is nu een Silky Swift VCM-motor dus nog onhoorbaarder en sneller. Dat laatste was niet goed merkbaar, maar dat kan ook verband houden met een bewegende lensgroep die net wat groter is. Sneller zou dus theoretisch mogelijk zijn, maar behalve voor degenen die met een stopwatch-app gaan kijken hoe snel het van dichtbij naar oneindig draait, maakt het geen verschil.

LAB

In de loop der jaren heb ik bij de diverse generaties van de 70-200mm f/2.8 steeds de prestaties bij 200mm als toetssteen genomen. Juist bij de langste brandpuntsafstand wil je zo weinig mogelijk diafragmeren omdat je graag een korte sluitertijd kiest; zeker bij opnamen uit de hand bij weinig licht. Grofweg werd het diafragma voor de hoogste scherpte bij ieder model een stop groter.
Bij de 70-200mm f/2.8 VR (I) was het centrum bij volle opening al heel scherp (maar niet maximaal) maar de hoeken bij 200mm pas bij f/11 en ook dat viel enigszins tegen. Toegegeven: dat objectief was ontwikkeld in de tijd dat Nikon nog geen digitale fullframe camera's had, dus de hoeken bij fullframe waren niet zo belangrijk. Bij de VR II was bij f/2.8 al een heel groot deel van het beeld al scherp, maar om ook de uiterste hoeken scherp te krijgen moest je bijna tot ca. f/8 diafragmeren. Bij de 70-200 FL (dus de laatste versie in de F-vatting) was dat al f/5.6. Bij de Nikkor Z versie 1 was dat f/4 geworden. En de nieuwe versie? Al bij f/2.8 zien we moiré in de uiterste hoeken, wat wil zeggen: een grotere scherpte dan de 45 megapixel-sensor kan weergeven.

'The zoom that ends all other zooms'

De andere brandpuntsafstanden zijn nét iets minder geniaal, maar wel uitzonderlijk goed. We zien ook een hoog contrast met een mooie tekening van kleinere contrasten en een erg goede scherpte. Alleen om de kleinste meridionale structuren in de alleruiterste hoeken ook helemaal optimaal te krijgen, moet je nog iets diafragmeren. In de praktijk betekent het dat het objectief al bij volle opening in bijna alle situaties al vrijwel ideaal is. Bij extreem kleine details en 180 megapixels (pixel-shift) is bij de kortste brandpuntsafstanden f/5 à f/5.6 wel aan te bevelen. Wat zien we verder? Uiteraard geen sferische aberratie, weinig vignetering, geen coma, een heel klein beetje loca (kleuren van onscherpe voor- en achtergronden). Die is niet groen/roze, maar bruin-blauw dus kennelijk secundair en valt heel weinig op. De coating is heel erg goed dus we zien geen problemen met fel tegenlicht.
Het objectief is net niet parfocal maar wel bijna en we zien geen focus breathing (verandering van vergrotingsmaatstaf bij scherpstellen). Verder alleen bij 70mm enige vertekening (met correctie in RAW-software of jpg uiteraard geen), en geen zichtbare laterale chromatische aberratie. Met converters doet het objectief het net zo goed als de voorganger: 1,4x is prima, ook bij korte brandpuntsafstanden en 2x levert iets minder goede hoeken op. Kortom: op vrijwel alle vlakken nog beter dan zijn voorganger.

Conclusie

Lichter, handiger, sneller en beter, wat wil je nog meer? Nu ja, de prijs is ook wel gestegen door de wel heel bijzondere en dunne elementen, maar is niet echt hoger dan van de voorganger bij introductie. Kortom: heel erg aanbevolen, ik heb er speciaal een nieuwe metaalsoort voor uitgevonden: platinum+.Voor wie het aanschafbedrag toch nog erg veel is en het hogere gewicht geen bezwaar, kan de vorige versie voorlopig een goed alternatief zijn. De 70-180 f/2.8 is qua gewicht ook een alternatief, optisch helemaal niet gek maar is duidelijk minder professioneel.

Beoordeling:
Afbeeldingskwaliteit **9,5**
Snelheid **9**
Bouw **9**
Prijs-kwaliteit **8**

Adviesprijs **€ 3.349,-**
Info **nikon.nl**

FUJINON XC13-33mmF3.5-5.6 OIS

Compacte standaardzooms hebben een tekortkoming, waarvan je zou denken dat die met de huidige techniek vrij gemakkelijk op te lossen zou moeten zijn: geen echt groothoekbereik. Fujifilm zag dat kennelijk ook zo en heeft er iets op gevonden.

TEKST EN FOTOGRAFIE DRÉ DE MAN

Als je het objectiefje voor het eerst ziet, kun je je nauwelijks voorstellen dat het het equivalent van een 20-50mm is. Kijk je dan ook nog eens naar de prijs en het gewicht, dan begin je je af te vragen of het allemaal wel kan. Zet je het op de camera, dan verandert dat al snel in een geruststelling. In de zoeker en op de monitor zien de foto's er goed uit en op de bediening ervan valt weinig aan te merken.

Voor APS-C is het bovendien een primeur. Sony en Canon hebben weliswaar een 20-50mm f/4, maar die objectieven zitten in een heel andere prijs- en gewichtsklasse. Je mag je afvragen hoe handig die objectieven dan zijn.

De FUJINON blinkt nu juist uit in die eigenschap. Het is zo licht dat je nauwelijks merkt dat het op de camera zit: 125 gram. Het is ook maar 3,75 cm lang – ingeschoven wil dat zeggen. In de langste telestand wordt het 2 cm langer – of moet ik zeggen: minder kort? Het is dus ideaal voor als je in de bergen ergens anders gaat wandelen, maar natuurlijk ook als je gewoon weinig mee wil slepen.

Over het praktische nut van het objectief kunnen we dan ook kort zijn: het is in zijn eentje al waardevol en combineer je het met een licht teleobjectief, dan kun je al heel veel fotografische situaties aan. Als je graag een groothoek gebruikt voor landschappen en voor foto's van steden en dorpen en ook wat foto's wil maken van mensen in je omgeving, dan kun je ook heel veel plezier beleven met uitsluitend dit objectief.

De lichtsterkte bij de langere brandpuntsafstanden is wel een beperkende factor, maar die wordt deels gecompenseerd doordat het objectief over optische stabilisatie beschikt. Maar als je alle verdere kenmerken achter elkaar zet, vraag je je wel af hoe het objectiefje in elkaar zit en hoe het in het lab presteert.

Bouw

De opbouw van het objectief is vrij ongebruikelijk. De beide middelste groepen zijn samen vrij symmetrisch maar de eerste en de laatste groep nu juist niet. De telecentrische groep aan het eind bestaat maar uit één lens, die dan ook nog eens van gewoon glas is.

‘Het is zo licht dat je nauwelijks merkt dat het op de camera zit’

Verder zien we twee keer zoveel speciale als gewone elementen: drie asferische elementen waarvan twee vrij extreem van vorm, drie ED-elementen en dan nog drie gewone elementen. Bijna alle elementen zijn heel klein, waarbij dan weer opvalt dat het eerste en het laatste uit de toon vallen. Het eerste, grote en asferische element zou weleens van geperst acrylonitril kunnen zijn, maar daarover doen objectieffabrikanten meestal geen uitspraken. Ik zou in ieder geval voorzichtig zijn met schoonmaken, helemaal wanneer er zand op zit (eerste goed blazen met een balg) - al geldt dat eigenlijk altijd. Maar een vrij groot asferisch glaselement is voor die prijs niet haalbaar en bovendien zou het wel een extra verklaring opleveren voor het geringe gewicht. De elektrische zoom en scherpstelling doen dat ook: daarmee vermijd je de toepassing van zware metalen tubussen. De vrij geringe lichtsterkte bij inzoomen ten slotte helpt natuurlijk ook om omvang en gewicht te beperken.

Camera: FUJIFILM X-E5 | **Objectief: FUJINON XC13-33mmF3.5-5.6 OIS** op 22mm
Diafragma: f/8 | **Sluitertijd:** 1/500s

Camera: FUJIFILM X-E5 | **Objectief:** FUJINON XC13-33mmF3.5-5.6 OIS op 13mm
Diafragma: f/8 | **Sluitertijd:** 1/500s

LAB

In het LAB slaat het er zich dapper doorheen. Dat wil zeggen: met software correctie voor met name vertekening en ook CA. Dat laat meteen ook zien waar Fujifilm de compromissen heeft gesloten: bij kleine niet-retrofocusgroothoeken krijg je snel een sterke bolvormige vertekening. In het langere brandpuntsbereik zien we dan ook ondanks de drie ED-elementen nog vrij veel chromatische aberratie. Een dergelijk objectief zou voor film ondenkbaar geweest zijn. Maar het objectief wordt alleen gebruikt in combinatie met digitale camera’s, dus we mogen daar nauwelijks aan tillen. Wel zien we dat na de softwarecorrectie in het tele-gebied (dus eigenlijk standaardgebied) het contrast nog wat te wensen overlaat

Camera: FUJIFILM X-E5 | **Objectief:** FUJINON XC13-33mmF3.5-5.6 OIS op 13mm | **Diafragma:** f/8 | **Sluitertijd:** 1/500s

Camera: FUJIFILM X-E5 | **Objectief:** FUJINON XC13-33mmF3.5-5.6 OIS op 15,3mm | **Diafragma:** f/8 | **Sluitertijd:** 1/500s

Camera: FUJIFILM X-E5 | **Objectief:** FUJINON XC13-33mmF3.5-5.6 OIS op 22mm **| Diafragma:** f/8 | **Sluitertijd:** 1/550s

Camera: FUJIFILM X-E5 | **Objectief:** FUJINON XC13-33mmF3.5-5.6 OIS op 33mm | **Diafragma:** f/8 | **Sluitertijd:** 1/640s

op kleinere structuren en de meridionale scherpte valt ook tegen.

‘In het LAB slaat het er zich dapper doorheen’

In het groothoekgebied, waar kleine details meer in het oog springen, presteert het daarentegen heel goed. Dat is dus een prima afweging. Het gaat vrij goed om met tegenlicht, zelfs zonder zonnekap.

Conclusie

De FUJINON is optisch net zo min als de dure Sony en de Canon-equivalenten foutloos. Maar aan de andere kant worden die fouten door de software grotendeels gecorrigeerd. Gemeten aan het gewicht en prijs mag je er ook niet zwaar (sorry) aan tillen. Daarom hebben we bij de bouw in dit bijzondere geval ook die factoren meegewogen en mede daardoor komen we tot een zeer gunstige beoordeling. Zeer aanbevolen voor (berg)wandelaars en anderen voor wie omvang en gewicht erg belangrijk zijn. Minder voor zeer veeleisende landschapsfotografen, maar voor hen is er dan de FUJINON XF10-24mmF4 R OIS WR.

Beoordeling:
Afbeeldingskwaliteit **7,2**
Snelheid **7,5**
Bouw **9** (in dit geval i.c.m. gewicht)
Prijs-kwaliteit **8**

Adviesprijs **€ 379,-**
Info **fujifilm-x.com**

Drie verenigingen waar fotografie centraal staat

Of je nu net begint met fotograferen of al jaren actief bent, een fotoclub biedt inspiratie, feedback en houvast. Van kleine, hechte verenigingen tot grotere clubs met een uitgebreid programma: er is altijd een fotoclub die aansluit bij jouw interesses en niveau. Kijk voor meer informatie op digifotopro.nl/fotoclubs.

FOTOCLUB DE RAREKIEK

MELISSANT

Fotoclub De Rarekiek kent een geschiedenis die teruggaat tot 1957 en is al decennialang een vaste waarde op Goeree-Overflakkee. Met ongeveer 42 leden biedt de vereniging ruimte aan fotografen met uiteenlopende interesses en ervaringsniveaus. Drie keer per maand komen de leden op vrijdagavond bijeen in verenigingsgebouw Melishof in Melissant. Tijdens deze clubavonden staat het bespreken van eigen werk centraal. Leden presenteren hun foto's, ontvangen feedback en wisselen ervaringen uit. De open en respectvolle sfeer zorgt ervoor dat zowel beginnende als ervaren fotografen zich verder kunnen ontwikkelen. Naast de reguliere bijeenkomsten organiseert de club workshops, thema-avonden en lezingen van gastsprekers. Ook is er aandacht voor wedstrijden, onder meer via de jaarlijkse clubwedstrijd De Beeldjes en deelname aan activiteiten van de Fotobond. Daarnaast exposeren leden regelmatig tijdens evenementen zoals Kunstkijk, waar hun werk aan een breed publiek wordt getoond. Binnen de club is ruimte voor uiteenlopende fotografische interesses, van landschap en natuur tot portret- en creatieve fotografie. Die variatie zorgt voor inspirerende clubavonden en nieuwe inzichten. De combinatie van inhoudelijke verdieping, onderlinge inspiratie en een toegankelijke sfeer maakt De Rarekiek tot een actieve vereniging waar fotografie centraal staat.

Leden ca. 42
Clubavonden 3× per maand op vrijdagavond
Locatie Verenigingsgebouw Melishof, Melissant
Contributie € 110 per jaar
Aanmelden via rarekiek.nl of info@rarekiek.nl

Nieuwe clubs welkom!
Heb je zelf een fotoclub en staan jullie open voor nieuwe leden? Stuur een e-mail naar redactie@clipboardmedia.nl en wie weet staat jullie club in de volgende editie op deze pagina.

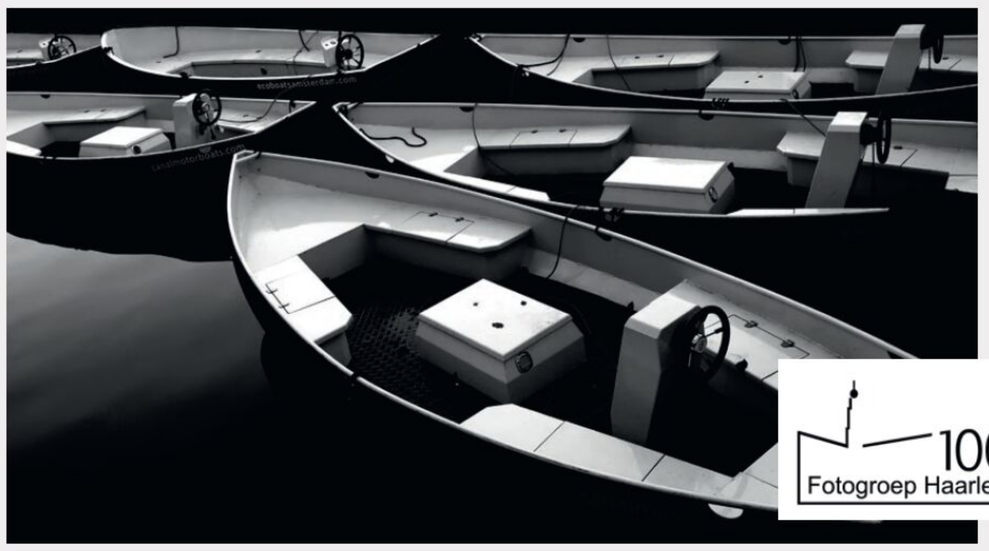

FOTOGROEP HAARLEM

HAARLEM

Met 36 leden biedt de vereniging een inspirerende omgeving voor fotografen die zich verder willen ontwikkelen. Het bespreken van eigen werk vormt de hoofdmoot. Door met elkaar naar beelden te kijken en feedback te geven, worden leden uitgedaagd om bewuster te fotograferen en hun werk naar een hoger plan te brengen. Daarnaast zijn er bij de club workshops, presentaties en gastsprekers met eigen werk. Competities zijn er ook: onder meer de Plaat van de Maand, de jaarlijkse Serie van Vijf en de regionale competitie van de Fotobond. Clubleden bestrijken met elkaar uiteenlopende fotografische richtingen, van natuur- en portretfotografie tot abstracte en straatfotografie. Bij alles geldt het uitgangspunt: elkaar inspireren. De leden komen eens per twee weken op donderdagavond bijeen. Dit jaar viert de club haar 100-jarig bestaan met verschillende exposities en bijzondere projecten. Zo was in het voorjaar op twee plaatsen De Beeldwacht te zien: een onalledaags groepsportret van de leden, geïnspireerd door de schuttersstukken van weleer. In het najaar houdt de club een expositie van portretten van Haarlemmers in de leeftijden 0-100.

Leden 36 (max. 40)
Clubavonden eens per twee weken op donderdagavond
Locatie Ontmoetingscentrum De Schakel, Haarlem
Contributie € 135 per jaar
Aanmelden via fotogroephaarlem.nl

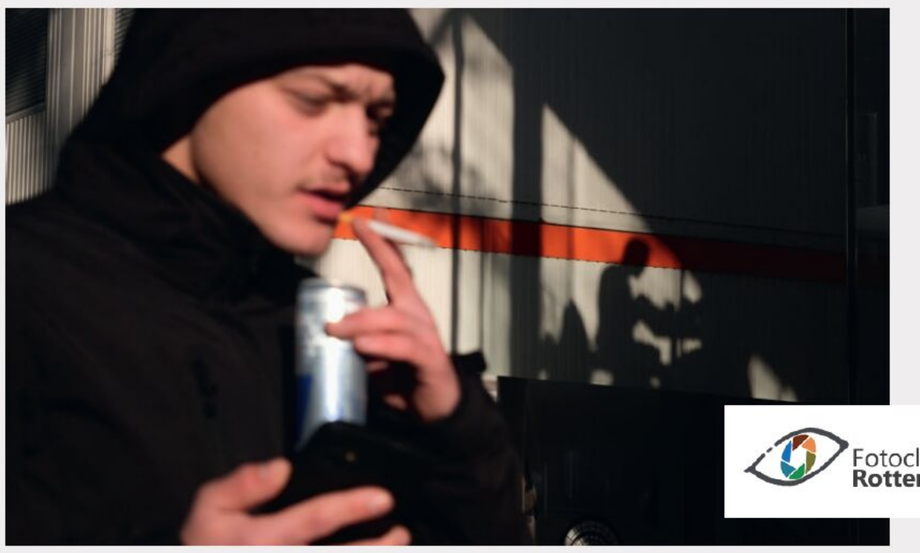

FOTOCLUB ROTTERDAM

ROTTERDAM

Fotoclub Rotterdam behoort tot de oudste fotoclubs van Nederland. De vereniging werd opgericht in 1901 en vormt al meer dan een eeuw een ontmoetingsplek voor fotografen die zich inhoudelijk en creatief willen ontwikkelen. Tijdens de clubavonden staat het bespreken van eigen werk centraal. Leden ontvangen feedback, wisselen ervaringen uit en worden gestimuleerd om kritisch naar hun fotografie te kijken. De sfeer binnen de club is open en betrokken, waardoor zowel beginnende als ervaren fotografen van elkaar kunnen leren. Daarnaast organiseert de club lezingen, thema-avonden, wedstrijden, fotoprojecten en excursies. Regelmatig worden professionele fotografen uitgenodigd om hun werkwijze en visie te delen. Ook gaan leden samen op pad tijdens foto-uitjes, fotoraces en creatieve opdrachten. Zowel digitale als analoge fotografen zijn welkom. De vereniging biedt ruimte aan uiteenlopende fotografische interesses en stimuleert leden om zich zowel technisch als inhoudelijk verder te ontwikkelen. Door de combinatie van beeldbesprekingen, gezamenlijke projecten en inspirerende activiteiten ontstaat een omgeving waarin fotografen elkaar uitdagen en motiveren. De rijke geschiedenis, gecombineerd met een eigentijdse blik op fotografie, maakt Fotoclub Rotterdam tot een actieve vereniging waar leren, inspiratie en fotografie hand in hand gaan. Ter gelegenheid van hun 125-jarig bestaan werd recent een prachtige expositie georganiseerd met foto's van alle leden.

Leden 30
Clubavonden zie programma op de website
Locatie Cultureel Centrum De Buurvrouw, Rotterdam-Schiebroek
Contributie € 135 per jaar
Aanmelden via fotoclubrotterdam.nl

AGENDA

© Farren van Wyk, Craniometry Study from the series Mixedness is my Mythology, 2021.

Separated by ICE by Carol Guzy, ZUMA Press, iWitness, for Miami Herald.

© Roger Ballen

MIXEDNESS IS MY MYTHOLOGY | FARREN VAN WYK

TE ZIEN T/M 23 AUGUSTUS 2026
FOTOMUSEUM DEN HAAG | DEN HAAG

Met *Mixedness is my Mythology* presenteert Fotomuseum Den Haag de eerste museale solotentoonstelling van fotograaf Farren van Wyk. In een persoonlijke serie onderzoekt zij haar gemengde Zuid-Afrikaanse en Nederlandse achtergrond en de invloed van kolonialisme, apartheid en migratie op identiteit. Centraal staan haar ouders, broers en andere familieleden, die niet alleen onderwerp zijn, maar ook actief bijdragen aan het werk. De foto's combineren documentaire en geënsceneerde elementen en spelen zich af op het familiebedrijf in Putten. Door persoonlijke verhalen te verbinden aan grotere historische thema's ontstaat een gelaagd onderzoek naar afkomst, herinnering en zelfbeeld. Gelijktijdig verschijnt ook het gelijknamige eerste fotoboek van de kunstenaar.

Info fotomuseumdenhaag.nl

ROGER BALLEN. DRAWING MEETS PHOTOGRAPHY

TE ZIEN T/M 13 SEPTEMBER 2026
MUSEUM DR. GUISLAIN | GENT

Met *Drawing Meets Photography* laat Roger Ballen zien hoe fotografie, tekening, installatie en film samensmelten tot één herkenbare beeldtaal. De Zuid-Afrikaans-Amerikaanse kunstenaar staat bekend om zijn vervreemdende zwart-witbeelden waarin mensen, dieren, objecten en getekende elementen samenkomen. In deze tentoonstelling staat de rol van tekenen centraal. Krassen, symbolen, figuren en lijnen zijn geen toevoeging, maar een essentieel onderdeel van het beeld. Naast fotografie zijn ook films, etsen, de installatie Drawing Man en tekeningen uit Ballens persoonlijke collectie te zien. Samen bieden ze een indringend overzicht van zijn karakteristieke, psychologische beeldwereld.

Info museumdrguislain.be

WORLD PRESS PHOTO 2026

TE ZIEN T/M 27 SEPTEMBER 2026
DE NIEUWE KERK | AMSTERDAM

De World Press Photo Exhibition brengt opnieuw het beste internationale fotojournalistieke werk van het afgelopen jaar samen. Centraal staat de World Press Photo van het Jaar: *Separated by ICE* van de Amerikaanse fotograaf Carol Guzy. De aangrijpende foto toont het moment waarop drie kinderen afscheid moeten nemen van hun vader nadat hij door immigratiedienst ICE wordt aangehouden na een rechtszitting in New York. Naast het winnende beeld toont de tentoonstelling werk van 42 bekroonde fotografen en projecten uit de hele wereld. Van oorlogen en migratie tot klimaatverandering, protestbewegingen en persoonlijke verhalen: de selectie biedt een indringend overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen en ontwikkelingen van het afgelopen jaar en laat de kracht van onafhankelijke fotojournalistiek zien.

Info worldpressphoto.org

HENRO | BASTIAAN WOUDT

TE ZIEN T/M 1 OKTOBER 2026
STUDIO BASTIAAN WOUDT | ALKMAAR

Met *Henro* presenteert Bastiaan Woudt een fotografisch project dat ontstond tijdens een reis over het Japanse eiland Shikoku. Samen met zijn broer volgde hij per fiets delen van de eeuwenoude Henro-pelgrimsroute langs 88 boeddhistische tempels. De tentoonstelling toont geen traditioneel reisverslag, maar een serie verstilde zwart-witbeelden die balanceren tussen herinnering, observatie en droom. Woudt richt zich niet op de route zelf, maar op momenten van rust, aandacht en aanwezigheid onderweg. De beelden vormen samen een poëtische reflectie op landschap, tijd en spiritualiteit. Gelijktijdig verschijnt een gelijknamige boekpublicatie bij 1605 Collective, waarin het project verder wordt uitgediept.

Info bastiaanwoudt.com

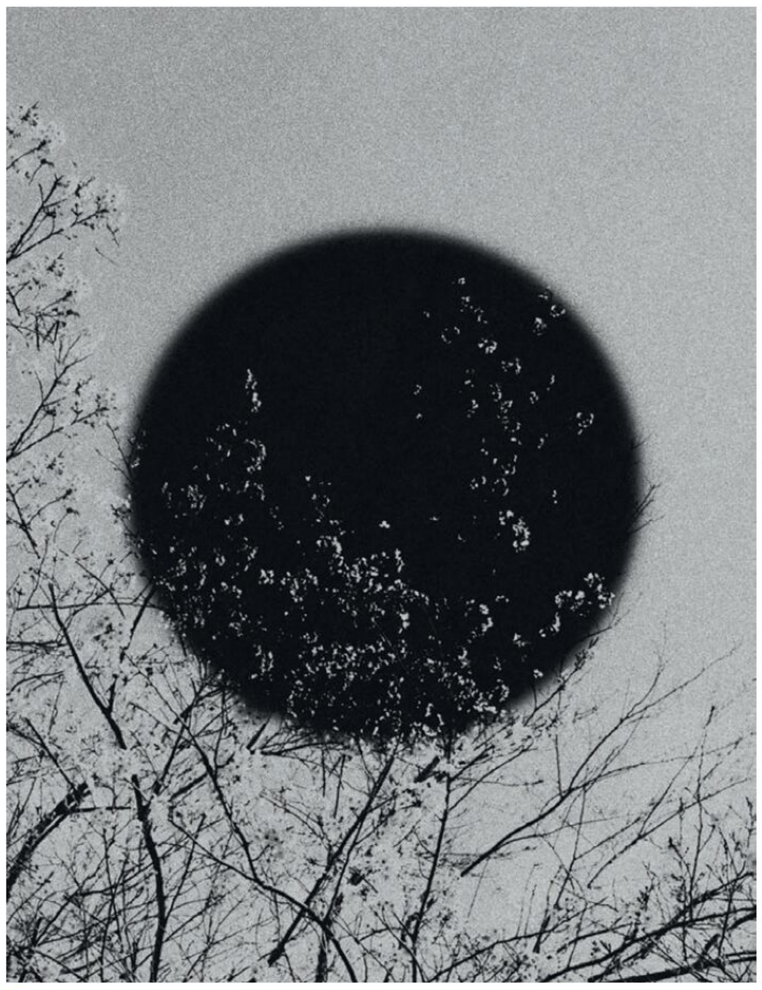

© Bastiaan Woudt

© Ruud Sies

GOOD FOOD

TE ZIEN T/M 1 NOVEMBER 2026
NEDERLANDS FOTOMUSEUM | ROTTERDAM

Met *Good Food* presenteert het Nederlands Fotomuseum een tentoonstelling over duurzame landbouw en de mensen die wereldwijd werken aan veerkrachtige voedselsystemen. Sinds 2017 reizen fotograaf Ruud Sies en creative producer Hanneke van Hintum langs pioniers in voedselproductie in 22 landen. De tentoonstelling toont circa veertig foto- en videoportretten van boeren, tuinders, wetenschappers en denkers die samenwerken met de natuur. Van kleinschalige landbouw in Oeganda tot regeneratieve landbouw in Nederland ontstaat een hoopvol beeld van de toekomst van voedsel. Naast de persoonlijke verhalen plaatsen bijdragen van onderzoekers en auteurs de beelden in een bredere ecologische en maatschappelijke context. De tentoonstelling vormt de aftrap van het internationale project *Resilience Food Stories* en laat zien dat duurzame landbouw niet alleen noodzakelijk, maar ook haalbaar is.

Info nederlandsfotomuseum.nl

DF PRO VOLG ONS OP | DIGIFOTO PRO | @DIGIFOTOPRO | @DIGIFOTOPRO | @DFPRO | DIGIFOTO PRO IS POWERED BY

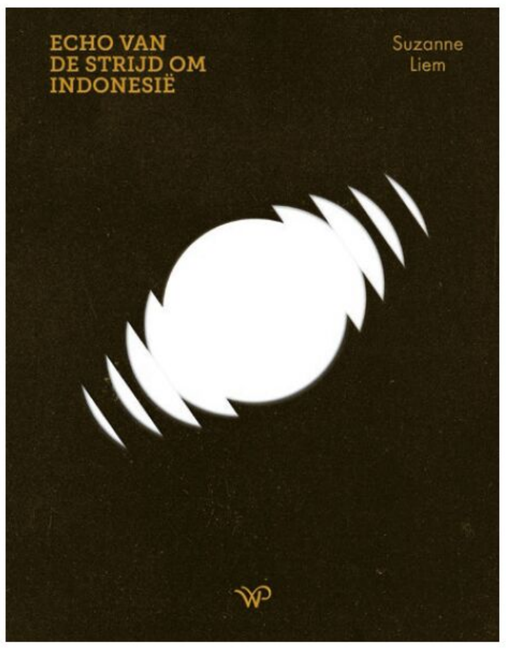

SUZANNE LIEM

Echo van de Strijd om Indonesië

Met *Echo van de Strijd om Indonesië* brengt documentair fotograaf Suzanne Liem een persoonlijke en visuele geschiedenis van de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd. Tachtig jaar na de onafhankelijkheidsverklaring van Indonesië onderzoekt zij hoe de gebeurtenissen uit de periode van dekolonisatie nog altijd doorwerken in de levens van volgende generaties. Voor dit omvangrijke project sprak Liem met kinderen en kleinkinderen van mensen die een belangrijke rol speelden in deze geschiedenis, waaronder nazaten van Sukarno, Hatta, Spoor en Van Mook. Door middel van portretten, interviews, citaten en beeldreeksen ontstaat een gelaagd verhaal waarin zowel Indonesische als Nederlandse perspectieven samenkomen. Liem, zelf van Nederlands-Chinees-Javaanse afkomst, laat zien hoe geschiedenis niet alleen bestaat uit politieke gebeurtenissen, maar ook uit persoonlijke herinneringen, familieverhalen en doorgegeven ervaringen. Het boek biedt een toegankelijke en evenwichtige blik op een hoofdstuk dat voor veel Nederlanders onbekend is, terwijl het tegelijkertijd een belangrijke plaats inneemt in de gedeelde geschiedenis van Nederland en Indonesië. *Echo van de Strijd om Indonesië* nodigt uit tot reflectie, dialoog en een beter begrip van het verleden.

ADVIESPRIJS € 39,99
PUBLICATIEJAAR 2025
UITGEVER WALBURG PERS

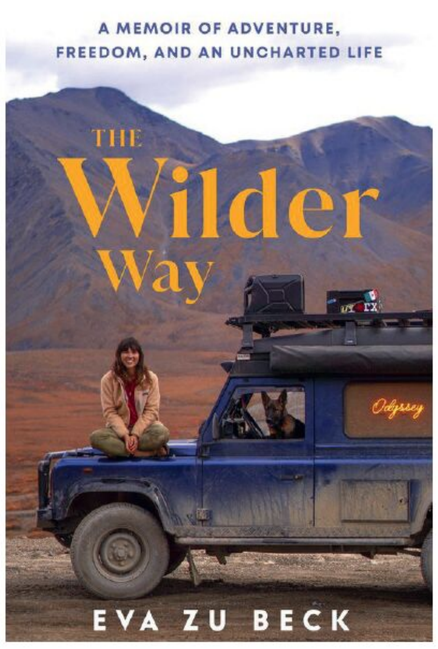

EVA ZU BECK

The Wilder Way

In *The Wilder Way* vertelt avonturier, filmmaker en schrijver Eva zu Beck voor het eerst haar persoonlijke verhaal in boekvorm. Wereldwijd staat ze bekend om haar solo-expedities naar afgelegen en vaak onbegrepen gebieden, maar in dit memoir gaat het niet alleen over reizen en avontuur. Zu Beck blikt terug op haar leven vóór de expedities, toen ze met een diploma van Oxford, een succesvolle carrière als journalist en een ogenschijnlijk stabiel bestaan toch het gevoel had dat ze niet haar eigen leven leefde. Met een enkeltje naar Nepal liet ze die zekerheid achter zich en begon een zoektocht die haar naar onder meer Alaska, Mongolië, Pakistan en het Midden-Oosten bracht. In het boek deelt ze niet alleen de avonturen die miljoenen volgers kennen van YouTube en Instagram, maar ook de minder zichtbare kant van haar reis. Thema's als angst, eenzaamheid, identiteit, vrijheid en persoonlijke transformatie lopen als een rode draad door het verhaal. *The Wilder Way* is daarmee meer dan een reisboek. Het is een eerlijk en persoonlijk verslag over het loslaten van verwachtingen, het volgen van intuïtie en het kiezen van een leven op eigen voorwaarden.

ADVIESPRIJS € 22,99
PUBLICATIEJAAR 2026
UITGEVER KOSMOS UITGEVERS

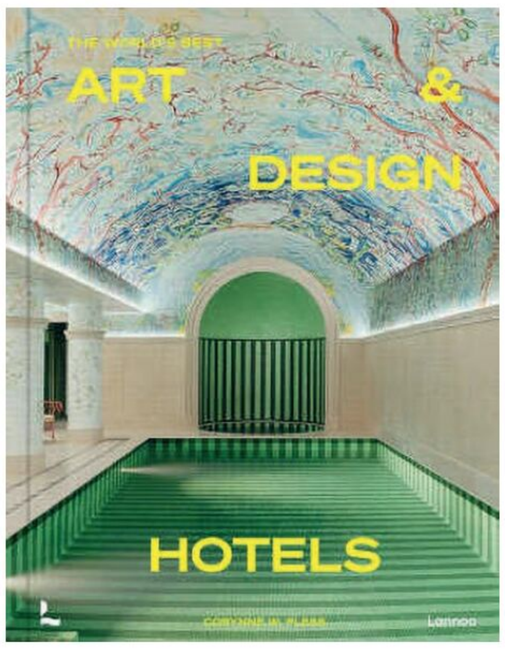

CORYNNE PLESS

The World's Best Art & Design Hotels

In *The World's Best Art & Design Hotels* neemt schrijver en journalist Corynne Pless de lezer mee langs veertig bijzondere hotels waar kunst, architectuur en design een centrale rol spelen. Deze Engelstalige uitgave laat zien dat een hotel veel meer kan zijn dan een plek om te overnachten. Van luxueuze designhotels tot verblijven met museumwaardige kunstcollecties: elk geselecteerd hotel biedt een unieke culturele ervaring. In de kamers, lobby's en openbare ruimtes zijn werken te vinden van gerenommeerde kunstenaars als Andy Warhol, Takashi Murakami en Chuck Close, naast collecties van opkomende lokale talenten. Het boek combineert inspirerende fotografie met achtergrondverhalen over de locaties, architectuur en kunstwerken die deze hotels bijzonder maken. Voor reizigers die kunst en cultuur een belangrijk onderdeel van hun reis vinden, biedt deze publicatie volop inspiratie voor toekomstige bestemmingen. Met aandacht voor interieur, vormgeving en beeldcultuur laat Pless zien hoe hotels wereldwijd steeds vaker functioneren als galerie, museum en designervaring in één. Een rijk geïllustreerd koffietafelboek voor liefhebbers van fotografie, kunst, architectuur en reizen.

ADVIESPRIJS € 45,00
PUBLICATIEJAAR 2024
UITGEVER LANNOO

FUJIFILM

X | GFX

KRIJG TOT

€150

CASHBACK

op geselecteerde
XF objectieven

FOTO: VINCENT CROCE

“De FUJINON XF 16-80mmF4 R OIS WR is als een Zwitsers zakmes onder de objectieven; moeiteloos wordt er geschakeld tussen kronkelende steegjes, wijdse berglandschappen en spontane ontmoetingen onderweg.”

VINCENT CROCE - X-PHOTOGRAPHER

FUJIFILM-X.COM

LEES MEER

BESTIAE FEROCES AMICI NATURAE

JAMBO®

SAFARI CLUB

SINDS 1979

Trustpilot 4,9/5 | Uitstekend!

SAFARI IN AFRIKA?

Tanzania
Kenia
Madagaskar
Oeganda
Rwanda
Zimbabwe
Namibië
Botswana
Zambia
Mozambique
Seychellen
Mauritius
Zuid-Afrika

Al sinds 1979 dé Afrika Expert

Op jambo.nl vindt u ruim 100 uitgekiende reizen of bel met onze Afrika Experts op 020-2012740 voor een reis op maat. **De mogelijkheden zijn eindeloos, privé reizen geheel conform uw wensen!**

ANVR SGR